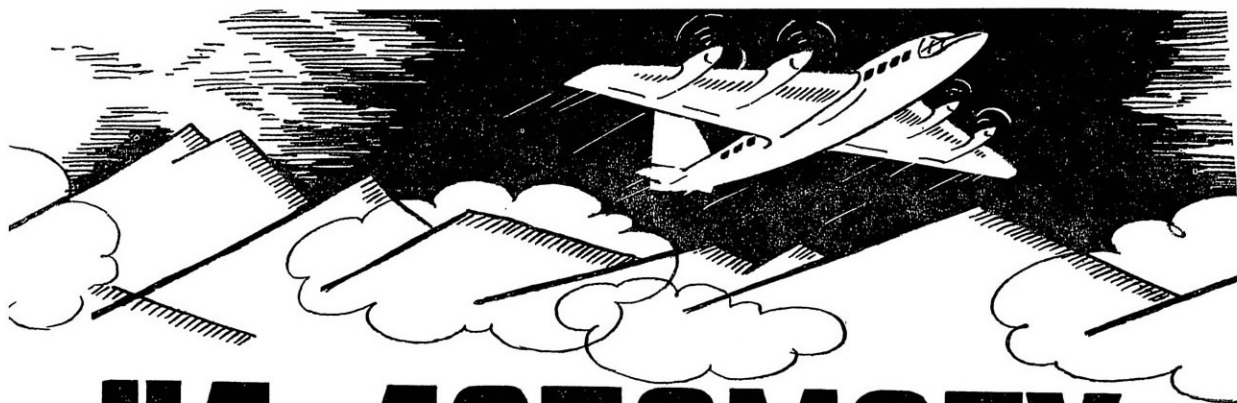

714 КЛИЧЕ

НА ДОПОМОГУ

**ДЖОН КАСЛ та
АРТУР ГЕЙЛІ**

Малюнки М. Коваленка

ПОВІСТЬ

Розділ перший

22.05 — 00.45

Пробиваючи фарами завісу густого дощу, таксі звернуло до головного будинку аеропорту Вінніпега. Покришки жалібно завищали й посунулись по асфальту. Авто різко спинилося перед яскраво освітленим входом для пасажирів. Чоловік, що сидів в авто, кинув шоферові гроші, схопив подорожню торбу і побіг до вхідних дверей.

Тепло й світло великого залу на мить збентежило його. Він зупинився, опустил комір мокрого плаща, глянув на великий годинник, що висів під стелею, і швидко подався до високої, схожій на стойку бару, конторки агента Трансканадської повітряної лінії, який спокійно переглядав якісь папери. Саме в ту хвилину, коли чоловік зупинився перед конторкою, службовець узяв мікрофон і жестом попросив прибулого зачекати. Безбарвним голосом, чітко вимовляючи кожен склад, він оголосив:

— Рейс номер дев'яносто сім. Пряме сполучення з Ванкувером через Вікторію.

Відліт з четвертої платформи. Всіх пасажирів просимо пройти до виходу номер чотири. Не забудьте загасити сигарети.

Кільканадцять осіб підвелися з м'яких фотелів і, полегшено зітхнувши, подалися до виходу № 4. Прибулий уже розтулив рота, збираючись звернутись до агента, але в цю мить його одіпхнула якась підстаркувата леді й вельми збуджено, занепокоєно, запитала:

— Молодий чоловіче, літак з Монреаля вже прибув?

— Ще ні, — відмовив агент дуже ввічливо. — Запізнюється на тридцять сім хвилин, — додав, глянувши на папір.

— Боже правий! — простогнала жінка. — Я чекаю на племінницю...

— Вибачте! — нетерпляче урвав її чоловік в мокрому плащі. — Чи є ще місце на рейс дев'яносто сім до Ванкувера?

Агент похитав головою:

— На жаль, немає. А ви не довідувалися в міській касі попереднього продажу?

— Не встиг. Я приїхав просто сюди, сподіваючись, що, може, в останню хвилину знайдеться вільне місце. Буває ж таке, що хтось не може летіти...

— Так, але завтра у Ванкувері футболь-

ний матч і в нас страшенно завізно. Всі літаки переповнені. Навряд чи вам пощастить сьогодні вилетіти. Може, завтра.

Чоловік тихо вилаявся, поклав на підлогу торбу, капелюх, з якого стікала вода, збив на потилицю.

— Чорт! Я мушу бути у Ванкувері не пізніше завтрашнього полудня.

— Може б, ви не вживали таких виразів? — незадоволено кинула підстаркувата леді. — Крім того, я ще не закінчила. Ви перебили мене. Молодий чоловіче, прошу вас уважно вислухати мене. Моя племінниця везе...

— Вибачте, будь ласка, одну хвилину, — перебив її агент і, перехилившись через конторку, кінцем олівця торкнувся рукава незнайомця. — Я, власне, не повинен би вам цього казати...

— Ну, ну?!

— Дослухайте ж мене! — обурилася леді.

— З Торонто спеціальним рейсом до Ванкувера на матч летить поза розписом машина. Я чув, що там є кілька вільних місць. Може, вам пощастить...

— Чудово! — вигукнув чоловік у мокрому плащі, хапаючи з підлоги торбу. — Гдаєте, є шанс?

— А що вам шкодить спробувати!

— Куди мені йти?

Агент усміхнувся й показав на протилежний куток залу.

— На тому боці Канадське бюро нерегулярного транспорту. Тільки прошу вас запам'ятати: я нічого вам не казав.

— Це неподобство! До вашого відома, моя племінниця...

— Дякую, щиро дякую, — сказав чоловік і побіг до конторки з вивіскою КБНТ. Там також сидів службовець, але одягнений простіше — його темне вбрання програвало в порівнянні з елегантним костюмом представника Трансканадської повітряної лінії.

Агент щось старанно переписував. Побачивши перед собою клієнта, він підвів голову.

— Я вас слухаю!

— Чи ви мені не допоможете? Може, у вас лишилося вільне місце до Ванкувера?

— До Ванкувера? Зараз подивлюсь. — Олівець агента швидко побіг униз по списку пасажирів. — Так, є одне місце. Відліт за хвилину. Літак уже запізнюється.

— Чудово! Дайте мені, будь ласка, квиток.

— Прізвище?

— Джордж Спенсер... — Чоловік швидко назвав усі свої дані, а агент акуратно вписав їх у відповідні рубрики.

— Шістдесят п'ять доларів в один кінець. Дякую. Вам пощастило! Багаж є?

— Тільки подорожня торба. Я візьму її з собою.

За хвилину торбу було зважено, і до неї прикріпили картку агентства.

— Будь ласка. Третій вихід, спитаєте сімсот чотирнадцятий рейс. Не гайтеся, літак зараз відлітає.

Спенсер кивнув головою, повернувся й підняв великого пальця, сповіщаючи в такий спосіб про свій успіх представника Трансканадської лінії, котрий усе ще вислуховував скарги підстаркуваної леді.

Надворі Спенсера овіяло холодним повітрям; ритмічно гуркотіли авіаційні мотори. Черговий показав йому дорогу до літака ясно освітленим, мокрим від дощу пішоходом. У світлі дугових ламп чотири пропелери літака нагадували великі срібні диски. Вже забирали східці. Перескакуючи через калюжі, Спенсер підбіг до службовця, який стояв під літаком, віддав йому квиток і легко збіг нагору. Порив вітру трохи не зірвав з нього капелюха. Спенсер вскочив у літак і зупинився, важко дихаючи. Підійшла стюардеса в непромокальному плащі, всміхнулася й почала замикати двері.

— Утратив форму, — мовив він, важко дихаючи.

— Добрий вечір. Вітаю вас на борту нашого літака.

— Мені пощастило. Ледве встиг!

— Займіть своє місце, воно он там, попереду.

Спенсер зняв плащ, капелюх і пішов вузьким проходом, відшукуючи вільне місце. Насилу запхнув згорнений плащ на вузьку полицку, відтак засунув під сидіння торбу і з задовolenним виразом обличчя вмовився у м'якому кріслі.

— Добрий вечір, джентльмени, — почувся з мікрофона голос стюардеси. — Канадське бюро нерегулярного транспорту вітає пасажирів, які сіли в Вінніпегу. Сподіваємося, що подорож буде приємною. Прошу застебнути реміні, за хвилину вилтаємо.

Спенсер незграбно почав застібати ремінь, а його сусід пробурчав:

— Не дуже заспокоїливо... — і кивнув на табличку, прибиту до крісла перед ним: «Рятувальні пояси знаходяться під сидінням».

— Ну, коли б я не попав на цей літак, то, мабуть, справді потребував би рятувального пояса, — сміючись, відказав Спенсер.

— Невже ви такий завзятий болільник?

— Болільник? — Спенсер згадав, що це позачерговий рейс з нагоди футбольного матчу. — Ні, що ви. Я зовсім забув про цей матч. Мушу признатися, я лечу до Ванку-

вера в службових справах. Охоче подивився б матч, але, на жаль, це неможливо.

Його сусід стишив голос, наскільки це було можливо в дедалі наростаючій гуркоті моторів:

— На вашому місці я б не говорив про це так голосно. В літаку повно суб'єктів, які летять до Ванкувера з єдиною метою: щосили вити, аби підбадьорити свою команду й освістати противників. Вони можуть образитись, почувши, як ви зневажливо висловлюєтесь про їхній улюблений вид спорту.

Спенсер весело хмикнув і почав роздивлятися довкола. Звичайна зграя галасливих, задирливих, але по суті добродушних футболістів, що летять на другий кінець континенту з єдиною метою: оглушити свистом противників і зустріти радісним ревом успіх своїх улюбленців. Ліворуч від Спенсера сиділо подружжя, уткнувшись у спортивні журнали. Зразу ж за ними четверо запеклих футболістів розливали в паперові стаканчики віскі, готуючись провести ніч у жвавій дискусії про добрі якості й вади окремих гравців. Уривки їхньої розмови долітали до нього, як луна з футбольного поля: «Хеггерті? Хеггерті? Не мели дурниці! Це взагалі не той клас! О, він першорядний гравець, тому...» За цією четвіркою любителів випити сиділи інші типові футболісти, увішані амулетами кольору улюбленого клубу, переважно свіжі, червонощокі чоловіки, які ладні були розіграти ванкуверський матч ще тут, у літаку.

Спенсер перевів погляд на свого сусіда. Зім'ятий піджак колись модного покрою, краватка, що не пасувала до сорочки, поране зморшками обличчя, шпакувате волосся і вираз певності, власної гідності. Цікаве обличчя, обличчя людини з характером.

— Може, я обмежена людина, — почав Спенсер дружнім тоном, — бо лечу на узбережжя виключно з комерційною метою. Але йдеться про дуже важливу для мене торговельну справу.

— А чим ви торгуєте? — зацікавився сусід.

— Вантажними машинами.

— Вантажними машинами? А я чомусь гадав, що їх продають представництва.

— Так воно й є. Мене посилають тоді, коли йдеться про десятки машин. Тому я не дуже популярний серед місцевих агентів фірми. Вони вважають, що з центру приїздить такий собі франт і влаштовує продаж тільки тому, що спускає ціну, а це ж вони обробляли клієнта протягом кількох тижнів і їм належать проценти. Ну що ж, кожен хоче жити. А взагалі, з цього можна жити непогано. — Спенсер пошукав у ки-

шенях сигарети. — Ми вже летимо чи ще ні?

— Якщо й летимо, то, мабуть, іще по землі.

— Власне, я вже не поспішаю. Тепер устигну. — Спенсер простяг ноги. — Боже, як я стомився. Сьогодні в мене був один із тих днів, коли людині на голову валиться цілий світ і хочеться на стіни дертись із злості. Вам знайоме це почуття?

— Так, знайоме.

— По-перше, цей клієнт, сучий син, заявив, що він усе-таки воліє купити машини в іншій фірмі. Потім, коли я нарешті переконав його і вже був певен, що ввечері закінчу справу й підпишу угоду, а завтра зможу провести вечір удома з дружиною й дітлахами, з центру приходить телеграма, щоб я завтра в обід був у Ванкувері, бо там зривається одна важлива угода. Я кидаю все й лечу. Коли треба рятувати справу, кличуть мене. — Спенсер зітхнув, випростався в кріслі й додав жартома: — Якщо вам колись знадобиться сорок чи п'ятдесят вантажних машин, — звертайтеся тільки до мене. Замовляйте, вибирайте, умови казково вигідні! Не маєте бажання відкрити транспортну контору?

Спенсерів сусід засміявся.

— Ні, не маю. То не моя парафія.

— А яка у вас парафія? — спитав Спенсер.

— Медицина.

— Ви лікар?

— Так. І навіть згодом не стану вашим клієнтом. Я не можу зважитись купити навіть одне легкове авто, не кажучи вже про сорок вантажних. Єдина розкіш, яку я собі дозволяю, це футбол. На цікавий матч я можу поїхати на край світу. Звичайно, якщо маю вільний час. Сьогодні якраз він у мене є.

Відкинувшись на спинку сидіння, Спенсер промовив:

— Це добре, що з нами летить лікар. Якщо я не зможу заснути, ви дасте мені які-небудь порошки.

Його останні слова заглушив рев моторів. Літак затремтів, готовий злетіти першу-ліпшу мить.

Лікар нахилився до самого вуха Спенсера й закривав:

— Нічого не вийде, при такому гуркоті не допоможе жодне снотворне. Ніяк не зрозумію, чому літак стартує з таким ревом.

Спенсер хитнув головою, а коли через кілька секунд виття моторів трохи стихло, так що можна було говорити нормальним голосом, озвався:

— Перед стартом перевіряють мотори, — кожний мотор має два іскрових розряд-

ники, — на випадок, якщо один із них зіпсується. Їх перевіряють, повністю відкриваючи дросель. Кожен розрядник перевіряється окремо. Коли пілот упевниться, що з розрядниками все гаразд, він стартує. Тільки після цього. Хвалити бога, що на повітряних лініях до цього ставляться дуже уважно.

— А ви, бачу, непогано орієнтуєтесь у цих справах!

— Трохи. Під час війни я літав на винищувачах, але за десять років уже майже все забув.

— Летимо, — повідомив лікар, коли рев моторів приглух. Спинка сидіння тиснула на плечі — літак набрав швидкість на зльотній доріжці. За хвилину всіх легко шарпнуло — літак одірвався від землі. Мотори гули мелодійно, чітко, машина набирала висоту. Спенсер спостерігав, як під крилом літака зникали вогні аеропорту.

— Можна відстебнути реміні, джентльмени, — оголосила по мікрофону стюардеса. — Дозволяється також курити.

— Я завжди полегшено зітхаю, коли піднімаюся в повітря! — сказав лікар, відстібаючи ремінь і беручи сигарету, що її запропонував Спенсер. — Будьмо знайомі: Бруно Бейрд.

— Дуже приємно, Спенсер. Звичайний Спенсер, на ім'я Джордж. «Фулбрайт Мотор Компані».

Якийсь час обидва чоловіки мовчали, байдуже стежачи за димом сигарет, що спіраллю вився вгору, до стелі, де його підхоплював струмінь повітря й витягував назовні. Спенсерові докучали похмурі думки: після повернення доведеться поговорити з директором. Чекаючи у Вінніпегу на таксі, що мало відвезти його до аеропорту, він по телефону змалював ситуацію місцевому представникові фірми, але сумнівався, чи той дасть собі раду з упертим клієнтом. І тепер він, як чорт, крутитиметься у Ванкувері, а його, чого доброго, ще можуть звинуватити за можливу невдачу у Вінніпегу. Зрештою, хто знає, може, вдасться всю цю історію використати як аргумент у розмові з директором про підвищення платні, яке вже давно йому належить. Чи не згадувати про платню, а тільки про підвищення на посаді?! Якби він став керівником відділу продажу, про що багато разів згадував директор, але про що завше швидко забував, може, тоді він міг би нарешті забрати Мері з дітьми зі старого будинку й переїхати в район парку. Або сплатити борги за новий бак для води, за школу, за автомобіль, за холодильник, за останні пологи у лікарні. Ні, на все не вистачить навіть зі ставки керівника, — похмуро думав Спенсер, — або нова квартира, або борги.

Лікар Бейрд довго не міг вирішити, спати йому чи дочитати цікаву статтю в «Лікарській газеті». Врешті він поринув у роздуми про свій скромний лікарський кабінет в маленькому містечку, що його він покинув на два дні. Чи дасть собі сам раду Івенс? Хлопець він кмітливий, а все ж таки ще дуже молодий. Коли б він не забув, що місис Лоурі треба виписати рецепт на мікстуру, а не на ті трутизни, що їх з таким галасом рекламують різні фірми. Місис Лоурі страшенно полюбляє всі оті патентовані ліки! Але, дякувати богу, там є Доріс, вона пригляне за Івенсом. Дружини лікарів незамінні в цьому відношенні. Вони мусять бути такі, хай йому грець. Люїс повинен це зрозуміти й пошукати собі відповідну дружину. Нарешті лікар задрімав, але сигарета обпекла йому пальці, і він прокинувся.

Подружжя Грір, що сиділо по той бік проходу, й досі читало спортивні журнали. Важко уявити собі двох людей, таких подібних одне до одного. Низько схилені над своїми журналами, вони справляли враження людей, які вивчають таємниці всесвіту.

— Хочеш анісову цукерку? — спитав Джо, коли їм принесли солодощі.

— Угу, — буркнула Хезел.

Потім обидві руді голови знову схилюлися над журналами.

Четвірка пасажирів за спиною в Спенсера розпивала вже третю порцію віскі. Троє з них були звичайні футбольні болільники з бичачими потилицями, вульгарні, агресивні. Четвертий був високий, худий, з довгастим обличчям і похмурым поглядом, невідрізненого віку. Розмовляв він співучою говіркою околиць Ланкашіру. «Завтра ви побачите, що Леви переможуть», — вигукував він, раз по раз виголошуючи тост за своїх улюбленців. Його товариші урочисто піднімали свої паперові стакани. Один з них, з приколотим до вилоги піджака значком, що нагадував скоріше зголоділого kota з передмістя, аніж лева, пригостив зі свого портсигара всіх товаришів і повторив невідомо котрий раз:

— Я вже не вірив, що ми встигнемо. Чекаючи в Торонто поки розвіється цей туман, я подумав: «Здається, Енді, не бачити тобі матчу, як своїх вух». Ну, а зараз є надія, що ми потрапимо на матч, бо спізнюємося всього на годину-дві. Можна навіть виспатися в літаку.

— Може, нам дадуть чогось попоїсти? — озвався один з четвірки. — Я вмираю з голоду. Коли, в біса, буде ця вечеря?

— Тепер уже скоро. Звичайно подають коло восьмої, а через те запізнення в них, мабуть, усе перекрутилося.

— Нічого не вдієш, вип'ємо поки що! — запропонував чоловік із співучою говіркою

й простяг їм пляшку з віскі. Його називали Чайником.

— Не треба, Чайнику, вже й так мало залишилось.

— Не бійся, знайдеться іще, як треба буде. Пийте на здоров'я, краще будете спати.

Решта п'ятдесят шість пасажирів, серед яких було лише кілька жінок, читали або розмовляли, і майже всі піднесено обговорювали завтрашній матч, висловлюючи задоволення, що почався нарешті останній етап їхньої подорожі через увесь континент. З віконець правого борта було видно миготливі вогні останніх передмість Вінніпега, та вони швидко зникли, коли літак піднявся вище.

У маленькій, але добре обладнаній кухоньці, стюардеса Дженет Бенсон готувала запізнілу вечерю, яку треба було подати ще дві години тому. В дзеркалі буфету відбивалося її обличчя, збуджене, як завжди на початку подорожі. Виймаючи із шафок серветки, ножі й виделки, вона щось тихенько наспівувала. Хоч годувати пасажирів було найменш приємним обов'язком стюардеси і Дженет давала собі в цьому справу, — їй треба було обслужити шістдесят зголоднілих людей, — все-таки вона не відчувала себе пригніченою, навпаки. Багато її товаришок за професією, коли б вони зараз побачили її з цими пасмами світлого волосся, що вибивалося з-під шапочки, коли б вони побачили, як вона вправно готує вечерю, то похитали б схвально головами й самі б, мабуть, піддалися її веселому настрою.

В кабіні пілотів стояв ритмічний гуркіт моторів. Обидва пілоти сиділи мовчки, майже не рухаючись, і тільки іноді той чи той ворухив рукою або ногою. Їхні обличчя, освітлені чародійними лампочками бортової дошки з приладами, здавалися таємничими.

Капітан Даннінг потягнувся, потім розслабив м'язи і видихнув повітря крізь густі вуся. Ці рухи він завжди проробляв у незмінному порядку. Капітан виглядав значно старшим за свої тридцять років.

— Поглянь, чи не перегрівся третій мотор? — сказав він, обернувшись до другого пілота.

Пітер глянув на контрольні прилади.

— Все гаразд, капітане! У Вінніпегу механіки нічого не знайшли. Очевидно, все само прийшло в норму. Вже не перегрівається.

Даннінг втупив очі в темне небо. Блідий місяць кидав тьмяне світло на хмари, які пухнастим клоччям ліниво пропливали над землею. Тільки перед самим літаком вони набирали швидкості й стрілою минали його.

Часом машина пірнала в синьо-білі клубовища, але через кілька секунд знову виринала на волю, мов кинутий у воду собака, який, обтрушуючись, вилазить на берег.

— Якщо все буде гаразд, переліт проходитиме напрочуд спокійно, — кинув він. — Останнє метеозведення було непогане. Можливо, трохи надолужимо прогааний час. На довгих трасах важко бути пунктуальним.

— Свята правда, — притакнув другий пілот. — За місяць льотні умови тут іще погіршають.

Літак почало злегка кидати — він потрапив у район термічної течії. Протягом кількох хвилин капітан слідкував за курсом і висотою польоту. Потім запитав:

— Підеш на матч? Звичайно, якщо матимемо змогу виспатись.

Другий пілот відповів не зразу:

— Ще не знаю, чи вдасться мені...

Капітан уважно глянув на нього.

— Не розумію. Що тобі вдасться? Коли ти маєш на увазі Дженет, то краще покинь. Вона надто молода для такого Казанови.

Молодий пілот з інтелігентним обличчям, який тільки-но розпочав третій десяток літ свого життя, зашарівся.

— Що ви, капітане, можете бути спокійні...

— Я тобі вірю. Проте все одно тримайся подалі од неї. — Капітан усміхнувся. — Щонайменше половина пілотів усіх повітряних ліній Канади вважає своїм святим обов'язком признавати Дженет побачення. Не ускладнюй собі життя, голубе!

За кілька метрів від них, по той бік зачинених дверей, об'єкт їхньої розмови приймав від пасажирів замовлення на вечерю.

— Можна принести вам вечерю? — схилившись над кріслом Бейрда, з усмішкою запитала Дженет.

— Га? Що? О так, прошу! — Бейрд прокинувся з глибокої дрімоти й торкнув ліктем Спенсера, який ще спав. — Прокиньтесь. Вечеря!

Спенсер позіхнув.

— Вечеря? Ну звісно. Але ви трохи запізнилися, міс, так? Я вже гадав, що проспав вечерю...

— Нас затримали в Торонто, і тому вечеря буде з запізненням, — пояснила Дженет. — Що ви їстимете? Є молода баранина або смажений лосось.

— Добре, принесіть.

Усмішка Дженет стала дещо вимушеною.

— Що саме вам принести?

Спенсер тільки тепер остаточно прокинувся.

— Ох, пробачте, будь ласка. Прошу баранину.

— Мені теж, — обізвався Бейрд.

Цілу годину Дженет накладала на тарілки їжу й розносила пасажирам. Нарешті, коли всіх було нагодовано, вона набрала номер кабіни пілотів.

— Другий пілот, — відгукнувся Пітер.

— Вечеря, — повідомила Дженет. — Краще пізно, аніж ніколи. Що будете їсти? Є баранина і смажений лосось.

— Хвилинку! — Вона почула, як Пітер повторює її запитання капітанові. — Дженет, старий хоче баранини — ні, стривай, переждавав... Питає, чи смачний лосось.

— Начебто нічого на вигляд, — відповіла вона весело. — Поки що ніхто не нарікав.

— Ну, то для нас обох лосось. Подвійні порції. Ми ростемо й повинні багато їсти.

— А я й не сумнівалася, що вам буде мало нормальної порції. Кухня, дві риби, для панів пілотів!

Вона швиденько поставила на дві таці по вечері й однесла пілотам. Пітер відчинив двері кабіни й забрав у неї одну тацю. Капітан хвилину тому перевів керування літаком на автопілота й тепер радирував у Вінніпег дані про політ.

— Висота 16 тисяч футів, — говорив він у маленький мікрофон. — Курс 285, швидкість 210 вузлів. Передбачуваний час посадки у Ванкувері 05 годин 05 хвилин за тихоокеанським часом. Прийом. — І тут же переключився на прийом. У навушниках почувся подібний до кумкання жаб голос радиста, який повторював його слова: «Рейс 714, авіапорт Вінніпег. Зрозумів. Кінець».

Дан узяв бортовий журнал, записав час розмови, потім відсунувся трохи від приладів, але так, щоб кожної миті мати змогу перехопити кермо. Пітер почав вечеряти, поставивши тацю на подушку, покладену на коліна.

— Я швидко закінчу, капітане, — сказав він.

— Можеш не поспішати, — відповів Дан, потягуючись. — Я зачекаю. Їж поволі, насолоджуйся. Смачний лосось?

— Непоганий, — промимрив другий пілот повним ротом. — І якби порція була більша, можна було б назвати це вечерею.

Капітан засміявся.

— Тобі треба берегти фігуру, Пітере, — сказав він і звернувся до стюардеси, що стояла за його кріслом. — Усе гаразд, Дженет? Як там наші спортсмени?

Дженет низчала плечима.

— Трохи вже вгамувались. Довга зупинка в Торонто їх, мабуть, стомила. Четверо жлуктять віскі, але поводяться відносно чемно й тихо. Поки що обійшлося без зауважень. Може, тому, що від віскі в них у голові паморочиться. Політ іде нормально, щоб тільки не наврочити!

Пітер підвів брови.

— Саме тому, люба Дженет, треба пильнувати. Найчастіше під час спокійних рейсів і бувають неприємності. Певен, що хто-небудь захворіє.

— Всі здорові як риби, — відповіла весело Дженет. — Але не забудь попередити мене, коли ти сядеш за кермо. Я зразу ж роздам пасажирам паперові мішечки.

— Схопив? Так тобі й треба, — засміявся капітан. — Здорово вона тобі відрубала.

— Як погода? — спитала Дженет.

— Туман од гір на сході до самої Манітоби. Але нам ніщо не загрожує. Будемо летіти, як по маслу, аж до узбережжя.

— Чудово. Одначе, Дане, не дозволяй цьому хвалькові торкатися керма, поки я не рознесу пасажирам каву.

Вона вийшла з кабіни, перш ніж Пітер устиг щось відповісти їй, пройшла між сидіннями пасажирів, приймаючи замовлення на каву. За кілька хвилин вона знову з'явилася в кабіні пілотів, несучи каву. Дан уже встиг повечеряти й тепер з насолодою випив запашний напій. Пітер сів за кермо. Він уважно слідкував за контрольними приладами. Капітан підвівся з крісла.

— Підкинь вугілля в топку. Хай добре горить. А я піду заспіваю коліскової нашим пасажирам.

Пітер кивнув головою:

— Гаразд, капітане.

Капітан вийшов за Дженет до салону. Засліплений яскравим світлом, закліпав очима, потім підійшов до Спенсера і Бейрда, що саме простягли стюардесі свої таці.

— Добрий вечір, — привітався він до них. — Сподіваюсь, усе гаразд?

Бейрд підвів голову.

— О так, дякуємо. Вечеря дуже смачна. Ми вже здорово зголодніли.

— Знаю, вибачте за запізнення.

Лікар махнув рукою.

— Дурниці. Ми не можемо звинувачувати вас за туман у Торонто. — І додав: — Ну, я готовий трохи подрімати.

— Я теж, — позіхнув Спенсер.

— На добраніч, — сказав Дан, гасячи над їхніми сидіннями лампочки для читання. — Стюардеса зараз принесе вам пледи. — Він пішов далі, тихенько розмовляючи з кожним пасажиром; одним пояснював, як спускати спинки сидінь, іншим повідомляв прогноз погоди.

— Ну, я вже готовий до мандрівки в країну марень, — признався Спенсер. — Для вас, лікарю, це теж слушна нагода. Жодних нічних викликів до пацієнтів.

— Скільки нам іще лишилося летіти? — сонно промимрив Бейрд, не розплющуючи очей. — Добрих сім годин, еге ж? Варто виспатися. На добраніч.

— На добраніч, лікарю! — Спенсер поправив під головою м'яку подушку. — Боже правий, як я стомився.

Літак, тихо гуркочучи, плив визначеним курсом, огорнений густими хмарами, які наче охороняли його від холодного чужого світу. Внизу простяглися заснулі прерії Саскачевану.

Дан підійшов до квартету любителів спиртного і коректно, але категорично заборонив їм більше пити.

Приязно усміхнувшись, пояснив:

— На борту літака пити забороняється. Якщо я ще побачу пляшку, вам доведеться злізти і далі йти пішки.

— А в карти можна грати? — спитав один із четвірки, виціджуючи в рот останні краплі дорогоцінного напою.

— Будь ласка, — відповів капітан, — аби тільки не заважали відпочивати іншим пасажирам.

— Я не заздрю нашому капітанові, — промовив пасажир з ланкашірським акцентом. — То не жарти тримати в повітрі такого велетня.

— Дурниці, — засміявся капітан. — Для мене це просто розвага.

— Ви кожний політ називаєте розвагою?

— Майже.

— Поки чогось не станеться, еге ж?

Четвірка підпилих болільників зареготала, капітан теж. Потім він пішов далі. Пасажир із співучою говіркою розтулив рота й утупився невидючими очима перед собою. До його свідомості, затьмареної віскі, раптом дійшло значення слів: «Поки чогось не станеться...»

Розділ другий

00.45 — 01.45

Капітан закінчував обхід пасажирів. Він жваво розмовляв з одним худим чоловіком, який уже не раз літав цим рейсом.

— Так, я знаю, що вуса — мода військових льотчиків, — мовив Дан, зніяковіло пригладжуючи щетинку під носом. — Але я ношу їх давно... Дуже вже звик...

— Певно, подобаються жінкам, еге ж? — спитав його співрозмовник. — Як вас називають за ці вуса? Тюленем?

— Ні, — відповів, посміхаючись, Дан. — На цій лінії літають начитані люди. Переважно мене називають Дунканом.

— Чому Дунканом? — спитав чоловік.

— Просто так. Ви знаєте Шекспірового «Макбета»?

— А що з цим має спільного Шекспір? — видивився той дурнувато.

Капітан попрощався з ним: краєчком ока він помітив, що стюардеса схилилась над пасажиркою, яка сиділа поруч із своїм чоловіком. Долоня Дженет лежала на її чолі. Дан підійшов до них. Жінка безсило лежала поперек сидіння, обличчя в неї було болюсно скривлене. Капітан торкнувся плеча стюардеси.

— Що сталося, Дженет?

Дженет підвела голову.

— Мабуть, погода так подіяла на місці, капітане, — спокійно відповіла вона. — Зараз принесу аспірин, і їй стане легше.

Дженет пішла.

Даннінг залишився біля хворої.

— Мені дуже жаль, що ви погано себе почуваєте, — сказав він співчутливо, нахилившись над нею і її чоловіком. — Що вам болить?

Жінка благально глянула на нього.

— Не... не знаю, — простогнала вона тихо. — Мені рап...том стало... погано. Кілька хвилин... тому. Млосно мені, крутиться голова... страшно болить ось тут... — і показала рукою на живіт. — Я знаю... завдаю вам клопоту... Я...

— Лежи спокійно, любя, — озвався чоловік. — Зараз тобі стане краще. — Він глянув на капітана. — Її захитало, правда ж?

— Безумовно, — відповів Дан. Він замислено дивився на хвору. Її зблідле обличчя вкрилося крапельками поту, волосся розтріпалося, пальці конвульсивно стискали поруччя сидіння. — Мені дуже жаль, — повторив він м'яко. — Я певен, що стюардеса допоможе вам. Будь ласка, не напружуйтесь, глибоко дихайте. Може, вам стане легше, якщо я скажу, що качати більше не буде.

Повернулася Дженет.

— Ось вам аспірин, — і вона подала хворій таблетку. — Будь ласка. — Вона підвела жінці голову й допомогла запити таблетку водою. — Чудово! Зараз я зручніше посаджу вас. Отак... — і вкрила їй пледом ноги. — Вам краще? — Хвора вдячно кивнула головою. — За хвилику я навідаюся до вас. На всякий випадок... ось тут паперові мішечки. А коли вам буде що-небудь потрібно, натисніть кнопку, ось тут під вікном.

— Дякую, — сказав чоловік хворої. — Їй, напевно, зараз полегшає. — Він глянув на дружину й усміхнувся. Видно було, що він сам себе підбадьорює. — Спробуй заснути, любя. Я певен, що все минеться.

— Безумовно, — підтвердив Дан. — Дуже багато людей страждають від морської хво-

роби. А це те ж саме. Вам зараз покращає. І ви обое ще встигнете добре виспатися.

Капітан попрямував до кухоньки стюардеси. Дженет пішла слідом.

— Що це за люди? — запитав капітан.

— Подружжя Чайлдер. Джон Чайлдер. Більше нічого я про них не знаю. Ще чверть години тому вона почувала себе зовсім добре.

— Гм... Прошу подзвонити мені, якщо їй стане гірше. Тоді повідомимо аеропорт.

— Навіщо? Ви боїтеся?

— І сам не знаю. Мені просто не подобається її вигляд. Це не схоже на морську хворобу. Може... не знаю. Ознаки досить виразні. — Занепокоєний капітан нервово тарабанів пальцями по столу. — Чи є серед пасажирів який-небудь лікар?

— У списку не зазначено, — відповіла Дженет. — Але я можу запитати.

Дан похитав головою.

— Краще поки що утриматись. Усі вже дрімують. Я не хочу паніки. За півгодини скажете мені, як вона себе почуватиме. Все лихो в тому, що на узбережжі ми будемо тільки за чотири години.

По дорозі до кабіни пілотів Дан іще раз зупинився коло хворої й усміхнувся їй. Жінка спробувала відповісти йому усмішкою, але її знову пересмикнуло від болю. Вона судорожно заплющила очі. Хвилину Дан уважно приглядався до неї, а потім пішов. Замкнув за собою двері кабіни й сів у крісло першого пілота. Зняв кашкета, надів шлемофон і застібнув під шиєю ремінець, що підтримував мікрофон. Клапті хмар лізли просто у вікна кабіни, запинали їх на мить, потім зникали.

— Купчасті хмари дедалі густішають, — зауважив другий пілот.

— Буде гойдати, — буркнув Дан.

— Схоже на те.

— Краще підемо понад хмарами. Попрошу дозволу на двадцять тисяч.

— Слухаю. — Пітер натиснув кнопку мікрофона.

— 714 викликає Регіну.

— Слухаємо 714, — затріскотіло у навушниках.

— Входимо в суцільне молоко. Просимо дозволу піднятися на двадцять тисяч.

— Зачекайте. Запитаємо контроль руху.

— Дякую, — відповів Пітер.

Капітан вдивлявся у клуби хмар.

— Скажи Дженет, щоб попросила пасажирів застібнути ремені, — наказав він. Упевнено орудуючи штурвалом, намагався пом'якшити поштовхи.

— Слухаю. — Пітер простяг руку до трубки внутрішнього телефону.

Літак вискочив із хмар, здригнувся й за хвилину знову пірнув у густу білину.

— Рейс 714, — долинуло з землі. — Контроль руху дозволяє двадцять тисяч. Прийом.

— 714 підтверджує двадцять тисяч. Дякуємо. Все.

— Гайда! — кинув капітан. Мотори загнали жвавіше, ніс літака задерся вгору, показник висоти на панелі, що миготіла лампочками, повідомив, що вони піднімаються із швидкістю п'ятсот футів на хвилину. Склоочисник, ритмічно рухаючись то в один, то в другий бік, стирав краплі води.

— Я зовсім не нарікатиму на долю, якщо ми нарешті долетимо, — похмуро сказав другий пілот.

Дан не відповів. Він сидів, утупившись очима в прилади. Ніхто з пілотів не почув, коли увійшла стюардеса. Вона торкнулася капітанового плеча.

— Місіс Чайлдер стало гірше. І захворів іще один пасажир.

Дан не повернув голови. Простяг руку й увімкнув рефлектори. Снопи яскравого світла потонули в пасмах дощу і снігу. Дан погасив світло й ввімкнув пристрій, що запобігав обледенінню.

— Я не можу зараз відлучитися, Дженет, — відповів він. — Доведеться все-таки з'ясувати, чи немає серед пасажирів лікаря. І хай усі позастібують ремені. Перевір. Буде здорово качати. Я прийду, як тільки зможу.

— Слухаю, капітане.

Дженет стала на дверях пасажирського салону й голосно, щоб усі могли її добре почути, сказала:

— Прошу застібнути ремені, ми перебуваємо у районі атмосферних збурень. — Вона нахилилася над парою напівсонних пасажирів, що сиділи найближче до неї. — Даруйте, може, котрийсь із вас лікар?

Один з них похитав головою:

— Ні... А що сталось?

— Нічого серйозного.

Крик болю перервав їхню розмову. Дженет швидко підійшла до подружжя Чайлдер. Місіс Чайлдер тихо стогнала, лежачи на чоловікових руках. Очі її були заплющені, обличчя скривлене від нападу болю. Дженет опустила навколішки й витерла піт із чола жінки. Містер Чайлдер з жахом подивився на Дженет:

— Треба щось робити!.. Що це може бути?

— Будь ласка, закутайте її. Зараз я дізнаюся, чи немає серед пасажирів лікаря.

— Лікаря? О боже, мусить бути! Але що ми робитимемо, коли його немає?

— Прошу не хвилюватися. Я зараз повернуся.

Дженет підвелася, кинула короткий погляд на хвору й пішла між рядами сидінь, питаючи, чи немає серед пасажирів лікаря.

— А що, хтось захворів? — відповідали їй запитанням.

— Ні, просто одній пасажирці стало погано. Це часом буває з надто вразливими особами. Пробачте, що потурбувала вас.

Раптом хтось схопив її за руку. Це був один з веселої четвірки. Обличчя в нього було землисто-сіре, шкіра блискуча.

— Вибачте, що турбую вас, але я препогано себе почуваю. Чи не можна попросити склянку води?

— Зараз принесу.

— Не знаю, що зі мною сталось. Ніколи ще так кепсько не почував себе. — Чоловік відкинув голову на подушку сидіння й важко дихав, надимаючи щокі. Один з його товаришів прокинувся, розплющив очі й підвів голову.

— Що тобі? — запитав він.

— Живіт, — пояснив хворий. — Мені роздирає нутроші. — Він схопився за живіт і скривився від болю.

Дженет торкнулася Спенсерового плеча й тихенько затермосила ним.

Він розплющив одне око, потім друге.

— Пробачте, що розбудила вас. Ви часом не лікар?

Спенсер намагався зібратися з думками.

— Я? Лікар? Ні, ні... І не знаю, чи є тут хто...

Дженет хитнула головою і рушила далі.

— Хвилинку, хвилинку! — затримав він її. — Ось цей містер, мій сусід, лікар.

— Дякувати богу, — полегшено зітхнула стюардеса. — Я мушу його розбудити.

Спенсер торкнув ліктем скуленого Бейрда.

— Хтось захворів? — спитав він Дженет.

— Одній пасажирці стало погано.

— Лікарю, лікарю! — Спенсер енергійно смикнув Бейрда за руку. Той покрутив головою, щось промимрив і врешті прокинувся. — Одне, лікарю, виклик до хворого усе ж таки є.

— Ви лікар? — швидко запитала Дженет.

— Так, я лікар Бейрд. Що трапилось?

— Двоє пасажирів серйозно захворіли. Чи не могли б ви їх оглянути?

— Захворіли? Ну, звичайно, зараз іду.

Спенсер підвівся, пропускаючи його.

— Де вони? — спитав Бейрд, протираючи очі.

— Було б добре, якби ви спершу оглянули місис Чайлдер, — мовила Дженет, супроводжуючи лікаря й раз по раз звертаючись до пасажирів: — Прошу застебнути ремені, прошу застебнути ремені.

Місис Чайлдер лежала, наскільки це їй

дозволяла спинка сидіння. Вона важко, уривчасто дихала, волосся злиплося від поту.

Бейрд якось мить пильно дивився на неї, потім опустився поруч на коліна і, взявши за'ястя хворої, намацав пульс.

— Цей добродій — лікар, — пояснила Дженет.

— О, я дуже радий, вельмишановний! — зраділо мовив містер Чайлдер.

Жінка розплющила очі.

— Лікар? — прошепотіла вона тремтливими губами.

— Лежіть спокійно, — сказав Бейрд, дивлячись на годинник. Потім пустив руку хворої, помацав по кишенях і витяг офтальмоскоп. — Розплющте широко очі, — мовив він лагідно і за допомогою тоненького променя світла з маленького ліхтарика оглянув обидва ока. — Болить? — запитав.

Жінка кивнула головою.

— Де? Тут? Чи тут? — і почав обмацувати живіт. Хвора раптом здригнулася й болісно скрикнула. Він прикрив її пледом, поклав руку на холодне чоло й підвівся. — Це ваша дружина? — звернувся Бейрд до чоловіка, що сидів поруч.

— Так, лікарю.

— А інші скарги, окрім болю в животі, були?

— Вона блювала.

— Коли це почалося?

— Недавно. — Чайлдер запитально глянув на Дженет. — Зовсім несподівано.

Бейрд замислено кивнув головою, взяв Дженет під руку й одійшов з нею набік.

— Ви давали їй якісь ліки? — запитав він тихо, щоб не почули пасажирів, які з цікавістю повертали до них голови.

— Аспірин з водою, — відповіла Дженет. — Ой, зовсім забула, мені ще треба віднести води другому пасажирові, що теж захворів!

— Стійте! — суворо наказав їй Бейрд. Сон його остаточно розвіявся, він цілком оволодів собою і знову був лікар Бейрд, упевнений і досвідчений.

— Де ви вчилися доглядати хворих?

Дженет зашарілася.

— У школі стюардес, але...

— Ну, добре. Не будемо про це говорити. Прошу надалі запам'ятати, що хворим, у яких почалося блювання, не можна давати аспірину. Це тільки погіршує їхній стан. Хіба воду.

— Вибачте, лікарю, — пробелькотіла Дженет.

— А зараз підіть до капітана й скажіть йому, що треба негайно приземлитися. Хвору треба мерщій відправити в лікарню. І нехай викличуть на аеродром карету швидкої допомоги.

— Що з нею?

— В цих умовах важко поставити точний діагноз, але її стан настільки тяжкий, що це виправдує негайну посадку поблизу міста, де є лікарня. Прошу передати це капітанові.

— Іду, лікарю. Може, ви будете такі ласкаві й тим часом оглянете другого хворого? У нього ті самі симптоми.

Бейрд уважно глянув на стюардесу.

— Ті самі? Де він?

Дженет провела лікаря до пасажирів, що, підтримуваний приятелем, весь зібгавшись, блював. Бейрд нахилився, щоб побачити його обличчя.

— Я лікар, — він поклав долоню пасажирів на чоло. — Що ви їли протягом останніх двадцяти чотирьох годин?

— Те, що звичайно, — простогнав чоловік. — На сніданок яєшню з салом, другий сніданок — салат... бутерброди на аеродромі й оце недавно повечеряв. — З куточка рота по підборіддю в нього текла слина. — Болить, лікарю, і очі...

— Очі? А що з очима? — урвав його Бейрд.

— Бачу погано, все двоїться...

Ця відповідь розсмішила його приятеля.

— Мабуть, віскі було надто міцне!

— Облиште, — зупинив його Бейрд і підвівся. Перед ним стояли Дженет і капітан.

— Закутайте його, будь ласка. Ще пару пледів.

Капітан повів лікаря до кухні.

— Коли ми зможемо приземлитися, капітане? — запитав Бейрд.

— Все лихो в тому, що ми взагалі не можемо приземлитися.

Бейрд витріщив очі.

— Чому?

— Погода. Я одержав по радіо прогноз. Низька хмарність і туман над преріями по той бік гір. Калгарі не приймає, треба летіти на узбережжя.

Бейрд був приголомшений.

— А що, коли повернутися?

Дан похитав головою.

— Це виключено. Вінніпег перестав приймати зразу ж після нашого вильоту. Туман. Зрештою, до узбережжя ближче.

Бейрд скривився, нервово постукав по абажуру лампи.

— Скільки годин летіти до найближчого аеродрому?

— О п'ятій ранку за тихоокеанським часом зможемо сісти. — Дан помітив, що лікар мимоволі зиркнув на годинник, і додав: — Або за три з половиною години. Літаки нерегулярної лінії не належать до найшвидших машин у світі.

— Ну що ж, в такому разі до посадки

у Ванкувері треба самим давати собі раду. Мені потрібна моя сумка. Чи можна до неї дістатися? Я здав її в Торонто в багаж.

— Спробуємо, — відповів капітан. — Сподіваюсь, що вона лежить не на самому споді. Дайте, будь ласка, багажну квитанцію.

Лікар здобув із задньої кишені штанів гаманець, витяг з нього квитанцію й подав капітанові.

— Там є дві сумки, капітане. Мені потрібна та, що менша. Я не взяв із собою багато ліків, але найнеобхідніше там є.

Зненацька літак, як п'яний, поточився вбік, потім його кинуло вниз. Ту ж мить з кабіни пілотів пролунав сигнал тривоги. Капітан схопив трубку телефону.

— Капітан слухає. Що сталося, Пітере?

Кволим голосом, насилу вимовляючи слова, другий пілот повідомив:

— Я захворів, швидше сюди!

— Ходіть зі мною! — звернувся Дан до лікаря. Обидва рушили до кабіни пілотів. — Пробачте, леді й джентльмени! Сподіваюсь, ніхто не набив собі гулі, — звернувся Дан до пасажирів, що запитально дивилися на нього. — Потрапили в повітряну яму.

Вони вскочили в кабіну пілотів й одразу ж побачили, що другий пілот білий, як крейда, обличчя його вкрите потом, пальці судорожно стискають штурвал.

— Заберіть його звідси, — коротко наказав капітан.

Бейрд і Дженет, що вбігла слідом за ними, взяли Пітера під пахви й витягли з крісла. Дан поклав руки на штурвал.

— Посадовіть його ззаду, — звелів він.

Пітера посадили в крісло радиста. Він виблював. Бейрд розстебнув йому комір і розв'язав краватку. Тіло Пітера щохвилини конвульсивно здригалось від нападів болю.

— Лікарю! — нервово промовив капітан. — Що все це означає?

— Я ще не можу поставити діагноза, — похмуро відповів Бейрд. — Але в усіх трьох випадках однакові симптоми. Схоже на отруєння їжею. Що було на вечерю?

— На вибір, баранина або лосось, — відповіла Дженет. — Мабуть, пригадуєте, лікарю, ви їли...

— Баранину! — перебив її Бейрд. — Вечеря була години дві тому... Що він їв? — і кивнув головою на другого пілота.

На обличчі Дженет відбився майже панічний страх.

— Лосося, — прошепотіла вона.

— А що їли ті двоє?

— Не пам'ятаю...

— Прошу це негайно з'ясувати.

Зблідла стюардеса вийшла з кабіни. Бейрд присів навпочіпки біля другого піло-

та. Очі в Пітера були заплющені, тіло по-гойдувалося в такт руху літака.

— Будь ласка, дихайте глибоко. За хвилину ви одержите ліки, від яких вам стане легше. — Бейрд зняв з полиці плед і накрив ним пілота.

Пітер розплющив повіки й сухим язиком обливав губи.

— Ви лікар? — спитав він. Бейрд кивнув головою.

— Прошу вас не говорити. Це стомлює. Дихайте глибше.

— Скажіть капітану, що він мав рацію...

— Я сказав, щоб ви помовчали. Дихайте глибоко, і вам відразу стане легше.

Повернулася Дженет.

— Я спитала в обох хворих, — сказала вона, задихаючись. — Вони їли лосося. І... є ще три нові випадки... ті самі ознаки. Ви можете піти до них, лікарю?

— Зараз. Але мені потрібна моя сумка. Дан кинув через плече:

— Я не можу зараз покинути кермо, але ми це влаштуємо. Дженет! Ось багажна квитанція лікаря. Візьми на допомогу когонебудь з пасажирів. Витягніть одну з двох лікаревих сумок. Ту, що менша. — Дженет узяла квитанцію й повернулася до лікаря, певно, хотіла щось сказати, але Дан вів далі: — Я викличу Ванкувер і доповім про те, що сталося. Ви хочете щось додати?

— Так, — відповів Бейрд. — Повідомте, що в нас три випадки отруєння і ще у трьох пасажирів подібні симптоми. Можете сказати їм, що хоч ми не цілком певні, але здається, причиною отруєння був лосось, поданий на вечерю. Нехай одразу ж заблокують усі продукти з місця їх надходження доти, доки не з'ясується остаточно причина отруєння.

— Я згадав! — скрикнув Дан. — Сьогодні, оскільки ми надто пізно прилетіли до Вінніпега, продукти було куплено у випадкового постачальника.

— Це ви їм теж скажіть, капітане. Це допоможе в розслідуванні.

— Благаю вас, лікарю, йдіть до місціс Чайлдер, вона втрачає притомність, — урвала його Дженет.

Бейрд пішов до дверей. Зморшки на його обличчі стали виразніші, він окинув стюардесу суворим поглядом.

— Не зчиняйте паніки серед пасажирів. На вас лягла велика відповідальність. Прошу негайно знайти мою сумку, а я тим часом піду до місціс Чайлдер. — Він штовхнув двері, пропускаючи вперед Дженет, і раптом схопив її за плече: — А ви, що ви їли на вечерю?

— Баранину, — відповіла стюардеса.

— Хвала богові хоч за це.

Дженет усміхнулася, ступнула крок уперед, але лікар знову затримав її.

— А капітан, сподіваюсь, капітан теж їв баранину?

Дженет глянула на нього, силкуючись пригадати й зрозуміти, навіщо він про це питає.

І раптом вона все зрозуміла, похитнулася і сперлася на руку лікаря. Її поймав невимовний жах.

Розділ третій

01.45 — 02.20

Бруно Бейрд уважно подивився на стюардесу. Мозок його напружено працював. Оцінюючи ситуацію, лікар мобілізував весь свій багаторічний досвід: робив припущення, відкидав їх, зважував «за» і «проти».

— Ну що ж, поки що не будемо турбуватися тим, чого, може, й не станеться, — промовив він, здавалося, сам до себе. Потім суворо додав: — Прошу якомога швидше знайти мою сумку. Перш ніж іти до місціс Чайлдер, я мушу поговорити з капітаном.

Літак ішов рівно, наче котився по столу. У просторі висів білий диск місяця, що з коври хмар унизу робив безмежний засніжений степ.

Казковий краєвид.

— Капітане! — Бейрд перехилився через порожнє крісло другого пілота. — Капітане! Дан повернув голову.

— Треба щось робити. Ці люди тяжко хворі, вони потребують негайної допомоги. Дан кивнув головою.

— Розумію, лікарю. Але що я можу зробити?

— Ви вечеряли після другого пілота, так?

— Так.

— Через скільки?

Очі Дана звузились.

— Через півгодини, не більше. — Раптом до нього дійшов сенс слів лікаря. Він здригнувся, наче вражений електричним струмом. — О боже! Я ж теж їв лосося.

— Як ви себе почуваєте?

— Прекрасно.

— Це добре. — В голосі Бейрда забриніли нотки полегкості. — Як тільки принесуть мою сумку, я дам вам проносне.

— А воно мені допоможе?

— Все залежить від того, скільки ваш організм уже всмоктав цієї отрути. А втім, не

обов'язково, щоб кожен, хто їв лосося, захворів. Можливо, вас лихо якраз і мине.

— Мусить, — пробурмотів Дан, вдивляючись перед себе.

— Чи можна поставити управління літака на постійний курс? — запитав лікар.

— Так, — відповів Дан. — Автопілот. Але що буде з приземленням?

— Пропоную вам увімкнути автопілота, чи як він там у вас зветься. Про всяк випадок. Якщо відчуєте, що вам погано, негайно кличте мене. Не знаю, чи багато зможу вам допомогти, але тільки-но з'являться перші симптоми, кличте, бо отрута діє надзвичайно швидко.

Пальці Дана, що стискали руль, побіліли.

— Гаразд, — тихо одповів він. — А стюардеса?

— Вона їла баранину.

— Хоч у цьому нам пощастило. На бога, давайте вже скоріше ваше проносне. Мені не можна ризикувати. Адже я лишився один!

— Як тільки мені принесуть мою сумку. Якщо не помиляюсь, двоє людей у дуже тяжкому стані. — Бейрд подивився капітанові у вічі. — Ви абсолютно певні, що немає іншого виходу, крім летіти на узбережжя?

— Так, — не вагаючись відповів Дан. — Я двічі перевіряв. Товстий шар хмар і низька хмарність аж до самих гір. Аеродроми в Калгарі, Едмонтоні й Летбріджі закриті. Це цілком зрозуміло, бо видимість дорівнює нулю. Коли б не це, справа була б зовсім проста.

— Але зараз вона не проста.

Лікар рушив до дверей. Дан затримав його.

— Хвилинку, лікарю! Я капітан і мушу знати всю правду. Скажіть відверто, які в мене шанси?

Бейрд сердито здвигнув плечима. Професійна певність на мить зрадила його.

— Не знаю, любий мій, — відказав він. — Тут немає якихось усталених правил.

— Я радий, що ви летите з нами, — мовив капітан.

Бейрд мовчки вийшов. Дан глибоко зітхнув. Пригадав усю свою розмову з лікарем і гарячково почав шукати правильного рішення. Не вперше за час польотів ним оволоділа тривога, невпевненість у собі, навіть страх. Але цього разу кров холонула в жилах від свідомості можливого трагічного кінця. Що відчуває людина в останні хвилини життя? Старші пілоти, які брали участь у війні, казали, що, коли вчасно не кинути літати, кінець у всіх однаковий. Саме такий. Аж смішно: протягом якоїсь півгодини звичайний, нудний рейс із групою футбольних

болільників на борту перетворився в пекло на висоті чотирьох миль над землею. Виникла трагедія, про яку потім писатимуть тисячі газет під велетенськими заголовками.

Дан з огидою відігнав ці думки, простяг руку і увімкнув автопілота. Зачекав хвилину, поки стрілки всіх приладів зайняли потрібне положення, потім привів у рух решту автоматичних приладів: довго хитав елеронами, перевіряв їх точну установку на контрольному приладі й пересвідчився, що вони виконали наказ; встановив руль напрямку і руль висоти — маніпулював біля них доти, доки чотири лампочки над розподільним щитом перестали блимати й почали світитися рівним тьмяним світлом. Задоволений, кинув іще погляд на гірокомпас і зняв руки з рулів. Зручно всівшись у кріслі, стежив, як літак без його допомоги безпомилково летить по курсу. На всякий випадок ще раз перевіряв роботу всіх бортових приладів. Для недосвідченого ока кабіна пілотів являла собою зараз фантастичне видовище: за рулями, здавалось, сиділи двоє духів. Рулі рухалися самі собою, долаючи повітряні течії, які час від часу відхиляли машину від курсу. На великому бортовому щиті десятки стрілок контрольних приладів фіксували перебіг польоту.

Потім Дан сягнув по мікрофон, що висів у нього над головою, прилаштував у себе на шиї, надів навушники, висякав носа. «А тепер гайда!» Ввімкнув мікрофон і почав говорити. Голос його бринів спокійно, — він уже опанував себе.

— Алло, Ванкувер? Говорить рейс 714. Повідомлення про небезпеку. Повідомлення про небезпеку. Прийом.

У навушниках голосно затріщало.

— Рейс 714, ми слухаємо.

— Аеропорт Ванкувер? Говорить рейс 714. На борту три серйозних випадки отруєння, очевидно, рибою, і серед них — другий пілот. Припускаємо, що будуть іще. Забезпечте до моменту приземлення карети швидкої допомоги. Повідомте найближчу лікарню, щоб приготували місця. Як я вже сказав, ми гадаємо, що причина отруєння — лосось, поданий на вечерю. Візьміть під контроль місце, звідки його доставили, пски лікарі остаточно не з'ясують причину отруєння. Через те, що ми запізнилися у Вінніпег, продукти було замовлено якомусь незнайомому постачальникові. Прощу це перевірити. Все зрозуміло? Прийом.

Ведучи розмову з Ванкувером, капітан весь час дивився на засніжені простори, що, скільки сягало око, розіслалися під літаком. Голос із землі був професійно ввічливий і безпристрасний, як завше, але Дан розумів, яку сенсацію і паніку викликало його повідомлення в аеропорту на узбережжі.

Він вимкнув мікрофон і зручніше всівся у кріслі. Почував себе страшенно змученим, обважнілим, наче в жилах у нього текло олово. Чоло зросив холодний піт. Тіло проймав дріж, і він не міг стримати його. В пориві гніву на підступну слабкість свого тіла Дан мобілізував усі свої сили й перевіряв роботу автопілота, курс літака, напрямок вітру на трасі й над горами, план аеродрому в Ванкувері. Не знав, скільки часу це забрало в нього — кілька хвилин чи годину. Взяв бортовий щоденник, розгорнув його, глянув на годинник. Думати було важко, майже боляче. Він почав докладно пригадувати всі події цього вечора.

А тим часом у пасажирському салоні лікар Бейрд закутав місіс Чайлдер сухими пледом. Вогкі від поту пледи відкинув убік. Місіс Чайлдер лежала не порушено, з заплющеними очима, пересохлі губи розтулились і тремтіли. Вона тихо стогнала. Коли Бейрд підвівся і відійшов від хворої, почався новий напад болю.

— Стежте, щоб дружина весь час була тепло вкрита, а пледи сухі, — сказав Бейрд її чоловікові.

Чайлдер схопив лікаря за руку:

— На бога, лікарю, що з нею? — спитав він хрипким голосом. — Щось серйозне?

Бейрд кинув погляд на жінку. Вона дихала важко, уривчасто.

— Так, — відповів він. — Дуже серйозне.

— Тоді треба щось робити! Дайте їй якісь ліки!

Бейрд заперечливо похитав головою.

— Потрібні ліки, яких у нас немає. Антибіотики. Ми не можемо зараз нічого зробити. Пильнуйте, щоб вона тепер не розкривалася.

— Може, хоч трохи води...

— Ні, вона не зможе ковтнути. Ваша дружина майже непритомна. Спокійно, прошу вас! — різко мовив він, коли вражений чоловік підвівся з сидіння. — Тепло — це тепер єдиний лікувальний засіб. Усе буде гаразд. Ваше завдання тримати її в теплі. Навіть якщо вона цілком утратить притомність. Я скоро повернуся.

Бейрд перейшов до наступного ряду сидінь. Підстаркуватий чоловік з блискучим від поту обличчям і розстебнутим коміром тримався руками за живіт і стогнав, звиваючись від болю. Він благально глянув на лікаря.

— Я ніколи не почував себе так погано... — простогнав.

Бейрд вийняв з кишені олівця і подав його чоловікові.

— Візьміть цей олівець.

Чоловік із зусиллям підняв руку. Пальці незграбно силкувалися ухопити олівця, але він вислизав з них і падав на коліна. Погляд

Бейрда застиг. Він зручніше посадовив чоловіка й накрив його пледом.

— Я не можу, не можу, — скиглив хворий. — Наче хтось стискає мені лещатами голову.

— Лікарю! — покликав один з пасажирів. — Ходіть мерщій сюди!

— Хвилинку! — відповів Бейрд. — Я огляну всіх, хто цього потребує.

З багажної kabіни вийшла стюардеса, несучи чорну лікареву сумку.

— Браво! — сказав Бейрд. — Саме вона мені й потрібна. Ліків там не так то й багато, але... — він замовк, раптом щось згадавши. — Де тут мікрофон, через який ви звертаєтесь до пасажирів?

— Ходіміте, — відповіла Дженет і повела його до кухні, де на стіні висіла телефонна трубка. — Як себе почуває місіс Чайлдер, лікарю?

Бейрд насупився.

— Не будемо втішати себе, стан хворих дуже тяжкий. І якщо не помиляюсь, незабаром багато інших пасажирів теж будуть у їхньому стані.

— Ви гадаєте, що тут справді винен лосось?

— Мабуть. Стафілококи або... багато симптомів свідчать іще про страшніше. Джерелом отруєння може бути бактерія сальмонелли. Але все це тільки мої припущення. Що можна сказати без аналізу? Правильний діагноз поставити важко.

— Ви всім дасте проносне?

— Так, за винятком тих, хто вже захворів. Більше нічого я не можу зробити. Найпотрібніший нам був би хлорамфеніколь. Сильний антибіотик. Але що про це говорити. — Бейрд узяв трубку й провадив далі. — Пропоную вам мерщій знайти собі помічників серед пасажирів. Треба прибрати в проходах, вимити все дезинфекційним розчином. Якщо він у вас, звісно, є. — Хвилину Бейрд помовчав, збираючись з думками, а тоді натиснув кнопку, вмикаючи гучномовець у пасажирському салоні. — Панове, прошу хвилину уваги! — Розмови в салоні змовкли. Чувся тільки шум моторів. — Передусім хочу вам відрекомендуватись. Я лікар Бейрд. Мабуть, багато хто з вас цікавий знати, що це за хвороба, на яку послабли декотрі наші пасажирів. Гадаю, настав час, коли всі повинні знати, що сталося й що треба робити. Хочу поділитися з вами своїми припущеннями щодо джерела хвороби. При наших обмежених можливостях я можу щонайбільше здогадуватися, і мої здогадки ще треба перевірити в лабораторії. Я гадаю, що це отру-

ення лососем, поданим на вечерю. — В салоні залунали голоси. — Прошу тиші! Слухайте далі! Причин для особливого хвилювання немає. Повторюю: для особливого хвилювання причин немає. Пасажири, яким стало погано, перебувають під наглядом стюардеси і моїм. Капітан уже повідомив про все найближчий аеродром, і як тільки ми туди долетимо, хворі дістануть медичну допомогу. Не думайте, що всі, хто їв лосося, обов'язково захворіють. У таких випадках немає залізних законів і цілком можливо, що багато в кого з вас є імунітет проти бактерій, з якими ми маємо справу. В усякому разі, ми повинні вжити всіх профілактичних заходів. За хвилину я і стюардеса підійдемо до кожного з вас. Прошу пасажирів, які їли лосося, сказати про це, аби я міг запобігти захворюванню. Займіть свої місця, зараз ми до вас прийдемо. — Бейрд зняв пальця з кнопки гучномовця й обернувся до Дженет. — В наших умовах ми небагато зможемо для них зробити.

— Яких можна вжити запобіжних заходів?

— Справа в тому, що ми ще не певні, чи саме лосось — причина захворювання. В кожному разі, припустимо, що це справді так. На всякий випадок ті, хто їв лосося, мусять випити по кілька склянок води. Звичайно, це стосується тільки тих пасажирів, у яких з'явилися перші симптоми отруєння. Вода повинна зменшити концентрацію бактерій і запобігти токсичному процесові. Крім того, ми можемо дати їм проносне. Якщо мені забракне цих ліків, звернемось до звичайної солі. У вас є сіль?

— Кілька пакетів для вечері...

— Шкода, це мало. Побачимо, може, вистачить моїх таблеток. Я почну обхід з кінця салону, а ви тим часом подаватимете воду. Тільки спершу, прошу вас, однесіть води другому пілотові, а вже потім займіться пасажирами.

Входячи до салону, Бейрд трохи не збив з ніг високого пасажирів із співучою говіркою.

— Чи не можу я вам чимось допомогти, лікарю? — спитав той.

Бейрд усміхнувся.

— Дякую за пропозицію. Але перш за все я мушу спитати, що ви їли на вечерю?

— Баранину, хвалити бога!

— Чудесно. Хоч із вами не буде клопоту. Допоможіть, будь ласка, стюардесі рознести воду пасажирів, у яких з'явилися перші симптоми хвороби. Нехай кожен вип'є принаймні три склянки, а як зможе, то й більше.

Чоловік зайшов до кабіни стюардеси. Дженет привітала його млявою усмішкою. Чоловік примружив око.

— Не хвилюйтесь, будь ласка, яось це минеться.

Дженет вдячно глянула на нього.

— Дякую вам. Будемо сподіватися. Ось тут вода, там кухлі, містере...

— Друзі називають мене Чайником.

— Чайником? — здивовано перепитала Дженет. — Чому?

— Бо я такий гарячий, як чайник.

Дженет засміялась.

— От і добре. Найважливіше — це гарний настрій. Сміх — найкращий помічник. Отже, де ваші кухлі? Почнемо, міс!

В диспетчерському бюро у Ванкувері, де одержали радіограму Дана, панувало напруження. Радист, що сидів біля рації з навушниками, повернувся до столика з машинкою і став спокійно друкувати на ній одержане повідомлення, натискаючи водночас на кнопку сигналу тривоги. За кілька секунд у нього за плечима вже стояв головний диспетчер і, нахилившись, читав слова, що вискакували з-під клавішів машинки. Це був високий сухорлявий чоловік, який багато годин провів у повітрі, досконало знав усі траси північної півкулі, краще, ніж грядки в своєму городі, де проводив кожен вільну хвилину. Він прочитав радіограму до половини, відступив трохи від машинки й коротко наказав операторові, що сидів у другому кінці кімнати:

— З'єднайте мене з Центральним бюро повітряного руху. Звільніть лінію телетайпу до Вінніпега. Аварійне повідомлення. — Диспетчер узяв телефонну трубку й зачекав кілька секунд. — Говорить головний диспетчер Ванкуверського аеропорту. Рейс 714 з Вінніпега повідомляє про загрозливу ситуацію на борту літака. Серйозне отруєння пасажирів. Повторюю: серйозне отруєння. Другий пілот теж захворів. Треба дати їм зелену вулицю польоту і можливість якнайшвидшого приземлення. Передбачуваний час посадки — нуль п'ять, нуль п'ять. Можете це зробити? Гарзд. — Він глянув на стінний годинник, що показував чверть на третю. — Про дальший хід подій ми вас інформуватимемо. — Він натиснув кнопку телефонного апарата і звернувся до чергового на телетайпі: — Вінніпег слухає? Добре. Передайте таке повідомлення. Починаю диктувати: Диспетчерові в Вінніпегу. Терміново. Рейс 714 радіує про важке отруєння пасажирів і членів екіпажу. Причиною, можливо, був лосось, поданий на вечерю. негайно перевірте, звідки приставлено продукти на літак і заблокуйте всі запаси продовольства з цього джерела. Кінець. — Він повернувся знову до телефону й кинув

у трубку: — З'єднайте мене з місцевим представником Канадського бюро нерегулярного транспорту. Його звуть Бердік. Потім з'єднайте з поліцією, я хочу поговорити з черговим інспектором. — Диспетчер знову схилився над радистом і дочитав радіограму. — Скажи їм, що донесення прийнято, Грегу. Що весь повітряний простір нижче двадцяти тисяч футів звільнений для них і що незабаром вони одержать інструкцію посадки. А ще скажи, що ми просимо час від часу інформувати нас про здоров'я пасажирів.

Поверхом нижче телеграфіст Урядового контролю повітряного руху обернувся до колег, що сиділи в протилежному кутку кімнати:

— Хто летить між нами і Калгарі?

— В західному напрямку, на висоті вісімнадцяти тисяч летить «Північна Зірка», військова авіаескадра. Щойно надійшла радіограма з Пентіктона. Потім 714...

— 714 у скрутному становищі. Треба звільнити для них усю лінію нижче двадцяти тисяч футів.

— «Північна Зірка» значно випередила їх, небезпеки немає. За ними теж ніхто не летить. «Констелейшн» готовий до вильоту в східному напрямку.

— Можна дозволити, але інші вильоти в східному напрямку поки що припинить. «Північний Зірці» дозволити посадку.

Нагорі диспетчер тим часом розмовляв по телефону.

— Бердік? Говорить диспетчер аеропорту. Слухай-но, у нас неприємності з твоєю машиною. Аварійний стан. Рейс 714 з Торонто й Вінніпега. Що, що? Ні, з літаком усе гаразд. Другий пілот і багато пасажирів у тяжкому стані. Отруєння їжею. Я вже повідомив Вінніпег. Сказав, щоб перевірили походження продуктів. Здається, вони доставлені випадковим постачальником. Саме так. Краще одразу приїжджай суди. — Відтак натиснув кнопку і кивнув головою телефоністові: — Поліція? Добре, давай. Алло, говорить диспетчер аеропорту. З ким я говорю? З інспектором? Один із наших літаків, що наближається до Ванкувера, в аварійному стані. Багато пасажирів і один пілот тяжко захворіли. Отруєння. Треба забезпечити карети швидкої допомоги. Я слухаю. Сподіваємось, що вони прилетять десь коло п'ятої за нашим часом. За дві з половиною години. Повідомте лікарню, забезпечте карети і встановіть контроль за дорогою до порту. Я подзвоню вам, тільки-но одержу додаткове повідомлення.

За п'ять хвилин до кімнати вбіг захеканий Гаррі Бердік. Місцевий представник Лінії нерегулярного транспорту був кремезний,

невисокий чоловік, весь заплилий жиром, і через те рідко коли його можна було побачити з сухим обличчям, по якому б не спливали струмочки поту. Він зупинився посеред кімнати. На плечі в нього була накинуто куртка, він важко дихав, наче після довгого бігу, і витирав своє кругле, як місяць, обличчя великою хусткою з блакитними горошинами.

— Де радіограма? — Він швидко перебіг очима папірець, поданий радистом. — Яка погода в Калгарі? — спитав диспетчера. — Було б краще, якби вони там приземлилися, еге ж?

— Це неможливо. Туман від гір до самої Манітоби. Мусять летіти до нас.

Черговий, що сидів біля телефону, крикнув:

— Бюро обслуговування хоче знати, коли відновиться пасажирський рух у східному напрямку. Питають, чи тримати пасажирів у місті, чи везти їх на аеродром?

Бердік незадоволено похитав головою.

— Де вони зараз?

Йому подали папірець з діаграмою польоту.

Диспетчер відповів черговому:

— Нехай чекають у місті. Нам тут тепер не до них. Скажи, що одразу повідомимо їх, коли вже все буде гаразд.

— Лікарську допомогу забезпечили? — спитав Бердік.

— Так, — відповів диспетчер. — Цим займається поліція. Повідомить лікарню й подбає про все інше, коли літак приземлиться.

Бердік ляснув пальцями.

— Чорт! Ця радіограма! Другий пілот хворий, отже, її передавав капітан. А як він себе почуває? Давайте з'ясуємо це! І при нагоді треба запитати, чи є в них на борту лікар. Скажи їм, що на всякий випадок ми зможемо подавати лікарську консультацію з землі.

Диспетчер кивнув головою і взяв мікрофон.

— А що буде, як і капітан теж захворіє? — запитав раптом Бердік. — Хто тоді...

— Він не скінчив, зупинений поглядом диспетчера.

— Облишмо догадки. Краще помолимося, Бердік. І будемо сподіватися, що ті там, — він кивнув головою на небо, — теж моляться.

Голосно сопучи, Бердік почав мацати кишені, шукаючи сигарет.

— Джо! — крикнув він телефоністові. — З'єднай мене з лікарем Девідсоном. Його номер телефону там, де телефони лікарні й швидкої допомоги.

02.20 — 02.45

Літак ішов на висоті майже чотирьох миль над землею, тримаючись визначеного курсу.

Довкола, куди не кинь оком, лежала ковдра сірих хмар; вони так повільно пливли під літаком, що здавалось, наче він нерухомо висить у повітрі. Світ був порожній, холодний. Єдиним звуком, що виповнював його, був гуркіт моторів, схожий на биття велетенського механічного серця, яке пульсувало в неозорому просторі.

За нормальних атмосферних умов цей гуркіт потужних моторів широко розливався б серед безлюдних долин Скелястих гір. Але цієї ночі гудіння літака, приглушене туманом, що огортав землю, не будило зі сну розкиданих де-не-де селищ і поодиноких ферм. А коли б хто й почув далекий гуркіт піднебесного птаха, то сприйняв би це як цілком звичайне явище, не варте уваги. Або, може, й собі захотів би полетіти до якогось далекого міста. Йому й на думку не спало б, що всі без винятку пасажирів цієї машини охоче помінялися б із ним місцями.

Жах поволі огортав пасажирів. Деякі з них, напевно, ще не уявляли собі, що сталося. Але більшість, особливо ті, що чули стогін хворих, добре розуміли становище. Слова лікаря, коли до них нарешті дійшов їхній сенс, змусили задуматися. Невдовзі вшух загальний гамір, що виражав подив, недовір'я й здогадки, чувся тільки шепіт й уривки фраз, якими обмінювалися пасажирів.

Бейрд дав Дженет дві таблетки.

— Будь ласка, однесіть це капітанові, — мовив він тихо. — Попросіть його випити якомога більше води. Якщо отрута потрапила в організм, вода повинна її розчинити. Спочатку хай вип'є води, а тоді проковтне ці таблетки. Після цього він буде блювати. Хай це його не лякає — так має бути.

Коли Дженет увійшла до кабіни пілотів, Дан саме закінчив передавати радіограму. Він вимкнув передатчик і глянув на стюардесу, мляво посміхаючись.

— Хелло, Дженет! — рука його злегка тремтіла. — Оце так історія! З Ванкувера просять додаткові відомості. Те, що я їм сказав, мабуть, дуже сполохало їх. А як там наші пасажирів?

— Поки що без змін... — Дженет силкувалася надати своєму голосу безтурботного тону. Простягла йому таблетки. — Лікар сказав, щоб ви випили відро води, а потім

проковтнули ці таблетки. Після цього у вас будуть спазми.

— Не дуже приємна перспектива. — Капітан сягнув до кишені в чохлах крісла й витяг звідти термос із водою. — Ну, то будьмо здорові! — Він пив воду великими ковтками, потім проковтнув таблетки, скривився. — Ніяк не можу звикнути до ліків. Яка гідота!

Дженет тривожно зиркнула на капітана. Він сидів дуже блідий перед бортовим щитом з кольоровими лампочками й таємничими стрілками. Рулі, керовані автоматичними приладами, щохвилини міняли положення. Дженет торкнулася капітанового плеча.

— Як ви себе почуваєте? — спитала вона. Виразно бачила крапельки поту, які виступили на чолі, й заспокоювала себе, що то не хвороба, що капітан просто втомився.

— Я? — мовив він удавано веселим тоном. — Прекрасно! А ви? Ви вже проковтнули свої таблетки?

— Мені не треба. Я їла баранину.

— Це дуже розумно з вашого боку. Гадаю, що від сьогодні я про всякий випадок зроблюся вегетаріанцем. Це безпечніше. — Він одвернувся й глянув на другого пілота, який зсунувся з крісла й лежав долі. — Бідний Пітер. Сподіваюся, він швидко одужає.

— Все у ваших руках, капітане, — мовила Дженет. — Що швидше ви нас доставите до Ванкувера, то швидше він й інші пасажирів опиняться в лікарні. — Вона підійшла до другого пілота і поправила пледи. Їй довелося напружити всі свої сили, щоб утримати сльози, які підступали до очей. Дан пильно стежив за нею.

— Він подобається тобі, Дженет?

Вона ледь кивнула головою.

— Мабуть, — відповіла дівчина. — Я дуже звикла до нього за ці останні місяці спільних польотів, а тепер... — Вона замовкла й підвелася. — У мене багато роботи. Зараз ми з лікарем поїтимемо пасажирів водою. Вони не будуть нам за це вельми вдячні, особливо ті п'янички.

Стюардеса удавано посміхнулася й відчинила двері до пасажирського салону. Бейрд стояв у проході між сидіннями, розмовляючи з подружжям середнього віку.

— Лікарю, — схвильовано мовила жінка, — ця молода дівчина, стюардеса, надто часто заходить до кабіни пілотів. Як вони себе почувають? Бо що буде з нами, коли вони теж захворіють? — Вона міцно схопила за руку свого чоловіка. — Гекторє, я так боюся! Нащо ми поїхали в цю страшну подорож!

— Не хвилюйся, любя, — заспокоював її чоловік, хоч видно було, що він теж дуже стривожений. — Небезпеки немає ніякої, запевняю тебе. Власне, нічого не сталося. —

Він підняв на лікаря очі в окулярах з чорною оправою. — Пане лікарю, а що їли пілоти? Сподіваюсь, не лососся?

— Взагалі не можна твердити, що весь лосось був несвіжий, — ухильно відповів Бейрд. — Крім того, ми ще не певні, що саме лосось спричинив отруєння. Не хвилюйтеся, команда літака теж перебуває під нашим наглядом. А що ви їли, пане, баранину чи лососся?

Чоловікові очі витріщилися ще більше.

— Лососся! — вигукнув він. — Ми обоє їли лососся! — І почервонів з обурення. — Це неподобство! Я вимагатиму розслідування!

— Можу вас запевнити — розслідування буде проведено, незалежно від причини цієї історії. — Бейрд дав подружжю по таблетці. Вони взяли їх так, наче це був динаміт.

— Зараз вам принесуть води. Прошу випити по три, навіть по чотири склянки, якщо зможете. Потім, будь ласка, прийміть ці таблетки. Після них ви будете блювати. Цього, власне, нам і треба. Хай це вас не тривожить. У кишнях крісел є паперові мішечки.

Він залишив подружжя, що, мов загипнотизоване, дивилося на таблетки, і за кілька хвилин, обійшовши всіх пасажирів, повернувся на своє місце.

— Баранину, — повідомив Спенсер, перш ніж Бейрд устиг запитати, що він їв.

— Браво! — вигукнув лікар. — На одного менше. Принаймні з вами не матиму морокки.

— Клопоту вам, бачу, вистачає, лікарю, — озвався Спенсер. — Може, потрібна якась допомога?

— Ще й питаєте! Але не знаю, чим ви можете мені допомогти. Хіба розносьте пасажирам воду разом з міс Бенсон і ще з одним джентльменом.

— А чому б ні? — Спенсер стишив голос. — Позаду хтось страшенно стогне.

— Їм погано, я знаю. Все лихо в тому, — сумно промовив Бейрд, — що, по суті, я мало чим можу їм допомогти. Я ж летів на матч. Звідки я міг знати, що в дорозі мені знадобляться ліки для врятування стількох людей від тяжкого отруєння? У мене є шприц і морфій, це я вожу з собою завжди, але від морфію їм би стало ще гірше. Сам не знаю, яким дивом у моїй сумці опинилися ці таблетки. Щастя, що хоч вони є. Мені дуже придався б зараз драманін.

— А це що таке?

— Ліки, які вживають при обезводнюванні організму. Одна ін'єкція драманіну припинила б процес обезводнювання.

— А при таких спазмах організм обезводнюється?

— Майже цілком.

Спенсер замислено погладжував підборіддя, роздумуючи над словами лікаря.

— Дякую тобі, боже, за баранину! Волю лишитися в теперішньому стані й не дати себе висушити.

Бейрд насупив брови.

— Ви вбачаєте в цьому смішне, — сказав він невдоволено. — А я бачу тільки свою безпорадність перед стражданням людей, здоров'я яких погіршується з кожною хвилиною.

— Я не хотів сказати нічого поганого, — знітився Спенсер. — Просто я радий, що не їв лососся, як інші.

— Ви маєте рацію. — Бейрд провів рукою по очах. — Вибачте, старію, — пробурмотів він.

— Що ви хочете цим сказати?

— Та ні, нічого.

Спенсер підвівся.

— Ви надто близько берете це до серця. Не треба. Ви ж і так робите все, що можливо в цій ситуації. І взагалі це щастя, що ви летите з нами.

— Добре, добре, юначе, — жартівливо урвав його Бейрд. — Дайте мені спокій зі своїми комівояжерськими компліментами. Я не збираюсь кидати цю роботу.

Спенсер почервонів.

— Так мені й треба. Скажіть, що я повинен робити? А то я нудьгую тут, а ви вже з ніг збилися.

— Це ще нічого. — Бейрд поклав йому на плече руку. — Не гнівайтесь, прошу вас. От пожартував з вами, і мені трохи полегшало. Вибачте. Розумієте, дуже прикро, що треба рятувати людей, а нема чим.

— Розумію, — Спенсер усміхнувся. — Принаймні чим-небудь допоможу вам.

— Я скажу міс Бенсон, що ви зголосилися допомагати. Може, станете їй у пригоді. А тим часом сидіть на місці. У літаку й так надто великий рух.

— Як хочете. Я готовий першу-ліпшу хвилину взятися до роботи. — Спенсер сів. — Скажіть мені ще тільки, будь ласка, чи справді ситуація вельми серйозна?

— Не думаю, щоб вам іще коли-небудь захотілось опинитися в такій ситуації. — Бейрд подивився Спенсерові просто в вічі й пішов до групи болільників. Двоє сиділи на своїх місцях, а третій цокотів зубами під накинутим на нього пледом. Обличчя його було землистого-сірого кольору.

— Закутайте його краще, — наказав Бейрд. — Він теж пив?

— Ще й як! — відповів пасажир, що сидів у нього за спиною, тасуючи карти. — Думаю, видудлив літрів зо два.

— Перед вечерею чи після?

— І перед, і після.

— Так, і перед, і після, — potwierдив другий. — А я був певен, що в Енді міцна голова.

— Цього разу алкоголь йому не зашкодив, — сказав Бейрд, — а навпаки. Може, в когось із вас є коньяк?

— Ані краплі, — відповів пасажир із картами.

— Хвилинку, зараз подивлюся, — мовив другий і з задньої кишені штанів витяг пляску. — Ще трохи лишилося. Треба було в Торонто, де ми так довго чекали, чимось розважатись.

— Дайте йому ковтнути. Тільки обережно влийте в рот, бо ваш товариш дуже хворий.

— Послухайте, лікарю, — озвався чоловік із картами. — Що тут робиться? Ми часом не запізнюємось?

— Думаю, що ні.

— А скажіть, Енді зможе піти на матч?

— Ні в якому разі. Як тільки прилетимо, його треба негайно відправити в лікарню.

— Бідолаха Енді, — скрушно зітхнув пасажир і витяг пляшку. Відкоркував її. — Енді ніколи не щастило. З самого малечку. Послухайте, лікарю, — скрикнув він, пригломшений новою думкою. — Енді каже, що йому дуже погано. Але ж він оклигає, правда?

— Сподіваюсь. Але повторюю, коло нього треба добре ходити. Стежте, щоб він був укритий.

— Таку штуку утяв наш сердешний Енді. А як той тип, що так дивно балакає? Ви взяли його собі в помічники?

— Так, він нам допомагає.

Коли Бейрд одійшов, пасажир кинув тасувати карти й роздратовано звернувся до товаришів:

— Було два вільних дні і раптом нà тобі! Як вам це подобається?

Бейрд зупинився коло Дженет, що схилилася над місіс Чайлдер. Хвора була неприємна. Містер Чайлдер не на жарт злякався за дружину.

— Що з нею, лікарю?

— Це добре, що вона знепритомніла й не відчуває болю, — відказав Бейрд, сподіваючись, що слова його звучать переконливо. — Коли біль стає нестерпним, організм часто захищається в такий спосіб.

— Я дуже боюсь за неї, лікарю. Вона ще ніколи не була така хвора. Чим викликане це отруєння? Я знаю, що лососем, але як це сталося?

Бейрд мить повагався.

— Ну що ж, ви маєте право знати все, — мовив він повільно. — Її стан дуже тяжкий. Треба якнайшвидше покласти вашу дружину в лікарню. Я більше нічим не можу зарадити.

— Знаю, лікарю. Ви зробили все, що мог-

ли. Але вона видужає, правда ж? Вона не...

— Ну звичайно, що видужає, — лагідно відповів Бейрд. — Не хвилюйтесь. На аеродромі нас чекатиме карета швидкої допомоги, щоб забрати вашу дружину в лікарню. І там до неї згодом повернуться сили.

— О боже! — зітхнув Чайлдер. — Я вірю вам, лікарю. Ви мене трохи заспокоїли.

«А що було б, якби я наважився сказати йому правду?» — подумав Бейрд.

— А чи не могли б ми змінити курс і сісти на якомусь найближчому аеродромі? — знову озвався Чайлдер.

— Ми вже про це думали, — відповів Бейрд, — але низька хмарність не дозволяє нам цього зробити. В усякому разі, це було б страшенно небезпечно. Крім того, всі аеродроми лишилися вже позаду, і ми зараз летимо над горами. Ні, найкраще летіти до Ванкувера й там покласти вашу дружину в лікарню. Це, власне, ми й зробимо.

— Розумію. І ви вважаєте, що причина отруєння — лосось?

— Цього я не можу категорично стверджувати, але припускаю. Отруєння може викликати будь-який зіпсований продукт. У медицині це називається стафілококовим отруєнням. Або треба шукати причину в якійсь токсичній речовині, що попала в їжу, коли її готували або упаковували.

— А яка з цих можливостей має місце в даному разі? — запитав пасажир, що сидів позаду Чайлдерів і весь час пильно прислухався до розмови.

— Симптоми, що з'явилися у хворої, свідчать, що це токсична речовина.

— А яка саме, ви не знаєте?

— Поняття не маю. Це стане ясно тільки тоді, коли буде зроблено лабораторний аналіз. За нинішніх умов приготування й упаковування провізії, особливо для повітряних ліній, де існують надто суворі правила, можливий лише один шанс на мільйон. Нам просто не пощастило, бо саме цей шанс випав на нашу долю. Мені сказали, що продукти на вечерю куплено у випадкового поставщика. Через запізнення.

Чайлдер кивнув головою і замислився над словами лікаря. Сміх та й годі! Деякі люди надають словам лікаря аж надто великої ваги. Вірять у них, як у біблію. Бейрд цинічно подумав, що навіть коли лікар повідомляє щось невтішне, люди полегшено зітхають, наче боялися, що могло бути ще гірше. «А насправді ми зовсім недалеко відійшли од знахарства», — роздратовано подумав він. Люди завжди бачать в особі лікаря чудотворця. Бейрд більшу частину свого життя провів серед хворих, доглядаючи їх, умовляючи, додаючи бадьорості тим,

що, виключені з нормальної колії життя, покладали на нього всі свої надії й виявляли йому величезне довір'я. Він добре знав, що являє собою істота на ймення «пацієнт», і сподівався, що професійне вміння приховувати правду і здоровий глузд не залишать його в сьогоднішній складній ситуації. Можливо, саме сьогодні настав його день випробування. Найвідповідальніший іспит, який чекає кожного лікаря. Можливо, саме сьогодні...

Він помітив присутність Дженет. Повернувши голову й очима запитав, як справи. Стюардеса була у відчаї.

— Захворіли ще двоє пасажирів...

— Зараз їду до них. А ви підіть погляньте на другого пілота. Може, треба подати йому води.

Тільки-но він підійшов до нових хворих пасажирів і почав їх оглядати, як прибігла Дженет.

— Лікарю, мені страшно... Будь ласка, швидше!..

Аварійний дзвоник з кабіни пілотів перервав її слова. Дженет скам'яніла. Дзвоник не вгавав.

— Поки що ми не будемо цими займатися, — кинув різко Бейрд. — Швидше за мною!

З дивовижною спритністю метнувся він проходом поміж сидіннями, вскочив до кабіни пілотів і завмер на порозі. Очі його й мозок намагалися осягнути значення того, що він побачив. Внутрішній голос, насмішкуватий і грізний, водночас прошепотів: «Ти мав рацію — настав день випробування».

Капітан сидів у своєму кріслі. Піт заливав йому обличчя, збігав на комір блузи. Однією рукою він тримався за живіт, другою натискав на гудзик аварійного дзвоника.

Бейрд підскочив до нього, схопив під пахви. Дан лаявся крізь сціплені зуби, лаявся тихо й люто.

— Спокійно, спокійно. Зараз ми заберемо вас звідси.

— Я зробив... те, що ви... сказали, — на силу, по складах, вимовив Дан. Очі його були заплющені. — Але вже запізно... дайте мені що-небудь... швидше... я мушу обов'язково... автоматичний пілот... але я мушу... посадити машину... Повідомте аеродром... обов'язково повідомте аеродром... — Хвилину він беззвучно ворухив губами. Потім зі страшним зусиллям широко розтулив рота, наче хотів іще щось сказати, безпорадно глянув на лікаря, відтак очі йому закотилися, і він знепритомнів.

— Швидше, міс Бенсон! — вигукнув Бейрд. — Треба зняти його з крісла.

Обливаючись потом, вони нарешті витягли безвладне Данове тіло з сидіння і покла-

ли долі поруч із другим пілотом. Бейрд вийняв з кишені стетоскоп й почав слухати капітана. Дженет принесла купу плащів і пледів. Коли лікар кінчив оглядати, вона підклала плащ капітанові під голову й закутала його пледом. Тремтячи, глянула на лікаря.

— Чи зможете ви зробити те, про що просив капітан? Чи дасте ви йому якісь ліки, щоб він зміг посадити машину?

Бейрд сховав у кишеню стетоскоп і зиркнув на низку стрілок і лампочок, на рулі, що безшумно рухались, керовані автопілотом. Риси його обличчя загострилися. Він мав зараз вигляд дуже змученої літньої людини.

— Ви член екіпажу, міс Бенсон, отже, я можу бути відвертий з вами. Я буду абсолютно відвертий.

Дженет здригнулася, почувши його холодний голос.

— Чи можете ви подивитися в вічі страшній правді?

— Ма... мабуть, так. — Однак голос у дівчини був непевний.

— Дуже добре. Так от, якщо не вдасться швидко, повторюю, швидко покласти хворих у лікарню, я не ручуся за їхнє життя.

— О боже!

— Потрібні спеціальні антишокові засоби, ін'єкції. Це стосується також капітана. Він надто довго напружував свої сили.

— Стан його тяжкий?

— Майже критичний. Інші хворі теж...

— Що ж нам робити, лікарю? — прошепотіла Дженет.

— Спершу я хочу запитати вас. Скільки на борту пасажирів?

— П'ятдесят шість.

— Скільки порцій лосося ви подали на вечерю?

Дженет хвилю пригадувала.

— Близько п'ятнадцяти. Так мені здається. Більшість пасажирів їли баранину. А декотрі взагалі не їли, бо було пізно.

— Так...

Бейрд пильно подивився на неї. Коли він знову заговорив, голос його звучав різко, майже визивно.

— Міс Бенсон, ви чули коли-небудь про теорію імовірності?

Дженет нерозуміюче глянула на лікаря.

— Теорія імовірності? Чула, але докладно не можу...

— Я вам зараз поясню. Наш єдиний шанс вижити залежить від того, чи серед п'ятдесяти чоловік знайдеться людина, яка не тільки зуміє посадити літак, а й яка, до того ж не їла під час вечері лосося.

Дівчина й старий лікар мовчки дивились одне на одного.

Бейрдові слова повисли в повітрі.

02.45 — 03.00

Коли до Дженет дійшов сенс Бейрдових слів, вона відчула себе, мов людина, на яку звалився приголомшуючий удар. Вона добре зрозуміла, що сказав лікар — треба готуватися до смерті.

Досі її свідомість іще протестувала проти цієї реальності. Коли вона допомагала хворим, їй здавалося, що це сон, страшний сон, у якому звичайні, щоденні події через раптове, хоч і логічне, переплетення випадковостей набули неймовірної подоби. «Що-мिति, — шепотів їй внутрішній голос, — сон цей може скінчитися». Вона прокинеться й побачить свою постіль і будильник, який настирливо сповіщає, що їй треба мерщій устатувати, якщо вона не хоче спізнитися на аеродром.

Тепер ця картина зникла. Тепер вона зрозуміла страшну дійсність, у якій опинилася вона, Дженет Бенсон, двадцяти одного року, на кого задивлялися всі чоловіки, коли вона проходила коридорами аеропорту. Страх шез кудись, розвіявся. Але ненадовго. В голові промайнула думка: що зараз роблять її рідні? Невже це можливо, що її життя за хвилю згасне? Згасне разом з гуркотом металу, що розлітається на шматки. І поруч неї не буде тих, що дали їй життя, що ні про що й не здогадуються і спокійно сплять собі зараз за тисячі миль звідси.

— Розумію, лікарю, — промовила вона спокійно.

— Чи немає часом на борту кого-небудь, хто вміє керувати літаком?

Вона подумки перебігла список пасажирів.

— З льотчиків нема нікого... — сказала.

— А втім, не знаю. Треба спитати.

— Швидко! — наказав Бейрд. — Але зробіть це обережно, щоб не викликати тривоги в пасажирів. Паніка була б нашою загибеллю. Дехто вже знає, що другий пілот хворий. Кажіть, що капітан цікавиться, чи не міг би хто йому замінити радиста.

— Гаразд, лікарю.

Дженет завагалася, помітивши, що Бейрд хоче іще щось сказати.

— Міс Бенсон, як вас звуть?

— Дженет, — відповіла вона здивовано.

Лікар кивнув головою.

— Дженет! На початку нашої подорожі я, здається, зробив вам якесь зауваження щодо ваших медичних знань. Це було несправедливе зауваження. Зауваження старого, нерозумного чоловіка, — йому само-

му стали б у пригоді деякі знання. Прошу вас забути про це.

Дженет зашарілася. Усміхнулася.

— Я вже забула. — Вона рушила до дверей, щоб якомога швидше виконати лікарське завдання, якнайшвидше з'ясувати найгірше. Бейрд насупив брови, намагаючись видобути з пам'яті щось дуже важливе, щось таке, що в цю хвилину було йому конче потрібне. Він дивився на двері кабіни, де висіла інструкція про аварійні сигнали.

— Хвилинку! — раптом вигукнув він.

— Слухаю. — Дженет зупинилася, тримаючись за клямку дверей.

Бейрд клацнув пальцями.

— Згадав! Хтось розмовляв зі мною про літаки. Той молодий чоловік, що сидить поруч зі мною. Той, що сів у Вінніпегу в останню хвилину.

— Містер Спенсер?

— Саме так! Джордж Спенсер. Докладно вже не пам'ятаю, що він говорив, але, здається, він розуміється на літаках. Попросіть його сюди. І не кажіть нічого, крім того, про що ми домовились. Я не хочу, щоб інші пасажирів знали правду. Але все-таки запитайте решту, а раптом знайдеться хтось досвідченіший.

— Кілька хвилин тому Спенсер пропонував свою допомогу, отже, він не їв лосося!

— Ви маєте рацію, Дженет. Ми обидва їли баранину. Давайте його сюди.

Коли Дженет вийшла, лікар зробив кілька нервових кроків по кабіні, потім помацав пульс у капітана, який лежав непритомний поруч другого пілота. Почувши, що рипнули двері, лікар підхопився і став коло них, затуляючи вхід до кабіни. На порозі стояв Спенсер, здивовано витріщившись на Бейрда.

— Хелло! — привітався він до лікаря. — Що тут за історія з радіо?

— Ви пілот? — спитав лікар, не зрушуючи з місця.

— Був колись. Під час війни. Зовсім не розуміюся на теперішніх раціях, але якщо капітан вважає, що я можу йому стати в пригоді...

— Проходьте, — мовив Бейрд.

Він ступнув крок убік, щоб пропустити Спенсера, і відразу ж замкнув за ним двері. Спенсер, побачивши порожні крісла пілотів і рулі, що таємничо рухались самі собою, став як укопаний. Потім обернувся, і погляд його впав на пілотів, що лежали поряд.

— Обидва?

— Так, обидва, — відповів лікар.

Спенсер не вірив власним очам.

— Але ж... Боже правий! Лікарю!.. Коли це сталося?

— Капітан знепритомнів кілька хвилин тому. Обидва їли лососся.

Спенсер сперся на стінку.

— Чи зумієте ви довести літак до аеродрому й посадити його?

— Що ви! Ні! — Голос Спенсера здригнувся. — Це відпадає! У мене не було б жодного шансу на успіх!

— Але ж ви казали, що літали під час війни, — наполягав Бейрд.

— Десять років тому. Відтоді я не сидів за штурвалом. А тоді я літав на «Спітфайєрах», одна восьма ваги цієї машини й один мотор. Адже це чотиримоторний літак.

Спенсер тремтячими пальцями витяг з кишені коробку, закурив. Бейрд не спускав з нього очей.

— Ви могли б спробувати, — не вгавав він.

Спенсер сердито похитав головою.

— Ні, ні, це було б із мого боку безумством, — відказав він. — Ви просто не розумієтесь на цьому. Тепер я не зумів би посадити навіть «Спітфайєра», не кажучи вже про цього велетня.

— Я гадав, що керувати літаком — все одно, що правити автомобілем. Це ніколи не забувається, — сказав Бейрд.

— О ні! А тим паче вести таку машину! Це так само, якби мене, — а я вмію правити тільки спортивним авто, та й то на безлюдному шосе, — раптом посадили за важкий трактор з причепом і звелили в'їхати на людні вузькі вулички міста, загрожуючи карою смерті, якщо я за що-небудь зачеплюся.

— Розумію. Але ви могли б усе-таки спробувати. — Бейрд наполягав. Спенсер не відповів і глибоко затягнувся сигаретою. Бейрд здвигнув плечима й відвернувся. — Ну що ж, нічого не поробиш! Сподіваюсь, у літаку знайдеться хтось інший, хто вміє літати. Бо на цих розраховувати нічого. — Він глянув на пілотів.

Відчинилися двері, й зайшла Дженет. Запитально глянула на Спенсера, потім на лікаря і сказала безбарвним тоном.

— Більш немає нікого...

— Отже, ситуація ясна! — промовив лікар. Він чекав, чи не скаже чого Спенсер, але той стояв, утупивши очі в прилади. — Містере Спенсер, — озвався Бейрд, зважуючи кожне слово. — Я нічого не тямлю в пілотажі, але я розумію одне: на борту цього літака перебуває багато людей, які помруть за кілька годин, якщо ми терміново не покладемо їх у лікарню. Серед тих, що здорові, лиш ви один можете нас урятувати. — Він замовк. — Що ви на це скажете?

Спенсер розгублено зиркав то на лікаря, то на Дженет. Нарешті запитав:

— Ви певні, що жоден з пілотів не зможе сісти за штурвал?

— Я не певен, чи їх узагалі пощастить урятувати, якщо ми якнайшвидше не покладемо їх до лікарні.

Молодий комівояжер випустив хмарку диму й розчавив недокурок підбором черевика.

— Ну що ж, вибору в мене немає...

— От і добре. Якщо тільки ви не вважаєте, що ми повинні летіти цим самим курсом аж до Тихого океану, поки вистачить бензину, а там плюхнутися в воду.

— Хай вам тільки не здається, що це найкращий вихід! — Спенсер підійшов до вікна й глянув на білі хмари, посріблені місячним світлом. — Ну гаразд, я вважаю себе мобілізованим. Маєте нового пілота, лікаря. Питання тільки, якого! — Він сів у крісло пілота й озирнувся на двох людей, що стояли за його спиною. — Якщо ви знаєте якісь добрі молитви, то раджу вам швидко їх пригадати.

Бейрд поплескав його по плечу.

— Браво, молодче, — зворушено промовив він.

— А що ви скажете їм? Тим, що сидять в пасажирському салоні? — спитав Спенсер, перебігаючи очима по десятках контрольних приладів і гарячково намагаючись згадати їхнє призначення.

— Поки що нічого, — відповів лікар.

— Це дуже розумно з вашого боку, — сухо кинув Спенсер. — Ну що ж, треба зорієнтуватися в цих хащах. Навігаційні прилади розташовані перед пілотом. А колонка посередині між кріслами пілотів стосується виключно роботи моторів. Добре... висота двадцять тисяч футів. Політ горизонтальний. Курс двісті дев'яносто. Веде машину автопілот. Дякувати богам і за це. Швидкість двісті десять вузлів. Дросель, рух пропелера, суміш, висування шасі під час посадки. Закрилки. Де тут їхній покажчик? Ага, є. Ну так, це, мабуть, головні покажчики. Для приземлення нам потрібні будуть інструкції, але їх нам дадуть по радіо з землі.

— Ну то що, дасте собі ради?

— Не знаю, лікарю, далєбі не знаю. Я ніколи не бачив такого розташування приладів і такої машини. Де ми зараз і куди летимо?

— Зі слів капітана виходить, що ми летимо над Скелястими горами, — відповів Бейрд. — Він не міг звернути з курсу до найближчого аеродрому через туман, і ми мусимо летіти до Ванкувера.

— Треба перевірити наші координати. — Спенсер почав роздивлятися в півтемряві кабіни. — Де тут радіо?

Дженет показала йому на металеву коробку, що висіла у нього над головою.

— Я знаю, що цим користувалися при розмові з землею, — сказала вона. — Але ніякісінького уявлення не маю, що треба вмикати, аби нас почули.

— Ага, бачу. Зараз поглянемо. — Спенсер почав роздвигатися коробку передавача. — Частота... краще не чіпати. А це що? Передача! — Він повернув перемикача, спалахнула червона лампочка.—Добре! Джорджі знайшов ключик від іграшки! Можемо починати.

Дженет подала йому навушники і з'єднаний з ними мікрофон.

— Я знаю, що коли хочуть говорити, то натискають гудзик на мікрофоні.

Надіваючи навушники, Спенсер звернувся до лікаря:

— Ви розумієте, що як би воно там далі не було, мені потрібна ще одна пара рук. У вас вистачить мороки зі своїми пацієнтами, отже, лишається наша «Міс Канада». Як ви гадаєте?

Бейрд кивнув головою.

— Я згоден, а ви, Дженет?

— Мабуть, теж... але я нічого не тямлю в цьому. — Дженет безпорадно показала на прилади.

— Чудово, — мовив Спенсер. — Отже, нас буде двоє, що не мають ніякісінького уявлення. Займіть зручне місце, раджу вам застібнути ремінь. Напевно, ви не раз бачили, що роблять пілоти. Відтоді, як я літав, з'явилося багато важелів і покажчиків.

Дженет сіла в крісло другого пілота, боячися торкнутись штурвалу, що безперестанку рухався, керований невидимою рукою автопілота. Почувся рішучий стук у двері кабіни.

— Це, певно, по мене, — мовив Бейрд. — Я мушу йти. Бажаю успіху.

Він вийшов. Лишившись сам на сам зі стюардесою, Спенсер посміхнувся.

— Усе гаразд? — запитав він.

Вона мовчки кивнула головою, надіваючи навушники.

— Вас звуть Дженет, так? А мене Джордж. — Спенсерів тон став поважним. — Не хочу вас дурити, Дженет. Становище критичне.

— Знаю.

— Спробуємо передати сигнал аварії. Який номер нашого рейсу?

— Сімсот чотирнадцять.

— Гаразд, поїхали! — Він увімкнув мікрофон.

— Мейдей, мейдей¹, — почав рівним голосом. Цей сигнал він добре пам'ятав. Од-

ного похмурого жовтневого дня він уже вдавався до нього, коли він летів над французьким узбережжям; хвіст його «Спйтфайера» був майже відбитий. На щастя, тоді з'явилися два «Гаррікейни» й супроводжували його над Ла-Маншем, мов дві старі дбайливі тітки.

— Мейдей, мейдей, мейдей, — повторював він. — Говорить рейс 714. Літак Лінії нерегулярного транспорту. Машина в небезпеці. Прошу відгукнутися. Прийом.

Спенсер мимохіть затамував подих, коли в навушниках несподівано озвався голос.

— Алло, 714, говорить Ванкувер. Ми чекали на вас. Ця хвиля зарезервована виключно для розмови з 714. Слухаємо вас, 714.

— Говорить 714, дякуємо, Ванкувер. Ми в страшній небезпеці. Обидва пілоти й багато пасажирів... скільки їх, Дженет?

— Кілька хвилин тому було п'ятеро. Зараз, можливо, більше...

— Поправка, щонайменше п'ятеро пасажирів отруїлися. Обидва пілоти непритомні, стан їх критичний. На борту в нас є лікар, який заявив, що жоден з пілотів не зможе довести літак до аеродрому. Якщо хворі протягом короткого часу не будуть госпіталізовані, це може скінчитися для них трагічно. Зрозуміли? Прийом.

За хвилю в навушниках почулася відповідь:

— Все зрозуміли. Продовжуйте, 714. Прийом.

Спенсер набрав у груди повітря.

— А зараз найцікавіше. Мене звуть Спенсер. Джордж Спенсер. Я звичайний пасажир. Поправка: був пасажир. Зараз пілот. Для інформації: маю на своєму рахунку близько тисячі налітаних годин, але всі на одномоторному винищувачі. Не літав років з десяти. Мерщій знайдіть кого-небудь, хто б по радіо проінструкував мене, як посадити цю коробку. Летимо на висоті двадцять тисяч футів, курс магнетичний двісті дев'яносто, швидкість двісті десять вузлів. Усе. Тепер ваша черга, Ванкувер. Прийом.

— Ванкувер усе зрозумів. Чекайте.

Спенсер витер чоло й скривив обличчя, вдаючи, що посміхається.

— Б'юсь об заклад, що там на землі наша радіограма не одного витягне з теплого ліжка.

Дженет кивнула головою. Незабаром з землі знову долинув голос, твердий, спокійний, як і перше.

— Говорить Ванкувер. Запитайте ще раз лікаря, чи не можна привести до тями котрогось із пілотів. Це дуже важливо! Повторюю, це дуже важливо. Скажіть йому, щоб зробив усе можливе, аби один із них міг сісти за штурвал, навіть коли для цього тре-

¹ Міжнародний повітряний радіосигнал, що відповідає морському «SOS».

ба буде залишити без догляду решту хворих. Прийом.

Спенсер натиснув кнопку мікрофона.

— Ванкувер, я вас зрозумів. Але не вірю в чудеса. Лікар рішуче заявив, що немає жодного шансу, аби котрийсь із пілотів міг керувати літаком. Він стверджує, що обидва пілоти в критичному стані. Якщо протягом найближчого часу їм не буде подано медичної допомоги, вони помруть. Прийом.

Якийсь час мікрофон мовчав. Нарешті з нього долинуло:

— Говорить диспетчерський пункт Ванкувера, все зрозуміло. Чекайте на прийомі.

— Зрозумів, — підтвердив Спенсер і вимкнув приймач. — Тепер треба чекати, поки вони не надумают, що робити, — звернувся він до Дженет.

Він нервово схопив руками штурвал, намагаючись відчутти його рухи, видобути з закамарків своєї пам'яті ті знання, що ними він колись славився в ескадрильї. «Він зуміє повернутися навіть без крил», — казали про нього. Спенсер посміхнувся в думці цим далеким спогадам. А за мить, коли його погляд упав на десятки світляних стрілок, на низку незнайомих важелів, вимикачів, його огорнув страх. Його знання мізерні в порівнянні з тими, які потрібні, щоб посадити на землю таку машину. З таким самим успіхом його могли б замкнути в підводному човні й посадити перед апаратами, які наче зішли зі сторінок фантастичного роману. Один неточний або незграбний рух міг у мент зіпсувати ритмічний хід моторів. І якщо це станеться, то чим він тоді зарадить? Цього разу не було навіть «Гаррікейнів», що тоді супроводили його до аеродрому. Він почав проклинати фірму, яка послала його в далекий Ванкувер виправляти чиїсь помилки. Непевна перспектива посади керівника відділу збуту й намір купити новий дім на Паркуей Гайтс видалися йому в цю мить абсурдно неістотними, нікчемними. Страшенно безглуздо кінчити життя в такий спосіб. Не побачити вже ніколи Мері, не сказати їй того, про що ще хотілося б сказати. А якщо взяти Бобсі й Кіт, то по його страховому полісу вони одержать так мало, що вистачить ненадовго. Про освіту нічого й казати. Він мусив зробити щось для цих дітлахів, найкращих дітей у світі.

Якийсь рух поруч урвав плин його думок. Дженет стала навколішки, дивлячись у куток кабіни, де безвладно лежали обидва пілоти.

— Один із них ваш коханий?

— Ні... — відповіла вона непевно. — Ні...

— Це не має значення, — нервово промовив Спенсер. — Вибачте, Дженет. — Він взяв у рот сигарету й почав шукати по кишенях сірники. — Не знаю, чи можна тут па-

лити, але цього разу шановна дирекція повітряної лінії дозволить.

При світлі сірника Дженет виразно побачила гнів у його очах.

Розділ шостий

03.00 — 03.25

З наростаючим ревінням моторів останній літак, що відлітав з Ванкувера на схід, набрав швидкість на блискучій від дощу стартовій доріжці й злетів у темне небо. Коли він робив над аеродромом коло, видно було його навігаційні вогні, пригашені низькою хмарністю. Інші машини, що їх відбуксували з різних пунктів аеродрому до стоянки біля головного приміщення порту, виблискували, вкриті краплями вологи. Ніч була холодна. Робітники, що при світлі дугових ламп виконували на аеродромі різноманітні роботи, час від часу били руками, щоб зігрітися. Літак, що поволі котився по злітній доріжці, зупинився й вимкнув мотори по знаку стартера. В раптовій тиші шум пропелерів, що ще крутилися за інерцією, видавався надто настирливим. Повітряний порт Ванкувера спокійно, без зайвої метушні готувався до аварійного становища.

В ясно освітленій диспетчерській атмосфера була напружена, люди зосереджені. Відклавши телефонну трубку, диспетчер закури́в сигарету й, огорнений хмарами диму, почав вивчати карту, що висіла на стіні. За хвилину обернувся до Бердіка. Сидячи на краєчку стола, оградний представник Лінії нерегулярного транспорту саме закінчував читати останні радіограми з бортів літаків.

— Отже так, Гаррі, — промовив диспетчер. — З цієї хвилини всі рейси на схід відкладаються. За годину, що лишилася, мусимо відправити машини в інших напрямках. Ті, що не встигнуть вилетіти, чекатимуть, доки... доки ми впораємося з 714. — Задзвонив телефон. Диспетчер схопив трубку. — Так. Розумію. Повідомте всі аеропорти й літаки в повітрі, що аеродром буде відкрито ще протягом сорока п'яти хвилин. Літаки, що не встигнуть прибути за цей час, треба скеровувати на інші аеродроми або затримувати в повітрі. Повітряний коридор між Калгарі й Ванкувером мусить бути цілком вільний в обох напрямках. Зрозуміли? Добре. — Він повісив трубку й звернувся до свого заступника, що теж сидів коло телефону:

— Повідомив уже начальника протипожежної служби?

— Оце дзвоню йому додому.

— Скажи, щоб негайно з'явився в аеропорт. Його чекає багато роботи. Хай черговий офіцер протипожежної служби повідомить міську пожежну команду. Буде потрібне все їхнє причандалля.

— Вже зроблено, — відповів його заступник. — Алло, говорить служба повітряних польотів, аеропорт Ванкувер, — сказав він у трубку. — Хвилинку, прошу вас зачекати. — І затулив долонею трубку. — Військову авіацію втягувати в цю історію чи ні?

— Так, нехай вони з усіх зон стягнуть свої машини.

Бердік скочив зі столу.

— Правильно! — Під пахвою в нього виднілися темні плями поту.

— Чи має ваша лінія в нашому порту якогонебудь пілота? — спитав його диспетчер.

— Жодного, — відповів Бердік. — Треба звернутися до інших ліній.

— Спробуйте звернутися до Трансканадської! Адже це їхня головна база. Поясніть ситуацію. Нам потрібен досвідчений пілот, який відмінно знає машини цього типу й зможе керувати по радіо посадкою.

— Гадаєш, є шанс?..

— Не знаю, але ми повинні все спробувати. В тебе є краща пропозиція?

— Твоя правда, — відповів Бердік. — Немає. Проте я не заздрю пілотові, якому випаде ця робота.

— Дзвонять з поліції, — гукнув телефоніст. — Будете говорити, шефе?

— Підключіть їх до цього апарата.

— А я побалакаю з Трансканадою, — мовив Бердік. — Крім того, треба подзвонити до Монреаля, повідомити про все старого.

— Добре, тільки не звідси, а через центральну, — сказав диспетчер. — Тут лінії й так перевантажені. — І взяв трубку. — Говорить диспетчер аеропорту. Алло, інспекторе! Дуже радий, що ви сьогодні чергуєте. Послухайте, інспекторе! У нас тут великі неприємності. Перше: чи не могли б ви послати в місто свою машину й привезти на аеродром пілота? Дорога кожна секунда. Так, зараз назву прізвище й адресу. Друге: oprіч того, що зразу ж після приземлення літака нам треба буде перевезти хворих до лікарні, є ще один клопіт. Літак може розбитися під час посадки. Я не буду зараз вдаватися в подробиці, але ви повинні знати, що коли літак опиниться над аеродромом, за його штурвалом не буде пілота. — Кілька хвилин він слухав, що говорить голос на другому кінці проводу. — Так, так, звісно. Ми оголосили аварійний стан. Міська пожежна команда, певно, приїде з усім своїм причандаллям. І ще не все. Будинкам поблизу аеродрому може загрожувати небез-

пека. — Знову він слухав кілька секунд. — Радий, що ви самі це запропонували. Я знаю, яка це приємність серед ночі витягати людей з постелі. Але волю не ризикувати. Краще перестрахуватися. В жодному разі не можу гарантувати, що літак щасливо сяде на аеродромі. Може не долетіти, а може перелетіти й сісти просто на вулицю. Якщо взагалі долетить... Нічого не поробиш, доведеться потурбувати людей. Ми спробуємо провести літак не над містом. Що? Ні, ще не знаю. Очевидно, з заходу, на головну доріжку. — Запала пауза. Цього разу значно довша. — Дякую, інспекторе! Цілком розумію й не морочив би вам голову, якби не вважав ситуацію критичною. Буду підтримувати з вами постійний зв'язок. — Диспетчер поклав трубку. Обличчя його було бліде, аж сіре. Він гукнув радистові: 714 на прийомі? — Радист кивнув головою. — Вражень цієї ночі буде аж занадто. — Він вийняв з кишені хустку й витер чоло.

— Начальник портової протипожежної служби вже виїхав, — повідомив заступник диспетчера. — Зараз я розмовляю з командуванням авіаокругу. Вони питають, у чому можуть нам допомогти.

— Ми дамо їм знати, коли буде потреба. Але не думаю. В усякому разі, подякуй їм. — Диспетчер знову почав вивчати карту на стіні, запихаючи в кишеню хустку, й машинально помацав порожню коробку з-під сигарет, а потім сердито жбурнув її на підлогу: — Чи є в кого-небудь сигарети?

— Будь ласка.

Він узяв сигарету й закурив.

До кімнати вбіг захеканий Бердік.

— Трансканада говорить, що їх найкращий пілот — це капітан Трелівен. Вони дзвонять до нього. Здається, він дома. Навпевно, спить.

— Поліція може привезти його на аеродром.

— От і гаразд. Цим займеться Трансканада. Я сказав їм, що дорога кожна секунда. Ви знаєте Трелівена?

— Розмовляв кілька разів, — відповів диспетчер. — Симпатичний хлопець. Це щастя, якщо він у місті.

— Скоро довідаємось, — зітхнув Бердік. — Дай боже, щоб був.

— Ви дзвонили своїм «шишкам»?

— Я попросив, щоб мене з'єднали з директором. Матиму веселу розмову, хай йому грець!

— На проводі Сіетл і Калгарі! — крикнув телефоніст. — Питають, чи ми отримали повний текст радіограми від 714.

— Скажи, що отримали, — відповів диспетчер. — Скажи, що хоч ми й будемо безпосередньо розмовляти з літаком, просимо,

щоб вони були на перехваті. На прийомі можуть бути неполадки.

— Слухаю.

Диспетчер узяв зі столу мікрофон. Кивнув головою радистові, і той увімкнув передачу.

— Ванкувер викликає 714, — проказав у мікрофон диспетчер.

За кілька секунд із гучномовця, що висів під стелею, долинув голос Спенсера. Відтоді, як було оголошено тривогу, усі розмови з 714 умикалися на гучномовець.

— Ванкувер? Говорить 714! Я вже думав, що ви про нас забули. Прийом.

— Ванкувер. Говорить диспетчер аеропорту. Організовуємо допомогу. Незабаром викличемо вас. Поки що прошу не чіпати рулів управління, хай лишається все, як є. Розуміли? Прийом.

— Говорить 714. — Голос Спенсера звучав нервово. — Я вже казав вам, що не знайомий з машинами цього типу й не маю аніякісінького бажання бавитися з рулями управління. Прийом.

Диспетчер розтулив рота, наче збирався щось відповісти Спенсерові, але передумав і звернувся до свого заступника:

— Скажи їм, щоб давали сюди Трелівена, тільки-но він приїде на аеродром.

— Слухаю. Оце хвилю тому дзвонив черговий стартер. Доповідав, що звільняє всі стартові доріжки від транспорту й цистерн із паливом. Встигне до прибуття 714. Міська пожежна команда їде з усім своїм спорядженням. Мобілізовано всі відділення.

— Чудесно! Коли приїде їхній комендант, нехай зв'яжеться зі мною. Бо коли 714 піде на посадку, по аеродрому не повинні сновигати пожежні машини. Звичайно, якщо 714 буде сідати... цілий...

— Боже правий, якщо вже сюди виїхала міська пожежна команда, то за хвилину нєм на голову звалиться преса!.. — втрутився в розмову Бердік. — Ще ніколи на нашій лінії не траплялося нічого подібного. Уявіть собі перші сторінки газет! Милосердний боже! Літак, повний хворих людей — без пілота! Евакуація населення з будинків коло моста. Не кажучи вже про...

— Пресу доручи нашому референтові по пресі, — урвав його диспетчер. — Виклич Говарда. Центральна має його домашній телефон.

Бердік кивнув телефоністові, і той, знайшовши у списку номерів Говардове прізвище, за хвилину вже набирав його номер.

— При такій ситуації важко уникнути преси, Гаррі. Галас буде чималий. Кліфф це якось уладнає. Скажи йому тільки, щоб він тримав їх подалі від нас. Я не хочу, щоб вони морочили нам голову. Тут і без них вистачить клопоту.

— Що за ніч! — зітхнув Бердік, нетерпляче дмухаючи в телефонну трубку. — А де доктор Девідсон? — запитав він телефоніста.

— Поїхав до хворого. Ніхто не знає куди. Але незабаром має повернутися. Я залишив йому вдома записку.

— Сто чортів! Саме сьогодні його мусили викликати! Якщо він не з'явиться протягом десяти хвилин — дзвони в лікарню. Може, той лікар на літаку потребує допомоги. Ну, відгукнись нарешті, — Бердік люто дмухнув у телефонну трубку. — Прокинься, Кліффе! Як можна так міцно спати!

А в цей час у передмісті Ванкувера ще один телефон порушив нічну тишу настирливим дзеленчанням. Гладенька жіноча рука висунулась з-під ковдри, на мить завмерла на подушці й знов ворухнулась. Рука шукала потемки вмикач нічної лампи. Знайшла. Гарна жінка з рудуватим волоссям, у білій вишитій нічній сорочці, заплющила очі від раптового світла й вислизнула з-під ковдри. Вона нехотя сягнула по трубку й сонно притулила її до вуха. Примруженими очима глянула на будильник, що стояв на століку, й озвалась:

— Слухаю.

— Місіс Трелівен?

— Так. Хто говорить?

— Мені потрібен ваш чоловік.

— Його немає вдома.

— Немає вдома? А де ж він? У мене до нього дуже пильна справа!

Вона зручніше сперлася на подушки, намагаючись зібратися з думками. Якусь мить їй здавалося, що це сон.

— Алло, алло! Місіс Трелівен? Ми вже дзвонимо кілька хвилин...

— Я прийняла снотворне, — відповіла жінка. — А хто це говорить у такий пізній час?

— Даруйте, що турбую вас, але справа надзвичайно важлива. Нам треба негайно зв'язатися з капітаном Трелівеном. Говорять з бюро Трансканадської лінії.

— А-а! — Жінка тільки тепер прокинулась. — Він зараз у матері. Батько дуже захворів, і він з матір'ю чергує біля нього.

— Це тут, у місті?

— Так, недалеко. — Вона назвала номер телефону.

— Дякуємо, зараз туди подзвонимо.

— А що сталося? — запитала жінка.

— Вибачте, будь ласка, але в мене немає часу пояснювати. Ще раз дякую. До побачення.

Жінка поклатла трубку. Дружина старшого пілота, вона вже звикла до несподіваних нічних телефонних дзвінків, але ніяк не могла змиритися з ними. Невже Пол єдиний пілот, якого можна піднімати з постелі, ко-

ли десь щось трапляється? Певно, знову хочуть послати в незапланований рейс. Ну що ж, мабуть, він заскочить додому переодягтися і взяти необхідне в дорогу. Треба приготувати термос з гарячою кавою і бутерброди. Вона ще встигне. Жінка накинула халат і, напівсонна, почовгала до кухні.

А за дві милі від свого дому Пол Трелівен куняв на канапці в материній кімнаті. Півгодини тому мати йому сказала, що тепер вона сама посадить коло хворого чоловіка, а він хай відпочине. Ввечері був лікар і заспокоїв її: криза пневмонії, небезпечної в похилому віці, минула, і тепер хворому потрібен тільки добрий догляд. Трелівен був вдячний матері, бо почував себе вкрай стомленим. 36 годин тому він повернувся з рейсу до Токіо, по дорозі завіз до Оттави парламентську місію й досі не відпочивав через тяжкий стан батька.

Прокинувся він від того, що хтось сильно смикав його за руку. Підвів голову й побачив над собою материне обличчя.

— Добре, мамо, зараз іду. Ти йди лягай.

— Ні, синку, я буджу тебе не для цього. Батько спить, як немовля. Дзвонять з аеропорту. Я сказала їм, що ти змучений і мушиш відпочити, але вони наполягають. Це неподобство! Наче не можуть зачекати до ранку!

— Добре, зараз іду до телефону.

Лягаючи спати, Пол зняв тільки куртку й черевики і розв'язав краватку. Телефон був у холі, й Пол підійшов до нього в шкарпетках.

— Трелівен слухає, — сказав він у трубку.

— Слава богу! Поле, говорить Джім Брайент. Я вже був зовсім впав у відчай! Ти дуже потрібен нам! Можеш негайно приїхати в аеропорт?

— Що трапилось?

— Паскудна історія! Літак Лінії нерегулярного транспорту, стара посудина «Емпрес С VI», одна з отих відремонтованих машин, зараз летить з Вінніпега. На борту близько шістдесяти пасажирів. Деякі тяжко хворі. Отруєння. Обидва пілоти теж.

— Що? Обидва пілоти?!

— Так. Оголошено аварійний стан. За штурвалом сидить тип, який не літав багатьох років. На щастя, літак веде автопілот. У них тут немає жодного льотчика. Просять, щоб ми допомогли. Тому ми хочемо, щоб ти приїхав на аеродром і посадив машину.

— Ти збожеволів! Як же я це зроблю? — Трелівен глянув на ручний годинник. — О котрій вони мають сідати?

— П'ять нуль п'ять за нашим часом.

— Лишилося менш ніж дві години. Треба негайно їхати. Слухай, я зараз у південній частині міста..

— Давай адресу! — Трелівен назвав вулицю і номер будинку. — Поліційна машина за кілька хвилин буде в тебе. Коли приїдеш на аеродром, мчи до кімнати контролю руху.

— Гаразд, я одягаюсь.

— Бажаю успіху, Поле!

Трелівен кинув трубку і повернувся до кімнати. Взув черевики, мати подала йому куртку.

— Що сталося, синку? — схвильовано запитала вона.

— Неприємності. Серйозні неприємності. Боюсь, що ситуація дуже складна. Зараз сюди приїде поліція.

— Поліція?

— Спокійно, мамо. Вони тільки відвезуть мене на аеродром. — Обняв її. — Нема чого хвилюватися. Потрібна моя допомога. Погано, що мушу лишити тебе саму. — Він узяв тютюн і люльку, сховав у кишеню. — Стривай, а звідки вони довідались, що я тут?

— Не знаю... Мабуть, дзвонили до Далсі...

— А-а-а, так, напевно. Подзвони їй, мамо, і скажи, що все гаразд.

— Зараз, але що там сталося, Поле?

— На літаку, що летить до Ванкувера, захворів пілот. Вони хочуть, щоб я по радіо посадив машину на аеродромі. Якщо вдасться.

Мати не зрозуміла.

— Що це значить — «посадив по радіо»? Якщо пілот хворий, то хто ж здійснить посадку?

— Я, мамо. З аеродрому. В кожному разі спробую.

— Не розумію.

«Я теж не дуже розумію», — думав Трелівен, вже сидячи у поліційній машині, що на максимальній швидкості мчала вулицею. Нічну тишу краяло виття сирени, обабіч миготіли ліхтарі.

— У вас, здається, буде весела ніч на аеродромі! — буркнув через плече сержант поліції, що сидів поруч з шофером.

— Схоже на те, — промовив Трелівен. — Ви не знаєте подробиць?

— Я взагалі не знаю, про що йдеться, — сержант сплюнув у вікно. — Знаю тільки, що всі наші машини мобілізовано на аеродром. Будемо евакуювати людей з будинків, що коло мосту. Ми теж їхали туди, але нас по радіо завернули і наказали взяти вас. Мабуть, якась веселенька історія, га?

— Знаєте, що я думаю? — втрутився шофер. — Думаю, що якийсь реактивний літак з атомними бомбами на борту збився з курсу, і оце його там чекають.

— Зроби мені приємність, — сказав сер-

жант, — і заткну пельку. Коміксів начитався.

Трелівен подумав, що ніколи в житті він не діставався так швидко з дому на аеродром. За кілька секунд вони вже були в Марполі, а ще за хвилину на Лулу-Айленд. Звернули праворуч, позаду залишилися другий міст і гирло річки. На Сі-Айленд попід будинками стояли поліційні автомашини, а полісмени будили людей, щось говорили здивованим і враженим мешканцям. Ось уже останній відрізок асфальтованої дорogi, що вела просто до аеродрому. Незабаром вони побачили вогні повітряного порту. Перед аеродромом шофер різко загальмував. Покришки жалібно застогнали. З-за будинку навстріч їм виїхала пожежна машина і повільно завершила на площу. Сержант смачно вилаявся.

Трелівен вискочив з машини перед головним входом і, перш ніж змовкла сирена поліційної машини, вже мчав сходами угору, відіпхнувши швейцара, що намагався його затримати. Незважаючи на міцну будову, він рухався надивовижу спритно. Так, струнка міцна постать, довгі ноги, біляве волосся і суворе, але приємне обличчя — все це вабило погляди багатьох жінок. Трелівен мав репутацію суворого командира, і член його команди, завинивши в чомусь, знічувався під холодним поглядом ясних очей капітана.

Він вбіг до кімнати контролю руху саме тоді, коли Бердік розмовляв по телефону дуже поштивим, але нервовим голосом.

— Ні, пане директоре, він не має диплома. Літав під час війни тільки на одномоторних літаках. Відтоді не літав... Я питаю їх про це. Лікар на борту каже...

Головний диспетчер підійшов до Трелівена і привітався.

— Дуже радий, що ви приїхали. Ну, просто камінь з душі...

Трелівен кивнув на Бердіка.

— Це він розповідає про того у літаку?

— Так, розмовляє із своїм головним у Монреалі. Його шеф, здається, не в захваті від усього цього. Я — теж. Але чим той може зарадити? Кінчай уже, Гаррі!

— Але ж ми нічого більше не можемо зробити! — Бердік скривився і витер піт. — Ми повинні посадити його. У місті є пілот Трансканадської лінії, капітан Трелівен. Хвилину тому він приїхав сюди на аеродром... Спробуємо зробити посадку по радіо... Зробимо все, що можна, пане директоре... Знаю, що це великий ризик, але ви можете запропонувати щось інше?

Трелівен узяв у чергового радіозведення 714. Уважно переглянув їх. Потім попрохав:

— Метео! — Йому дали останні зведен-

ня погоди. За хвилину відклав папери, похмуро глянув на диспетчера і, витягнувши з кишені люльку, заходився її набивати.

Бердік усе ще розмовляв по телефону.

— Я думаю про це, пане директоре! Говард візьме на себе пресу. На щастя, їх ще тут немає. Так, так, на всіх рейсах з Вінніпега заборонено подавати їжу. Більше ми нічого не знаємо. Я подзвонив вам одразу ж, як тільки...

— Ну, що ви скажете? — спитав Трелівена диспетчер.

Пілот мовчки здвигнув плечима і знову взяв радіограми. Його чоло вкрилося зморшками, коли, посмоктуючи згаслу люльку, він перебіг очима зведення. Притримуючи ногою двері, до кімнати увійшов молодий служник. На таці, яку він приніс, стояли паперові кухлики з кавою. Одного кухлика хлопець подав диспетчерові, другого поставив перед Трелівеном. Капітан навіть не помітив цього.

— Час приземлення 05.05... — роздратовано говорив Бердік. — У мене зараз безліч роботи, пане директоре... Я ще подзвоню... Так, подзвоню, коли матимемо щось нове... моє шанування, пане директоре. — Він поклав трубку і полегшено зітхнув. Звертаючись до Трелівена, сказав: — Щиро дякую, капітане, що ви приїхали. Ви вже все знаєте?

Трелівен потрусив пакою радіограм.

— Це все? Чи є щось іще?

— Це все. Якби ви могли поговорити з тим хлопцем у літаку... Його треба приземлити... Але спершу він мусить освоїти штурвал, прилади... Потім йому треба пояснити, що саме він мусить робити перед посадкою, спрямувати його на стартову доріжку, ну і... о боже! і посадити його на ту доріжку... Ви можете це зробити?

— Я не чудотворець, — відказав Трелівен, — і єдине, що я можу сказати, що шанси у людини, яка під час війни водила одномоторні літаки, у цьому випадку... гм... мізерні. Це ж чотиримоторний літак!

— Ми все це знаємо! — вибухнув Бердік. — Ви ж чули, що я казав Барнардові. А може, у вас є інша пропозиція?

— Ні, — відповів Трелівен. — Іншого виходу немає. Я тільки хочу, щоб ви здавали собі справу, що ми робимо.

— Капітане! — злісно вигукнув Бердік. — Летить машина, у якій повнісінько людей. Дехто з них вмирає, у тому числі пілоти.

— Сховайте свої нерви в кишеню, — сухо промовив Трелівен. — Криком тут не зарадиш... — Ще раз глянув на радіограми, потім на карту. — Один шанс на тисячу. Я хочу, щоб усі це добре розуміли.

— Порядок, капітане! — відгукнувся дис-

петчер. — Ви маєте право, навіть повинні підкреслити ризик. Ми йдемо на це.

— Аджє ж іншого виходу немає, — сказав Бердік.

— Отже, домовились, — промовив Трелівен. — Починаємо. — Він підійшов до радиста. — Чи можу я безпосередньо розмовляти з 714?

— Так, капітане. Будь-коли. Прийом нормальний.

— Давай!

Радист увімкнув передавач.

— Рейс 714! Говорить Ванкувер. Чуєте мене? Прийом.

— Я тут, Ванкувер, — озвався Спенсер. — Чуємо вас добре. Прийом.

Радист передав мікрофон капітанові.

Тримаючи в руці мікрофон, шнур якого тягнувся по підлозі, Трелівен ступив кілька кроків назад. Розставив ноги, глянув на чоловіків, що оточили його, і, втупивши очі над картою на стіні, почав говорити. Голос його звучав спокійно; капітан говорив повільно, намагаючись вселити Спенсерові впевненість, котрої сам не відчував. Усі в кімнаті зітхнули з полегкістю, ніби авторитет капітана зняв з них, хоч тимчасово, гнітючу відповідальність.

— Алло, рейс 714! Говорить Ванкувер. Мене звуть Пол Трелівен, я капітан Транс-канадської повітряної лінії. Маю допомогти вам приземлитися. Гадаю, ви зробите це без особливого клопоту. З того, що мені розповіли, я знаю, що розмовляю зараз із Джорджем Спенсером. Я хотів би знати, Джордже, трохи більше про твій досвід авіатора...

Округле чесне обличчя Бердіка, що стояв за спиною Трелівена, нервово сіпалося.

Розділ сьомий

03.25 — 04.20

Спенсер мимоволі глянув на дівчину, що сиділа поруч. В зеленкуватому світлі кабіни її очі гарячково блищали. Сиділа і дивилась на Спенсера. Він одвернувся, напружено прислухаючись до голосу із землі.

Трелівен говорив:

— Наприклад, скільки маєш на рахунок льотних годин? З твого повідомлення знаю, що ти літав виключно на одномоторних винищувачах. Чи знаєш хоч трохи багатомоторні? Прийом.

Спенсерові так пересохло горло, що важко було говорити. Він проковтнув слину.

— Алло, Ванкувер! Тут 714. Добре, що ви з нами, капітане! Але не треба дурити одне одного. Ми обидва добре розуміємо ситуацію. Мій досвід обмежується тільки одномоторними машинами «Спітфайер» і «Мустанг». Льотних годин близько тисячі. Але це було десять років тому. Відтоді я не торкався штурвала. Прийом.

— Ти не турбуйся про це, Джордже! Літати — це так само, як їздити на велосипеді — ніколи не забувається. Чекай на прийомі.

Трелівен виключив мікрофон і глянув на карту, котру тримав перед його очима керівник польотів.

— Спробуйте спрямувати його на цей курс. Військова авіація надала нам радіопеленг. Він нервує? — спитав диспетчер.

— А хто б на його місці не нервував? — Трелівен насупив брови. — Ми повинні вселити в нього впевненість у собі. Інакше кінець. Що б не сталося, він не має права втрачати самовладання. Тихше трошки, — звернувся він до телефоніста, що говорив по телефону. — Спенсер мусить добре чути мене, інакше він може розгубитися. — Він включив мікрофон. — 714, говорить Трелівен. Летиш на автопілоті, Джордже? Прийом.

— Так, капітане.

— Гаразд. За хвилину вимкни автопілота і берися за штурвал. Коли сам поведеш машину, спробуй трохи змінити курс. Однак, перше ніж розблокуєш рулі, вислухай мене уважно: спочатку рулі здадуться тобі дуже важкими порівняно з рулями винищувача. Хай це тебе не хвилює. Це нормально. Машина важить не одну тону, отже, будь обережний, не повертай її надто різко. Весь час слідкуй за швидкістю польоту. Пам'ятай, швидкість нізащо не повинна падати нижче ста двадцяти вузлів при піднятих шасі і закрилках, інакше машина впаде. Повторюю: пам'ятай, що мінімальна швидкість — сто двадцять вузлів. І ще одно: чи є там хтось, хто міг би взяти на себе радіо, щоб не відволікати твоєї уваги від пілотування. Прийом.

— Так, Ванкувер. Тут є стюардеса. Віднині вона буде розмовляти з землею. Говори, Дженет!

— Алло, Ванкувер. Говорить стюардеса Дженет Бенсон. Прийом.

— А, це ти, Дженет? — сказав Трелівен. Він упізнав її голос. — Будеш переказувати все, що говоритиме Джордж. Ти теж не спускай очей з показчика швидкості. Пам'ятай, що літак тримається в повітрі тільки тому, що пробивається крізь повітря з певною швидкістю. Якщо ця швидкість набагато зменшиться — літак упаде. Коли стрілка показуватиме менше ста двадцяти, негайно

повідомляй Джорджа. Ти зрозуміла, Дженет? Прийом.

— Так, капітане, зрозуміла. Прийом.

— Вертаюсь до тебе, Джордже! Твої рухи повинні бути нехапливі, м'які. А зараз вимкни автопілота. На штурвалі знайди важіль розблокування. Тепер будеш вести літак ти. Летіти треба горизонтально, просто вперед. Слідкуй за стрілкою зміни висоти. А ти, Дженет, — за швидкістю. Пильнуйте, щоб швидкість була трохи більша. Ну, гаразд, починаємо!

Спенсер правицею стиснув важіль, щоб вимкнути автопілота. Обличчя його було напружене, але спокійне. Міцно вперся ногами, лівою рукою обережно взявся за штурвал.

— Скажи йому, що вимикаю автопілота, — сказав до Дженет. Вона виконала наказ. Його рука на важелі злегка тремтіла. Потім він рішуче потягнув важіль. Машина трохи нахилилася на правий бік, але він легко вирівняв її. Велетені слухався! Вібραція штурвала пройняла всю його істоту, ніби електричний струм пройшов крізь нього.

— Скажи йому, що все гаразд, — буркнув він. Нерви його були напружені до краю.

— Говорить 714. Летимо просто вперед тим самим курсом і на тій самій висоті... — почув Трелівен спокійний голос Дженет.

— Чудово, Джордже! Коли звикнеш до рулів, зробимо кілька віражів, не більш як на два, три градуси. Ти бачиш прилад поворотів? Майже перед тобою, біля лампочки на дошці приладів. Прийом.

Трелівен заплющив очі, щоб краще уявити собі розміщення всіх приладів у літаку. Потім обернувся до заступника диспетчера.

— У мене буде багато роботи із Спенсером, але водночас нам треба зайнятися розрахунками і планом приземлення. Викличте керівника радарної станції. Хочу з ним порадитися.

Дуже обережно Спенсер натиснув лівою ногою на педаль. Мабуть, минули століття, перш ніж машина зреагувала на його рух і стрілка на приладі поворотів ворухнулася. Задоволений, він спробував повернути літак у протилежний бік. Цього разу реакція машини була тривожна. Глянув на показчик швидкості: сто сімдесят вузлів. Він швидко вирівняв машину, але зітхнув легше тільки тоді, коли швидкість зросла до двохсот десяти. Треба діяти дуже обережно, поки він краще опанує взаємозв'язок дій і часу, в яким машина реагує. Це було очевидно. Він знову натиснув праву педаль, перебоюючи слабкий опір, і відчув, що машина поволі повертає. Тепер він вирівняв літак

перед тим, як повернути в другий бік, щоб не втрачати швидкість.

Дженет на хвилинку відірвала погляд від контрольного щита.

— Ну, як справи?

Спенсер силувано посміхнувся. В голові майнула думка, що нинішня ситуація трохи нагадує військові навчання, тільки тоді не йшлося про життя шістдесятьох чоловік, і доля літака не залежала від одного його хибного руху, бо інструктор сидів за кілька метрів од нього.

— Скажи йому, що веду машину сам і що виконав кілька поворотів, кожного разу повертаючись на курс.

Дженет передала повідомлення.

— Мені треба було самому спитати про це... — почувли вони голос Трелівена. — Яка там у вас погода?

— На нашій висоті безхмарно, — відповіла Дженет. — Але нижче хмари.

— Так. Передавайте час від часу дані про погоду. А тепер, Джордже, наступна лекція. Кожної хвилини можеш потрапити у хмару або у ціле збіговище хмар. Будь до цього готовий. Ну, як самопочуття?

Спенсер глянув на Дженет.

— Скажи йому, що рулі тугі, як чорт, — проказав крізь зіплені зуби.

— Алло, Ванкувер, пілот каже, що рулі тугі, як чорт, — слухняно повторила вона.

Напруження в кімнаті контролю на хвилину спало і люди, що сиділи навколо радіопередавача, обмінялися посмішками.

— Це абсолютно нормально, Джордже, — відповів Трелівен, — ти ж літав тільки на невеликих літаках. Коли почнеш змінювати курс, висоту і так далі, опір буде ще сильніший. Але ти швидко звикнеш!..

Втрутився заступник:

— Прийшов начальник радарної установки.

— Хай почекає, — сказав Трелівен. — Я поговорю з ним, коли матиму вільну хвилину.

— Гаразд.

— Алло, Джордже! — гукнув Трелівен. — Не роби різких поворотів, до яких ти звик на винищувачі. Бо зіб'єшся з курсу і тоді матимеш клопіт. Зрозумів? Прийом.

— Так, Ванкувер, зрозумів. Прийом.

— Тепер слухай, я хочу, щоб ти трохи повправлявся у збільшенні і зменшенні швидкості. Передусім постав газ на швидкість сто шістдесят, не змінюючи висоти й курсу. Але зважай на швидкість! Десь трохи більше ста двадцяти. Важіль компенсатора напрямку — коло твоєї правої ноги, а компенсатор закрилків поряд. Зрозумів? Прийом.

Спенсер помацав правою рукою біля себе, лівою утримуючи машину на курсі.

— Гаразд, скажи йому, що зменшую швидкість.

— Ванкувер, робимо те, що ви наказали. Прийом.

Час минав. Машина летіла повільніше. На швидкості 160, Джордж урівноважив рулі і жестом показав Дженет, що виконав розпорядження Трелівена.

— Сімсот чотирнадцятий викликає Ванкувер. Швидкість сто шістдесят. Прийом.

З хвилину Трелівен не відповідав, бо саме стягав з себе куртку.

— Добре, Джордже! Зараз будемо змінювати висоту. Поводься з приладами делікатно. І слідкуй за швидкістю. Миль сто шістдесят — це буде нормально. Намагайся добре відчувати рулі. Прийом. — Відклав мікрофон. — Де начальник радарної установки?

— Я тут!

— Який радіус дії вашої установки?

— Близько ста шістдесяти миль, капітане.

— Зараз це ні до чого. Ну що ж... — він мовби міркував уголос. — Не можна відразу мати все. Гадаю, що він летить приблизно на захід. При першій можливості підправимо.

— Вірно, — буркнув Бердік, простягаючи йому сигарету. Трелівен відмовився.

— Якщо він летить правильно, — протягнув Трелівен, дивлячись на стінну карту, — то відхилення від курсу не більше десяти миль. Підправимо його, як тільки побачимо на нашому радарі. Придався пеленг військової авіації.

— А ми не могли б вести його на радіокомпасі?

— Ні, у нього голова й без того, мабуть, аж гуде. Вести його по радіокомпасу, це значить наказати йому гратися з частотою коливань та іншими штуками. Ні, хай краще трохи збочить з курсу.

— Маєте рацію, — згодився Бердік.

— Діятимемо таким чином, — звернувся Трелівен до начальника радарної установки. — Переказувати курс буду я. Він уже звик до мого голосу.

— Слухаю, капітане.

— А ви, як тільки щось побачите на своєму екрані, зразу ж сповіщайте мене, і я всі дані перекажу йому. Ми можемо мати постійний зв'язок?

— Я спробую. А що буде, коли він наблизиться до аеродрому? — спитав начальник радару.

— Буде те саме. Тільки-но побачимо його на екрані, перейдемо звідси на башту, виберемо стартову доріжку і сплануємо наближення.

— Слухаю.

Трелівен узяв мікрофон, але його зупи-

нив погляд диспетчера, який саме відклав телефонну трубку.

— Приїхав лікар Девідсон, — сказав диспетчер.

— Що він каже?

— Ми його про все поінформували, і він цілком погодився з діагнозом лікаря в літаку. Може, викликати його сюди, щоб він поговорив з тим лікарем?

— Ні, містере Грімселл! Найважливіше зараз, це вести машину. Якщо вони потрібуватимуть допомоги, то самі скажуть про це. Тоді викличемо лікаря Девідсона. А зараз я не хочу відривати Спенсера від його головного завдання. Але Девідсон нехай чекає. Може, знадобиться. — Трелівен заговорив у мікрофон. — Алло, Спенсер! Не забувай, що між порухом штурвала і реакцією машини минає якийсь час. Зрозумів? Прийом.

Хвилина мовчання, потім відізвалася Дженет:

— Ванкувер, пілот зрозумів. Прийом.

Спенсер подумав, що капітан, мабуть, читає його думки. За хвилину перед цим він поволі відвів штурвал від себе, потім повернувся до попереднього положення, але не відчув жодної зміни в льоті. Тепер спробував далі відіпхнути штурвал. Спочатку ніс машини нахилився ледве помітно, а потім так різко, що Спенсер скам'янів. Машина ринула вниз. Стрілка показчика швидкості стрибала: 180... 200... 220... Спенсер тяг штурвал на себе, змагався з ним, напружуючи всі сили. Дошка приладів раптом наче ожила. Стрілка варіометра повзла вниз, аж поки не зупинилася на останній позначці, маленький літак на екрані штучного горизонту висів, небезпечно нахилившись, наганяючи жах на Спенсера. На табло висотоміра та сама картина.

— Ах ти чорт! Ну давай, давай! — Спенсер підганяв рулі, котрі нарешті подолали інертність машини. Всі стрілки висотоміра почали рухатися в протилежному напрямку, щоправда нестерпно повільно. Літак набрав висоту.

— Вискочили! — видихнув Спенсер до Дженет і глянув на показчик швидкості: 160, 150, 140. Вони знову лягли на курс. Спенсер вирівняв швидкість.

— Ну й ну! Оце була штука! — бурмотів він.

Дженет теж стежила за швидкістю.

— Сто шістдесят. Тепер усе гаразд. — Двері до кабіни відчинилися і увійшов лікар Бейрд.

— Що тут діється?

Спенсер, не відриваючи очей від приладів, голосно відповів:

— Пробачте, док. Просто я вправляюся в пілотуванні.

— Гаразд, але роби це обережніше, бо маю й без того досить клопоту з хворими. Навіщо мені ще поламані кінцівки. Ну, і як, щось виходить?

— Ну звичайно, — і Спенсер провів язиком по сухих губах. Двері зачинилися, а з ефіру долинув голос:

— Алло, Джордже! Чи все гаразд? Прийом.

— Усе гаразд, Ванкувер, — відповіла Дженет.

— Чудесно! Який курс?

Спенсер напружено вдивлявся в бусоль.

— Скажи йому, що курс магнітний і надалі двісті дев'яносто і що ми весь час йдемо цим курсом. — Вона виконала наказ.

— Добре, Джордже! Не змінюй курсу, хоч, може, ти трохи й відхилився від потрібного напрямку, пізніше ми скажемо, як вийти на нього. Тепер мусиш познайомитися з реакцією машини на менших швидкостях, коли шасі і закрилки випущені. Але нічого не роби, поки як слід не зрозумієш завдання. Ясно? Прийом.

Спенсер ствердно хитнув головою. Дженет попрохала Трелівена говорити далі.

— Алло, 714! Перш за все треба трохи зменшити газ. Небагато. Швидкість сто шістдесят. Потім вирівняй льот. Скажеш мені, коли будеш готовий. Прийом.

Спенсер випростався і гукнув до Дженет:

— Вважай на швидкість. Під час приземлення будеш весь час повідомляти, яка швидкість, а тому слід уже зараз потренуватися.

— 190... 200... 190... Пробачте, він сказав 160!

— Знаю, знаю. Зменшую газ. — Спенсер відтягнув важіль трохи назад.

— Скільки тепер, Дженет? Яка швидкість?

— 190, 180, 170, 165, 155, 150... Це дуже мало!

— Знаю, знаю, називай швидкість!

Ледве торкаючись важеля, він регулював його положення, поки встановив так, як вимагалось. Погляд Дженет був прикутий до стрілки, що рухалась на табло.

— 150, 150, 155, 160... Стоїть на 160!

Спенсер з полегкістю зітхнув.

— Ф-фу! Ну, маємо те, що потрібно. Перекажи їм.

— Алло, Ванкувер, швидкість сто шістдесят. Прийом.

Трелівен чекав нетерпляче, наче вважав, що вони впораються з цим швидше.

— Добре, 714. Тепер, Джордже, випусти закрилки на 15 градусів. Слідкуй, щоб не більше. Важіль закрилків біля основи штурвала, його легко знайти. Щоб опустити на п'ятнадцять градусів, треба пересунути важіль на два зубці. Прилад, що показує по-

ложення закрилків, міститься посередині головного щита. Знайшов? Прийом.

Спенсер знайшов важіль.

— Скажи йому, що знайшов, — попросив він Дженет, — але буде краще, якщо ти сама його пересунеш. Гаразд?

Вона передала по радіо його слова і поклати руку на важіль.

— Алло, 714! Коли я вам скажу, переведете важіль аж донизу. А коли стрілка зупиниться на п'ятнадцяти, встановите важіль на другому зубці. Треба пильно слідкувати, щоб не прогавити слушний момент. Ясно? Прийом.

— Ми готові, Ванкувер, — відповіла Дженет.

— Ну, то давай!

Дженет уже хотіла потягти важіль, та раптом перелякано закричала:

— Швидкість! Знизилася до ста двадцяти п'яти!

— Боже правий! — Спенсер відштовхнув од себе штурвал і загорлав: — Не руш закрилків! Не руш закрилків!

Машина ринула вниз. Шлунок наче підскочив їм до горла. Дженет стукнулася головою об дошку приладів, але не переставала оголошувати швидкість:

— 135, 140, 150, 160, 170, 175... Ви не можете повернутися до 160?

— Зараз спробую!.. — Він нарешті вирівняв літак. — Швидкість сто шістдесят. — Квапливо витер рукавом піт з чола. — Маємо сто шістдесят, га?

— Так.

— Слава богу! — Спенсер відкинувся в кріслі. — Відпочинемо хвилинку, добре? — Вимучено посміхнувся. — Сама бачиш, який з мене пілот. Мусив знати, що таке станеться.

— Ні, ні, це я винна, я мусила пильно слідкувати за швидкістю. — Глибоко вдихнула повітря, щоб заспокоїти серце. — Ви чудово все робите. — Її голос злегка тремтів.

Спенсер тепло глянув на неї.

— Але я попереджав вас усіх про це, попереджав. Ну, гаразд, починаємо.

— Алло, Джордже! — заскрипів у навушниках Трелівенів голос. — Ви вже випустили закрилки? Прийом.

— Зараз будемо це робити, капітане, — відповіла Дженет.

— Почекайте! Я забув вам сказати, що коли будете їх випускати, машина втратить швидкість. Треба її збільшити до ста сорока. Прийом.

— А хай йому!.. — скрикнув Спенсер. — Дуже мило з їх боку, що згадали зараз, а не за півгодини...

— Їм можна вибачити. Ви уявляєте, що зараз робиться на аеродромі? — сказала

Дженет. О, вона добре знала, які сцени часом розігруються в кімнаті контролю руху. — Дякуємо за увагу, капітане, — промовила в мікрофон. — Починаємо. Прийом. — На знак Спенсера відтягнула важіль якнайнижче. Спенсер втупив очі в прилади.

— Добре, тепер тягни назад і закріпи на другому зубці.

Дуже обережно він збільшував швидкість, поки стрілка не зупинилася на 140.

— Зроблено. Скажи йому, Дженет.

— Алло, Ванкувер. Ми випустили закрилки на п'ятнадцять градусів, швидкість сто сорок вузлів.

— 714, ви летите горизонтально?

Спенсер кивнув головою.

— Так. Скажи йому. У кожному разі, більш-менш горизонтально.

— Алло, Ванкувер. Більш-менш.

— Добре, 714. Тепер треба випустити шасі. Тільки тоді ти відчуватимеш літак, як під час приземлення. Намагайся не втратити висоту і швидкість. Коли будеш готовий... перевір усе, щоб справді бути готовим... висувай шасі. Швидкість може знизитися до ста двадцяти. «Мабуть, треба буде додати газу, щоб при такому опорі не втратити швидкість. Запитуй, якщо чогось не зрозумів. Прийом.

— Спитай його, як бути з пропелером і сумішшю.

Вислухавши запитання, Трелівен обернувся до Бердіка:

— Хлопець усе-таки мізкує! Це вже непогано, — а в мікрофон кинув: — Поки що не думай про це. Зосередь усю свою увагу на постійній швидкості при випущених шасі і закрилках. Потім я поясню, що треба робити під час посадки. Прийом.

— Скажи йому, що все ясно, — мовив Спенсер. — Зараз випустимо шасі. — Він глянув на важіль униз. Подумав, що буде доцільніше не кидати рулів. — Слухай, Дженет, краще ти пересунь важіль. І оголошуй швидкість, коли я випускатиму шасі.

Дженет виконала його розпорядження. І зразу ж швидкість різко зменшилась, наче почали діяти якісь гальма. Їх наче штовхнуло з крисел.

— 130, 125, 120, 115... дуже мало!

— Називай цифри!

— 115, 120, 120... Стоїть на 120.

Вони почули стурбований голос Трелівена:

— Все в порядку? Джордже, шасі вже випущено?

— Так, Ванкувер, випущено.

— Коли на табло засвітяться три зелені лампочки, це означатиме, що шасі закріплено у випущеній позиції. Глянь на манометр. Стрілка повинна стояти на зеленому полі. Прийом.

— Лампочки засвітилися? — спитав Спен-

сер. Дженет знайшла їх і ствердно кивнула. — Ну, то скажи йому.

— Все гаразд, Ванкувер.

— І ще скажи, що рулі і досі тугі, як чорти.

— Алло, Ванкувер, пілот каже, що рулі тугі, як чорти.

— Хай це його не турбує. А тепер до кінця випустимо закрилки, добре? І тоді все буде так, як під час приземлення. Тепер слухай уважно! Висунь до кінця закрилки, швидкість сто десять вузлів, відрегулюй дросель, щоб утримувати сталу висоту. Потім я тобі скажу, як підняти шасі і закрилки при тій самій швидкості і висоті. Прийом.

— Ви сказали сто десять вузлів, сер? — з тривогою запитала Дженет.

— Я сказав сто десять. Усе правильно, Дженет. Виконуйте точно, що я кажу, і все буде гаразд. Усе зрозуміло, Дженет? Прийом.

— Скажи йому, що зараз випускатимемо закрилки.

Дженет натиснула на важіль. Швидкість почала зменшуватись.

— 120, 115, 115, 110, 110!..

Спенсер озвався голосом людини, що несе величезний тягар.

— Гаразд, Дженет, скажи йому, що випустив, але страшенно туго йде.

— Алло, Ванкувер. Закрилки випустили, швидкість сто десять. Містер Спенсер каже, що йде страшенно туго.

— Чудово, Джордже! Ми ще зробимо з тебе пілота пасажирських літаків! Тепер повернемося до попереднього стану. А потім пройдемо все спочатку з додатками: суміш, пропелер і таке інше. Добре? Прийом.

— Ще раз усе спочатку! — жахнувся Спенсер. — Не знаю, чи стане мені сил. Ну що ж, Дженет, скажи йому, що ми готові.

— Алло, Ванкувер, ми готові.

— Прекрасно, 714. Виконуйте все у зворотному порядку. Встанови закрилки на п'ятнадцять градусів, як раніше, швидкість сто двадцять. Трохи скинь газ, щоб утримати цю швидкість. Починайте.

Нахилившись, Дженет стисла важіль і потягла. Але важіль не піддався. Вона нахилилася ще нижче і потягла ще.

— Що сталося? — спитав Спенсер.

— Заклинився! Не зрушу!

— Не може заклінитися. Тягни!

— Мабуть, не подужаю. Не йде!

— Чекай, я спробую. — Спенсер зняв одну руку із штурвала і без особливого зусилля відтягнув важіль. — Бачиш, просто треба відчувати... Тепер хвилинку відпочинь.

— Поглянь, — враз скрикнула вона. — Швидкість!

Стрілка швидкості стояла на 90... 75...

Спенсер зрозумів, що їм загрожує штопор. «Спокійно, спокійно! — наказував він собі. — І думай, думай! Штопор — це кінець. На який бік хилиться машина? Ліворуч. Пригадай, чого тебе навчали у льотній школі. Руль висоти на себе, руль напрямку праворуч! Так. Дивись на прилади! Може, вони зіпсувалися, адже я відчуваю, що ми обертаємося. Ні! Вір приладам. Мусиш їм довіряти. Приготуйся вирівняти літак. Так, добре, вперед, старенька! Ну, давай, давай!»

— Гори! — вигукнула Дженет. — Я ба-чу землю!..

«Спокійно, спокійно, повертай рулі, пово-лі набирай швидкість! Виходимо з ковзан-ня, виходимо! Боже, ми таки вискочили з цієї халепи!»

— 105, 110, 115, — проказувала Дженет придушеним голосом. — Зовсім темно, ми що, в тумані?

— Піднімай шасі!

— Гори, ми мусимо...

— Я сказав, піднімай шасі!

З тріском відчинилися двері пасажирсь-кої кабіни. Почулися голоси наполоханих пасажирів.

— Що вони роблять! — істерично кри-чала якась жінка.

— Що тут сталося? Я подивлюсь. Я мушу дізнатися, що тут сталося!

— Прошу повернутися на свої місця! — Вони впізнали голос Бейрда.

— Прошу пропустити мене!

У відчинених дверях став якийсь чоловік. Хтось шарпнув його, він заточився, як п'я-ний, і захопився за ящик з кабелем. Безтям-но втупив очі Спенсерові в потилицю, пе-рервав погляд на нерухомі тіла пілотів на підлозі. Чоловік позадкував, наче побачив чорта, вискочив з кабіни і закричав:

— Це не пілот! Він нас усіх загубить! Ми розіб'ємося! Пілоти мертві!

маяк у морі. Машини, котрим був дозволе-ний в'їзд, поліцейські швидко спровожджува-ли на спеціальні місця, відведені для сто-янки, досить віддалені від головного входу до будинку. Люди, що прибули в цих маши-нах, стояли неподалік, стиха розмовляючи і час від часу притупуючи ногами, щоб зігрі-тися. Цікавість збуджували пожежні і сані-тарні машини, котрі, під'їжджаючи, затри-мувались на кілька секунд, щоб одержати інструкцію, куди ставати. Блискача червона машина з великим червоним краном про-гуркотіла і зникла в темряві, лишивши по собі прикру тишу, яку за кілька секунд по-рушило радіо з якоїсь машини, що стояла на кілька метрів далі:

«Передаємо останні повідомлення з аеропорту Ванкувер. Керівництво аеропор-ту підкреслює, що хоч літак «Емпрес С VI» веде некваліфікований пілот, нема підстав для хвилювання і паніки. Вжито відповід-них заходів; люди, що мешкають поблизу аеродрому, попереджені. Зараз робиться все, щоб відвернути будь-яку небезпеку. Наша станція за хвилину передаватиме дальші повідомлення...»

Заляпаний грязюкою «шевроле» різко загальмував перед аеровокзалом, розвер-нувся і під'їхав до стоянки. Жалібно і го-лосно завищали покришки, машина зупини-лася. На передньому склі ліворуч приклеєна червона картка: ПРЕСА. З машини вийшов, грюкнувши дверцятами, високий, сивий, кре-мезний чоловік в незастебнутому дощови-ку. Швидко попрямував до будинку, кивнув черговому поліцейському і зник у дверях. Прослизнув між двома лікарями в білих ха-латах і, угледівши конторку Лінії нерегуляр-ного транспорту, підійшов до неї. Двоє лю-дей розмовляли з чоловіком у мундирі — представником. Лінії. Один з них, почувши, що хтось торсає його за плече, озирнувся і привітно всміхнувся.

— Ну, що тут чути, Террі? — запитав но-воприбулий.

— Я передав у редакцію все, про що до-відався, містере Джессеп, — сказав чоло-вік, значно молодший за першого. — Це містер Ральф Джессеп, Канадське агентство преси, — відрекомендував він сивоголового працівників Лінії.

— Хто тут займається пресою? — спитав Джессеп.

— Здається, Говард. Скоро відбудеться прес-конференція, — відповів працівник Лінії.

— Ну, то ходім! — вирішив Джессеп. Взявши молодого колегу під лікоть, він одійшов з ним убік. — Редакція пришле фоторепортерів?

— Так, хоч я певен, майже всі редакції будуть знімати. Навіть кінохроніка приїде.

Розділ восьмий

04.20 — 04.35

Неонові ліхтарі перед входом до вокзалу на аеродромі у Ванкувері відбивалися у мокрому асфальті. Це місце, звичайно тихе і спокійне перед світанком, — крім корот-ких хвилин прибуття і від'їзду автобусів з пасажирами, — сьогодні являло собою зов-сім іншу картину. На повороті з головного шосе стояла поліційна машина, майже бло-куючи широку стрічку асфальту. Червоне світло на даху миготіло застережливо, як

— Гм-м... нагадай їм у редакції, щоб не забули послати кого-небудь у район можливої евакуації населення. Хай він залишиться там. Якщо йому поталанило, він зможе зробити пару непоганих зніmkів катастрофи і швидше за інших приїхати з ними до міста. А хто цей тип, що веде літак?

— Джордж Спенсер з Торонто. Це все, що мені відомо.

— Гадаю, редакція вже дзвонила до нашого кореспондента в Торонто, і він винохає все, що можливо. А тепер окупуй телефонну кабінку в залі і не виходь з неї, хоч би стіни горіли. Підтримуй постійний зв'язок з редакцією.

— Добре, містере Джессеп, але...

— Знаю, знаю, — сказав Джессеп, — але це конче потрібно, мій хлопчику. Бо якщо зіпсується телефон у кімнаті прес-конференції, то єдиний наш шанс — це ти у тій кабінці.

Джессеп швидкими кроками попрямував через хол до залу прес-конференції. Поли його плаща розвівалися як крила, голова нахилена вперед, мов у бика, готового до нападу. В залі вже зібралося чимало журналістів — троє про щось тихо розмовляли, хтось стукотів на одній з шести друкарських машинок, що стояли на великому столі, двоє розмовляли по телефону в кабінках. На паркеті валялися футляри від фотоапаратів.

— Привіт, хлопці! — Джессеп іронічно глянув на них. — Що привело вас сюди?

— Привіт, Джессепе! — озвався один з них. — Ти не знаєш, де Говард?

— Зараз буде тут. — Джессеп дістав з пачки сигарету. — Ну, давайте! Хто і що знає про цю історію?

— Ми тільки-но приїхали, — сказав Стівенс з «Монітора». — Я дзвонив по внутрішньому телефону в контроль руху, але вони не хочуть нічого казати.

— Цього разу часу маєте досить, — зауважив Джессеп, запалюючи сигарету і випльовуючи тютюн, що прилип до губів. — Запізно в ранковий випуск, хіба що надрукуєте додатковий, зате купа часу на вечірній. Одразу видно, хто сьогодні за вас буде ішачити, — він кивнув на двох репортерів у телефонних кабінках, які репрезентували два агентства: Канадську пресу і УПА.

— Заткни пельку, — відповів Стівенс. — Послухати вас, молодчиків з агентства, то можна подумати, що...

— Годі дуріти! — перебив їх Абрагамс із «Пост-телеграф». — Давайте краще нагадаємо про себе, щоб нам приділили нарешті увагу, бо кожної хвилини сюди рине юрба інших і ніяк буде навіть поворухнутися!

В цю мить до залу увійшов молодий чо-

ловік з блокнотом у руках. Це був Кліфф Говард. Завжди енергійний, завжди в добромуморі. Його коротко підстрижене волосся, окуляри без оправ і скромну краватку знали всі на аеродромі. Сьогодні, однак, він не посміхнувся до журналістів, хоч із більшістю був добре знайомий, а з багатьма навіть приятелював.

— Дуже вам вдячний, що сидите на місці і не вештаєтеся по аеродрому, — сказав він.

— Ми вже хотіли починати наступ, — промовив Стівенс. Представники агентств, що розмовляли по телефону, швидко по-виходили з кабін.

— Ну, давай, Кліффе.

Говард глянув на Джессепа.

— Я бачу, ти теж тільки що з ліжка! Так само, як і я, — зауважив він, показуючи на піжаму, що виднілася з-під Джессепової куртки.

— Маєш рацію, але не мороч нам голови дурницями і починай.

Говард зазирнув у блокнот, потім перевів погляд на чоловіків, що оточили його. Чоло його змокрило від поту.

— Гаразд. Ось що мені відомо: в Торонто група футбольних болільників, що поспішали на сьогоднішній матч у Ванкувері, найняла літак типу «Емпрес С VI». Невдовзі після відльоту з Вінніпега обидва пілоти захворіли. Один з пасажирів сидить за штурвалом. У нього немає практики в керуванні машиною цього типу. Інструктуємо його з землі. Це робить особисто Пол Тре-лівен, старший пілот «Трансканади». Незважаючи на це, керівництво порту вживає додаткових заходів безпеки, евакуюючи територію, що прилягає до аеродрому, на той випадок, коли під час приземлення виникнуть ускладнення.

Він замовк. Тишу, що запала в залі, порушив один із журналістів.

— Ну, і що далі?

— Більше я нічого не можу вам сказати, бо це все, що мені відомо, — відповів Говард, мовби вибачаючись. — Робимо все, що можемо, і будемо вам страшенно вдячні, якщо ви нам не...

— На бога, Кліффе, ти збожеволів? Що ти тут розказуєш! — запротестував Стівенс. — Як це вийшло, що обидва пілоти захворіли?

Говард здвигнув плечима.

— Ми цього ще напевно не знаємо... Можливо — щось шлункове. На аеродром викликано лікарів...

— Слухай-но, Говарде! — гостро перебив його Джессеп. — Досить гратися в піжмурки. В місті вже ходить багато чуток. Все, що ти нам сказав, редакція знала го-

дину тому. Почнемо знову. Скільки правди є в плітках про отруєння їжею?

— І що то за тип сидить за штурвалом? — додав Абрагамс.

Говард важко зітхнув. Усміхнувся і зробив драматичний жест, наче кидав блокнот на землю.

— Слухайте, хлопці! Я розкажу вам усе щиро й відверто. Адже ви знаєте, що я ніколи нічого від вас не приховував. Коли міг. Я хочу взяти з вас слово, що за мою ширість ви не відплатите мені свинством. Ми не хочемо роздувати цю історію. Оголошено аварійний стан — це правда. Але зроблено все, що в людських силах, щоб зменшити небезпеку. Власне кажучи, всі вжиті заходи свідчать, що повітряна лінія діє оперативно. Запевняю вас, я ніколи ще не бачив подібних...

— Факти, Говарде, факти!

— Гаразд, гаразд... Але я хочу, щоб ви правильно мене зрозуміли: те, що я вам зараз скажу — це не офіційне комюніке керівництва аеропорту чи повітряної лінії. Лінія нерегулярного транспорту робить усе, щоб посадити літак на аеродром, а мене відряджено сюди інформувати вас про хід подій. — Пронизливо задеренчав телефон, але ніхто не поспішав зняти трубку. — Отже, — вів далі Говард, — з того, що я знаю, у літаку щось схоже на епідемію... Можливо, це отруєння. Звичайно, вжито заходів...

— Ти хочеш сказати, що їжа, подана пасажирам і персоналу, була отруєна?

— Це невідомо. Повторюю: можливо, причиною отруєння була їжа, і прошу вас не перекручувати моїх слів. Через туман літак прилетів у Торонто з запізненням і ще більше запізнівся у Вінніпег. Фірма, яка постає продукти аеропорту, уже не працювала. Продукти купили в іншій фірмі. Серед цих продуктів був лосось. Не виключено, що не свіжий. Санітарна служба у Вінніпегу уже розпочала розслідування цієї справи.

— А хто той суб'єкт, що зараз веде машину? — наполягав Абрагамс.

— Я хочу, щоб ви запам'ятали, що Лінія нерегулярного транспорту додержується найсуворіших санітарних інструкцій. Такий випадок, як сьогодні, це нещастя, яке може трапитися раз у сто років...

— Хто сидить за штурвалом? Що ти можеш сказати про нього?

— Не всі зразу, хлопці, — промовив Говард, відбиваючись од зливи запитань. — Команда «Емпрес С VI» — одна з найкращих команд, а знаючи Лінію, можете бути певні, що це люди найвищої кваліфікації. Капітан — Лі Даннінг, другий пілот — Пітер Левінсон, стюардеса — Дженет Бен-

сон. У мене є всі дані про них, якщо це вас цікавить...

— Сховай їх поки що! — гукнув Джессеп. — Коли захочемо, візьмемо їх згодом. — До залу вбігли ще двоє журналістів і приєдналися до тих, що оточували Говарда. — А що це за історія з пасажиром, який веде цю коробку?

— Мені сказали, що спочатку другий пілот, а потім капітан захворіли. На щастя, серед пасажирів був кваліфікований пілот. От він і сів за штурвал. Його звуть Джордж Спенсер. Мешкає у Торонто, сів у літак у Вінніпегу...

— Ти кажеш, що він літав? — наполягав Абрагамс. — Чи це означає, що раніше він був пілотом на цій лінії?

— Ні, ні... — признався Говард. — Відомо, що на його рахунок величезна кількість льотних годин... Літав під час війни... на менших машинах...

— Під час війни? Скільки ж це років тому?

— На яких менших машинах? — спитав Джессеп.

— «Спітфайер», «Мустанг» і багато інших марок...

— Хвилинку! Ти говориш про винищувачів. Виходить, він був воєнним льотчиком?

— Пілот це пілот, незалежно від того, на чому він літає, — неохоче говорив Говард. — Крім того, він перебуває під сталим радіонаглядом капітана Трелівена, старшого пілота «Трансканади», який і посадить літак.

— Що ти нам розповідаєш? — здивувався Джессеп. — Адже це чотиримоторний літак! Скільки там кінських сил?

— Близько восьми тисяч.

— І ти хочеш нас переконати, що пілот, який під час війни літав на одномоторних винищувачах, через стільки років дасть раду чотиримоторному літаку? — Настало коротке замішання, троє журналістів прослизнули у телефонні кабінки.

— Звичайно, є певний ризик... — признався Говард, — і саме тому вжито всіх заходів обережності, наприклад, евакуація населення з території, що прилягає до аеродрому. — Я згоден, що ситуація досить напружена, але для паніки немає приводу.

— Певний ризик, — перебив Джессеп. — Я сам трохи літав і можу уявити, що відчуває зараз цей хлопець у літаку. Розкажи про нього трохи більше.

Говард розвів руками.

— Нічого більше про нього я не знаю.

— Що? Нічого більше не знаєш про людину, від котрої залежить у цю хвилину доля... скільки чоловік на борту?

— П'ятдесят дев'ять разом з командою.

У мене є копія списку пасажирів, якщо це вас цікавить...

— Кліффе! — поважно мовив Джессеп. — Перестань гратися з нами у піжмурки.

— Я вже сказав, Джессепе, що нічого більше про нього не знаю. Це щира правда. Останні донесення свідчать, що він чудово дає собі раду.

— Скільки ще лишилося часу до можливої аварії? — запитав Абрагамс.

Говард рвучко обернувся до нього.

— Не буде ніякої аварії. Літак має приземлитися приблизно за годину.

— Його ведуть по радару?

— Не зовсім певен, але мені здається, що капітан Трелівен інструктує його по радіо. Повторюю, ми певні, що все закінчиться щасливо. Всі стартові доріжки звільнені. Міську пожежну команду про всяк випадок забезпечено додатковими засобами боротьби з вогнем.

— А що, коли він проскочить аеродром і впаде у воду?

— Це майже неможливо, але поліція повідомила всі патрульні човни, щоб вони були наготові. Запевняю вас — ніколи ще так широко не застосовувалися всі засоби...

— Боже, що за історія! — скрикнув Абрагамс і кинувся до телефонної kabіни. Набираючи номер, він крізь прочинені двері прислухався до розмов у залі.

— Кліффе! — дружньо промовив Джессеп. — Скільки в них бензину?

— Точно не знаю, але, певно, достатня кількість, щоб долетіти навіть до запасного аеродрому, — відповів Говард, трохи попускаючи краватку. Видно було, що він не дуже переконаний в тому, що говорив.

Джессеп кілька секунд дивився на нього примруженими очима. Нараз він щось надумав.

— Чекай-но, друже, якщо обидва пілоти непритомні, то, мабуть, не тільки вони...

— Присилайте, кого тільки зможете. Мені потрібна допомога, — говорив у трубку Абрагамс. — Поки що я дам вам деяку інформацію. Коли буде досить для ранкового випуску, зробіть з цього дві версії і чекайте. Одна версія: жахлива катастрофа, друга — чудесне приземлення. Гаразд? З'єднайте мене з Бертом. Берте, ти готовий? Починаю диктувати: «Сьогодні на світанку повітряний порт у Ванкувері пережив найбільшу катастрофу в історії»...

— Слухай, Джессепе! — гостро проказав Говард. — Я розкажу тобі все, але благаю, не заважай тим, нагорі, в кімнаті контролю руху. Вони працюють, як скажені. Робиться все можливе, щоб допомогти людям у літаку. Ми нічого не прогавили.

— Ти всіх нас тут знаєш, Кліффе, і зна-

єш, що ми не завдамо тобі прикрощів. Який стан пасажирів?

— Кілька з них хворі, але на борту є лікар, котрий подає їм всіляку допомогу. Крім того, в разі потреби, можна кожної хвилини передати їм лікарські поради по радіо з землі. Стюардеса здорова і допомагає Спенсерові, виконуючи обов'язки радиста. Ну, тепер ти знаєш все, що знаю я сам.

— Отруєння їжею, це не жарти, — вперто вів своєї Джессеп. — Час тут відіграє надзвичайно важливу роль.

— Це правда.

— Отже, якщо цих людей своєчасно не покласти в лікарню, то вони можуть навіть... померти...

— Так, — процідив крізь зуби Говард.

— Але це ж світова сенсація! Як вони тепер себе почувають і що зараз взагалі діється в літаку?

— П'ятнадцять хвилин тому...

— То не має значення, що було п'ятнадцять хвилин тому! — крикнув Джессеп. — У таких випадках ситуація може змінитися за кілька хвилин. Дізнайся негайно, Кліффе! Хто сьогодні керує польотами? Подзвони до нього, бо якщо ти цього не зробиш, я подзвоню сам...

— Ні, Джессепе, ні! Почекай! Я ж казав тобі, що всі вони...

Джессеп стиснув Говардове плече.

— Кліффе, ти сам був журналістом і добре знаєш, що це найбільша за багато років повітряна сенсація. Незалежно від того, скінчиться все це катастрофою чи вони щасливо приземляться. За годину тут будуть кінохроніка, телебачення, десятки репортерів. Якщо ти нам зараз не допоможеш, ми підемо на аеродром. Скажи нам те, що ми хочемо знати, і йди відпочивай, поки ми будемо передавати повідомлення.

— Гаразд, уже, гаразд, пусти мене! — Говард підійшов до телефону на столі. — Говорить Говард, прошу контроль руху. — Вони мене лінчують через тебе, — кинув він Джессепу. — Алло, контрольна? Є там Бердік? Дайте його, пильна справа... Гаррі? Це Кліфф. Слухай, Гаррі, хлопці натискають! Я більше не можу їх стримувати. Вони хочуть знати, що там на літаку зараз. Вони квапляться подати в свої редакції останні відомості...

— Звичайно! — іронічно хмикнув у трубку Бердік. — Ми постараємося, щоб літак розбився в найзручніший для них час. Все для преси!

— Спокійно, Гаррі! Вони тільки виконують свій обов'язок.

Бердік обернувся до диспетчера, який стояв з Трелівеном перед радіопередавачем.

— Містере Грімселл, Говард не може впоратися з пресою. Я не хотів би йти звідси. Можливо, Стен міг би побалакати з журналістами?

— Мабуть, доведеться, — відповів той і глянув на свого заступника. — Ну що, Стене? Краще нагодувати левів. Тільки роби це швидко.

— Вже йду.

— Не варт від них щось приховувати, — порадив Бердік. — Розкажи їм усе... до цієї останньої історії... а про неї не кажи нічого, — він кивнув на рацію.

— Розумію. — Заступник вийшов з кімнати.

— До вас іде заступник диспетчера, Кліффе, — сказав Бердік і поклав трубку. Важко ступаючи, він підійшов до двох чоловіків, які стояли над передавачем, витер обличчя зім'ятою хустиною. — Ну, ви знайшли їх? — спитав хрипким голосом.

Трелівен заперечливо похитав головою. Навіть не обернувся. Обличчя його було сіре від втоми.

Диспетчер коротко наказав телефоністу: — Звернися по телетайпу до Калгарі і Сіетла. Хай повідомлять, чи чують 714.

— 714, 714! Ванкувер викликає 714, — монотонно повторював радист.

Трелівен важко сперся на стіл передавача. Люлька, яку він стискав у руці, давно погасла.

— Ну що ж, — мовив хмуро. — Це вже, мабуть, кінець!..

— 714, 714, ви чуєте нас? 714, відповідайте!

— Я більше не витримаю! — сказав Бердік. — Гей, Джоне! — гукнув він до одного з працівників. — Принеси мені кави, чорти б його взяли, міцної і гарячої.

— Тихше! — раптом скрикнув радист.

— Ти почув щось? — подався до нього керівник.

— Не знаю, мені здалося, що... — низько схилювшись над передавачем, з навушниками на голові, радист обережно крутив ручку настройки. — Алло, 714, говорить Ванкувер! — І кинув через плече: — Наче щось чую... може, це вони. Я не певен. Якщо це вони, то в них розладнався передавач.

— Ми мусимо ризикнути! Скажи їм, щоб змінили частоту передачі.

— Рейс 714, — говорував радист. — Говорить Ванкувер! Говорить Ванкувер! Змініть частоту на 127 кома 3!

Трелівен обернувся.

— Нехай військова авіація зробить ще один радарний пеленг. Незабаром ми повинні їх побачити на наших екранах.

— Рейс 714. Змініть частоту на 127 кома 3 і відповідайте, — повторював радист.

Бердік сів на край столу, що стояв посе-

ред кімнати. Його долоня залишила мокрий слід на полірованій поверхні столу.

— Ні, це неможливо, неможливо! Цього не може бути! — протестував він мляво, втупивши очі у радіопередавач. — Якщо ми їх загубимо — це кінець. Ніхто вже їх не врятує.

Розділ дев'ятий

04.35 — 05.05

Спенсеру здавалось, що він бачить якийсь кошмарний сон. Вкрай знесилений, він уже ладен був кинути штурвал, коли до нього повернулися надлюдські сили і воля. Зі щіпленими зубами, мокрий од поту, змагався він із законом земного тяжіння, намагаючись підкорити собі машину. Одна рука заклала на важелі газу, друга на штурвалі. Крім якогось дивного відчуття нереальності того, що відбувається, у ньому клекотіла злість на самого себе: так безглуздо, по-дурному втратити швидкість, а потім висоту! Однак йому не хотілося аналізувати події двох останніх хвилин. Трапилося щось, що відвернуло його увагу. Тільки це він пригадував, тільки це хотів знати. Може, це виправдувало його? Чи міг він за кілька секунд втратити стільки тисяч футів? Ні, мабуть, уже раніше вони поступово сповзали вниз. Але ж він не так давно дивився на варіометр! Для того ж існують прилади, щоб сигналізувати про відхилення від курсу. А може, бензин?..

Його охопило неймовірне бажання вити, верещати. Верещати, як дитина. Зірватися з крісла, скинути навушники і тікати від стрілок, що іронічно підморгували, від усіх тих контактів, важелів, кранів, що вишкіряли на нього зуби. Кинути це все! Вскочити до пасажирського салону і крикнути: я не вмію! Я ж казав вам, що не вмію! Ви не хотіли мене слухати. Коли людина чогось не вміє, не можна примушувати її робити це...

— Набираємо висоту, — почув він якийсь дивно-спокійний голос Дженет. «Що це, хіба тут, поряд з ним, є ще хтось?» Його внутрішній крик розпачу злився в цю хвилину з справжнім криком за його спиною — криком якоїсь пасажирки, що виражав шалений жах.

А потім він почув чоловічий голос:

— Це не пілот! Він нас усіх загубить!..

— Замовкніть і йдіть на своє місце! — це був Бейрд.

— Ви мені не наказуйте!

— Я вам сказав, замовкніть!

— Хвилиночку, лікарю, я сам зараз побалакаю з цим добродієм, — розлігся бас Чайника.

— Ну, друже, або ти зараз замовкнеш, або мені доведеться...

Спенсер заплющив очі. Хай же ті покажики і стрілки скінчать нарешті свій шалений зловісний танок! Він зрозумів, що вимотався до кінця. Остаточо втратив форму. Людина чудне створіння: все життя крутиться, як білка в колесі, завжди у неї якісь негайні справи, і раптом — стоп! Перші справжні труднощі, перший випадок, коли треба напружити всі сили — і кінець! Пшик! Це найгірше, що людина може довідатись про себе: слабкий фундамент не витримує навантаження. Як старий автомобіль, що не подужає підйом, зупиняється і котиться вниз, назад.

— Пробачте мені, це я винна, — промовила Дженет.

Ні на мить не відриваючись од штурвалу, він здивовано глянув на неї.

— Що? — перепитав спантелічено.

Вона обернулася до нього. У відблисках зеленкуватого світла, що сочилось з дошки приладів, її обличчя здавалося прозорим.

— Пробачте мою незграбність. У вас і так повно роботи. Я не зуміла допомогти... пробачте...

— Не розумію, про що ви говорите, — буркнув він, не знаючи, що, власне, треба відповісти. До них доносилося голосне хлипання жінки з пасажирського салону. Спенсеру стало соромно.

— Витягну нагору цю купу заліза, хочу зробити це якнайшвидше, але боюся знову щось зіпсувати.

— Що тут у вас діється? Чи все гаразд? — нараз почули вони Бейрдів голос.

Спенсер відповів:

— Пробачте, лікарю, ця стара кобила понесла, але тепер, мабуть, усе буде гаразд.

— Тримайте літак горизонтально, — попросив Бейрд, — у мене тут хворі...

— Це я винна, — сказала Дженет. Вона помітила, як важко дихає Бейрд, який він виснажений. Лікар вчепився у фрамугу дверей, щоб не впасти.

— Це неправда, — запротестував Спенсер. — Якби не Дженет, ми б уже розбилися. Це я не дам ради машині.

— Дурниці, — коротко промовив Бейрд. Раптом збуджений чоловічий голос вигукнув: «Де тут є радіо?» І знову голос лікаря:

— Увага! Всіх прошу уважно вислухати мене! Паніка, ця найстрашніша зараза — це найгірше, що може з нами статися. — Потім двері грюкнули, і вони лишилися самі.

— Цей тип щось казав про радіо. Слушна думка, — спокійно промовила Дженет. — Треба поговорити з капітаном Трелівеном.

— Правильно, — погодився Спенсер. — Сповісти його про все і скажи, що зараз набираємо висоту.

Дженет натиснула кнопку мікрофона і викликала Ванкувер. Відповіді не було. Викликала ще раз. Знову марно.

Спенсер відчув, що його проймає страх. Зусиллям волі опанував себе.

— Що сталося? — спитав. — Ти певна, що передавач працює?

— Здається, так...

— Дмухни в мікрофон. Якщо він справний, почувеш свій віддих.

Вона дмухнула.

— Так, чую. Алло, Ванкувер, алло, Ванкувер, говорить 714. Ви чуєте мене? Прийом. Тиша.

— Алло, Ванкувер, говорить рейс 714, просимо відповісти. Прийом.

Знову тиша.

— Спробую я, — сказав Спенсер. Випустив з рук важіль, узяв мікрофон і натиснув кнопку.

— Алло, Ванкувер, алло, Ванкувер, говорить Спенсер, рейс 714. Повідомлення про небезпеку, повідомлення про небезпеку. Просимо відповісти. Прийом.

Тиша була жахлива. Здавалося, що вони тут, у цьому літаку єдині люди в світі.

— Положення ручок показує, що передача йде на попередній частоті, — сказав Спенсер. — Певен, що наші слова йдуть в ефір. — Він спробував ще раз, і знову безуспішно. — Викликаю всі радіостанції! Рейс 714 в небезпеці. Просимо відповісти. Прийом. — В ефірі панувала глуха тиша. — Ясно! Ми передаємо не на тій частоті.

— Як це могло трапитися?

— Не знаю. Правда, коли ми падали, все могло статися. Спробуй на іншій частоті, Дженет.

— А може, це небезпечно — змінювати настрійку?

— Закладаю голову, що вона й так уже змінилася. Без радіо ми не зможемо тримати машину горизонтально, ніс літака піде вниз, і ми вріжемося в землю, а це вже буде таки кінець. Я не уявляю, де ми зараз, а коли б навіть і подумався, то однаково не зумію приземлитися.

Дженет зсунулася з крісла, тягнувши за собою шнур мікрофона. Підійшла до передавача. Поволі почала пересувати селектор частоти. Чути було тріск і свист.

— Я все перевірила. Проїхалася по всьому диску.

— Ще раз! — наказав Спенсер. — Кінець кінцем щось та почувеш. Якщо ж ні, будемо викликати по черзі на кожному каналі. — Раптом у навушниках почувся далекий голос.

Дженет хутко повернулася на попередній канал.

— Додай звуку!

— ...на 128 кома 3, — виразно почувся голос. — Контроль руху з Ванкувера. Рейс 714! Змініть частоту на 128 кома 3. Прошу підтвердити. Прийом.

— Ти перевела на 128 кома 3? — крикнув Спенсер. — Закріпи в цьому положенні. Спасибі зорям! Нам пощастило! Скоріше відповідай їм.

Дженет повернулася на місце і викликала Ванкувер:

— Алло, Ванкувер, говорить 714. Ми чуємо вас добре. Прийом.

Ванкувер відповів негайно. В голосі радиста вони почули полегкість і зворушення.

— 714, говорить Ванкувер. Ми загубили вас в ефірі. Що сталося?

— Ванкувер, говорить 714. Яке щастя знову чути вас, — сказала Дженет. — У нас були ускладнення. Літак втратив швидкість, і потім порушився радіозв'язок з вами. Але тепер усе гаразд. Тільки пасажирини не дуже добре реагували на всю цю катавасію. Набираємо висоту. Прийом.

На цей раз заговорив Трелівен — спокійним і впевненим голосом.

— Алло, Дженет! Молодці, що подумалися шукати нас на іншій частоті. Джордже, я ж попереджав тебе про небезпеку, якщо втрадиш швидкість! Весь час слідкуй за швидкістю. І ще скажу: якщо ти не розгубився в такій ситуації — значить, ти непоганий пілот.

— Ти чула? — недовірливо спитав Спенсер, глянувши на Дженет. Вони обмінялися нервовими посмішками.

Трелівен говорив далі:

— Напевно, набралися страху, отже, кілька хвилин тобі не загадуватиму нічого нового. Видряпуйся спокійно вгору і тільки переказуй мені дані контрольних приладів. Почнемо з пального...

В той час, коли капітан пояснював, що саме він хоче знати, з пасажирського салону тихенько визирнув Бейрд. Побачивши, що Спенсер і Дженет сидять, схилившись над контрольною дошкою, він причинив за собою двері і мовчки опустився на коліна перед Даннінгом і Пітером, освітивши офтальмоскопом їхні обличчя. Дан лежав з підтягнутими до грудей колінами і тихо стогнав. Пітер був непритомний.

Лікар поправив на обох пледи, витер їм обличчя вологою серветкою і кілька секунд не рухався з місця. Нарешті підвівся, тримаючись за стінку, щоб не втратити рівновагу. Дженет голосно читала в мікрофон дані приладів. Лікар мовчки вийшов з кабіни.

Пасажирський салон нагадував зараз польовий госпіталь: у частини крісел спинки

були опущені, закутані в пледи хворі тихо стогнали, деякі корчилились від болю, щасливіше лежали непритомні. Друзі і рідні з жахом дивилися на своїх близьких, змінюючи їм мокрі примочки на головах.

Чайник, низько схилившись до свого співрозмовника, якого щойно з силою посадив у крісло, говорить:

— Я не маю до вас претензій, часом людині конче потрібно покричати. Але верещати на весь голос серед людей, яким і без того зле, лякати своїм криком жінок — це вже занадто. Наш лікар хороший хлопець, він знає своє діло. А за тих двох теж можете бути спокійні. Зрештою, інших немає, мусимо їм довіряти, якщо хочемо потрапити на землю більш-менш цілими.

Пасажир, до якого він звертався, трохи заспокоївся. Це був високий чоловік і, мабуть, удвоє товстіший за Чайника. Зараз він тупо дивився у вікно на своє власне відображення.

Чайник, побачивши лікаря, підійшов до нього. Бейрд вдячно поплескав його по плечу.

— А ви вмієте поводитись із людьми!

— Правду кажучи, я наляканий більше, ніж він, — серйозно заявив Чайник. — Свята правда. Чорти його знають, що б скілось, якби вас тут не було!.. — значущо здвигнув плечима. — Ну, як там справи, лікарю?

— Хіба я знаю? — відповів Бейрд. Його обличчя витягнулось. — Не дуже... — він кивнув на кабіну пілотів. — Спенсер ледве витримує напруження. На його плечах лежить більша відповідальність, ніж на будь-кому з нас.

— Ще далеко?

— Навіть не уявляю. Але якщо ми не збочили з курсу, то, мабуть, уже недалеко. Я зовсім утратив лік годинам. Таке відчуття, наче ми летимо вже бозна-скільки.

— А як ви гадаєте, чи є в нас шанси, лікарю? — спокійно спитав Чайник.

Бейрд здвигнув плечима.

— Шанси є завжди. Але тримати машину в повітрі — це одне, а приземлитися, не розтроштивши її на тисячу шматків, це вже зовсім інше. Оце все, що я знаю.

Лікар присів навпочіпки перед місцями Чайлдер, під пледом помацав їй пульс. Обличчя хворої сухе, мовби застигле, дихання уривчасте.

Містер Чайлдер запитав хрипким голосом:

— Лікарю, чи не можна їй якось допомогти?

Бейрд, дивлячись у запалі очі жінки, поволі відповів:

— Містере Чайлдер, ви чоловік розсудливий. Відповім вам щиро: ми робимо все для того, щоб якнайшвидше приземлитися і відправити хворих до лікарні. Для вашої дру-

жини — це справа життя і смерті. — Губи Чайлдера беззвучно ворухнулися. — Хочу, щоб ви мене добре зрозуміли, — вів далі Бейрд. — Я зробив усе, що було можливо. І надалі робитиму. Але це мало в порівнянні з тим, що треба б було зробити. Коли б я раніше зробив їй укол морфію, то, мабуть, зменшив би її страждання. Тепер це вже ні до чого. Організм сам вжив заходів, щоб полегшити біль, — вона знепритомніла.

Чайлдер заговорив з видимим зусиллям:

— Не докоряйте собі, лікарю. Я знаю, що ви зробили все! І, незалежно від того... від того, чим усе це скінчиться, я вам вдячний.

— Ми всі вдячні вам! — вихопився Чайник. — Ніхто на вашому місці не зробив би більше!

Бейрд слабо посміхнувся, його рука лежала на чолі жінки.

— Мені приємно це чути, але це не змінить ситуації, — сказав він сухо. — Ви смілива людина, містере Чайлдер, я поважаю вас. Але не піддавайтесь ілюзіям...

— Я обіцяю вам, — схвильовано заговорив Чайлдер, — якщо ми вискочимо з цієї халепи, я розкажу всім! Всі будуть знати, чим ми вам зобов'язані.

— Киньте це! — Бейрд підвівся. — Пильуйте і надалі, пане, щоб ваша дружина не мерзла. І час від часу зволожуйте їй губи. Якби вам пощастило влити їй в рот хоч кілька краплин води, це було б чудово. Пам'ятайте, що вона втратила дуже багато потрібної організмові рідини.

В цей час у Ванкувері Гаррі Бердік поповнював рідину в своєму тілі черговою склянкою кави.

Трелівен, крім мікрофона, що він його тримав у руці, мав ще навушники і невеличкий мікрофон, через який зараз розмовляв з радарною станцією.

— Радар, ви вже бачите їх на екрані?

У другій частині будинку начальник радарної станції, що сидів зі своїм помічником перед великим екраном, відповів:

— Ще ні.

— Не розумію, — звернувся Трелівен до диспетчера. — Вони вже повинні бути в радіусі дії радару.

Бердік нагадав:

— Не забувайте, що під час останніх подій літак втратив швидкість.

— Це вірно, — погодився Трелівен. — негайно повідомте мене, коли щось помітите, — сказав у мікрофон і обернувся до Грімселла. — Боюсь вести його вниз крізь туман, поки не знатиму точно, де він. Попросіть, будь ласка, військову авіацію, щоб зробили ще один пеленг. — Кивнув радісту: — Увімкни. Алло, 714! Слухай мене уважно, Джордже! Зараз повторимо все

ще раз, але спершу хочу пояснити тобі те, що ти міг забути за ці роки. Ти добре чуєш мене? Прийом.

Дженет відповіла.

— Ми слухаємо, Ванкувер. Чуємо добре. Прийом.

— Увага, 714. Перед приземленням треба перевірити механізми і встановити, як належить, різні важелі. Я зараз їх перелічу, аби ти знав, що на тебе чекає. Отже, передусім гідравлічна помпа: її просто треба увімкнути. Тиск мусить бути від дев'ятисот до тисячі фунтів на квадратний дюйм. Коли шасі вже буде випущено, увімкнеш додаткові помпи палива і перевіриш, чи маєш потрібну суміш. Потім установка пропелера. Ти все зрозумів? Коли це треба буде виконувати, я повторю усе знову. А тепер я скажу, де шукати потрібні вам кнопки і важелі. Починаємо...

Трелівен говорив, а Дженет і Спенсер по черзі відшукували те, що він називав.

— Скажи йому, Дженет, що вже знаємо де що шукати!

— Алло, Ванкувер. Вже знаємо. Прийом.

— Чудесно, 714. Ви певні, що знаєте, де що знаходиться і як ним користуватися? Цілком певні? Прийом.

— Так, Ванкувер. Цілком певні.

— 714, перевірте ще раз курс. Прийом.

— Так, Ванкувер. Летимо горизонтально над хмарами.

— Добре, 714. Зараз, Джордже, знову випусти закрилки на п'ятнадцять ступенів, швидкість сто сорок. Пройдемо всі етапи випускання шасі. Слідкуй за швидкістю. Якщо готовий, починай!

Спенсер похмуро виконував Трелівенові вказівки. Перш ніж щось зробити, він на мить зосереджувався. Дженет випустила закрилки, машину знову шарпнуло — швидкість різко зменшилась. На сході небо поволі рожевіло.

Трелівен скористався з вільної хвилини, щоб ковтнути холодної кави. Взяв у Бердіка сигарету, закупив. Він помітно спав з лиця, на щоках темніла щетина.

— Як ви оцінюєте теперішню ситуацію? — спитав Бердік.

— Ні краще, ні гірше, ніж передбачав, — відповів капітан. — Спенсер мав щонайменше десять разів випустити й підняти шасі. А тепер, якщо пощастить і нічого не трапиться, ми встигнемо зробити це найбільше три рази — і він уже буде над аеродромом. Якщо не зіб'ється з курсу, звичайно...

— А ви проведете з ним захід на посадку? — спитав диспетчер.

— Безумовно. Без цього я не дав би за їх життя й ламаного гроша. Адже Спенсер про все це має тільки приблизне уявлення. А взагалі... — Трелівен завагався.

Бердік кинув недокурок на підлогу і придушив його ногою.

— А взагалі що?..

Трелівен повернувся до нього:

— Гляньмо правді в очі: Спенсер весь час у шаленому напруженні, і це напруження поглиблене страхом... Якщо він не витримає... може, краще наказати йому сідати на воду...

— Але ж удар об воду?! — вигукнув Бердік. — І хворі! Ну, і літак? Списати його на злам?

— Нічого не робиш, краще це, ніж... — Трелівен говорив холодно й рішуче, дивлячись просто в очі товстуну... — Якщо наш приятель скине нам на голови тисячі уламків, то твій літак однаково піде на злам.

— Гаррі не те мав на увазі, — швидко втрутився диспетчер.

— Так, так, я взагалі не те... — додав Бердік.

— І це ще не все. Коли він розіб'ється на аеродромі, то виникне пожежа. Це майже напевно. Тоді навряд чи пощастить когось урятувати. Пролітаючи над землею, він може зруйнувати устаткування аеропорту. Сідаючи на воду, він понівечить літак, зате є шанс, що залишаться живі пасажирів, принаймні здорові. Вода зараз майже спокійна. Удар буде не дуже сильний. Радаром спрямуємо його якнайближче до патрульних і рятувальних човнів...

— З'єднай мене з морським флотом і з військовою авіацією. Морські й повітряні патрулі мають бути наготові. Нехай виходять у море і чекають розпоряджень по радіо.

— Я, звичайно, не хотів би цього робити, — сказав Трелівен, обертаючись до карти на стіні. — Це практично означало б, що ми наперед відмовляємось від урятування хворих. Ми не встигнемо їх витягти, як машина піде на дно. Але що ж... Можливо, це буде єдиний вихід... — Він заговорив у малий мікрофон. — Радар, уже є що-небудь?

— Ще ні, — почув спокійну, майже байдужу відповідь, яка зовсім не відображала того величезного напруження, що панувало на радарній станції. — Зараз, зараз, чекайте!.. Може, це вони!.. Так, капітане, маємо їх! Вони збочили з курсу на десять миль! Зверніть праворуч на двісті шістьдесят п'ять.

— Дякую! — сказав Трелівен. Кивнув головою на знак, що хоче говорити з літаком.

З центральної озвався телефоніст:

— Військова авіація повідомляє про оптичний контакт. Передбачений час приземлення: за тридцять вісім хвилин!

— Добре! — Трелівен наблизив мікрофон до рота. — Алло, 714! Ви виконали всі дії в зворотному порядку? Підняття шасі і закрилків? Прийом.

— Так, Ванкувер. Прийом, — почув він дівочий голос.

— Цього разу без клопоту? Йдете по горизонталі?

— Все гаразд, Ванкувер. Пілот каже, що поки що все гаразд. — Вони почули її уриваний, нервовий смішок.

— Чудово, 714! Вже бачимо вас на радарі. Ви збочили з курсу на десять миль на південь. Прошу зробити повільний поворот праворуч, додаючи газу, щоб не втратити швидкість, і летіти курсом 265. Повторюю: курс 265. Чи вам усе ясно? Прийом.

— Зрозуміли, Ванкувер. Прийом.

Трелівен визирнув у вікно. Надворі розвиднялося.

— На щастя, він уже зможе дещо бачити. Хоч тепер, в останні хвилини.

— Усі на місця, — пролунав голос Грімселла. — Повідом башту, Стен! Хай попередять протипожежну команду, — гукнув до заступника. Потім звернувся до телефоніста: — З'єднайте мене з поліцією.

— А мене з Говардом у кімнаті прес-конференції, — кинув Бердік і обернувся до Трелівена. — Може, сказати тим шакалам про можливість посадки на воду? Бо інакше вони самі понавигадують казна-чого. Але ні! Не можна! — ляснув себе по лобі, безпорадно дивлячись на капітана. — Ми не можемо сказати їм, що свідомо прирікаємо хворих на загибель...

Трелівен навіть не слухав його. Сів, уперше за цю ніч. Зіперся головою на руки, заплющив очі. Та, почувши шум з гучномовця, що передував голосу Дженет, зірвався з місця і схопив мікрофон.

— Алло, Ванкувер! Ми зробили все, що ви наказали. Летимо зараз по курсу 265. Прийом.

— 714, я пишаюся вами, — відповів Трелівен, намагаючись говорити спокійно. — Чудесно! Повторимо тепер усе знову. Це вже востаннє, Джордже, перед тим, як опинишся над аеродромом, отже, постарайся зробити все на сто і два відсотки!

Грімселл тихо і схвильовано говорив у трубку:

— Так, він буде тут за півгодини, викотить все, що маєте, і на місця!

Розділ десятий

05.05 — 05.25

Спенсер випростав затерплі ноги. Йому здавалося, що всі кістки в нього поламані, а тіло покалічено. Почував себе як викручена ганчірка. Руки тремтіли — він навіть не на-

магався стримати дроз. Невідривно стежачи за стрілками й показчиками, він вже нічого не бачив, окрім них. Не помітив навіть світанку. Весь час його внутрішній голос, такий же реальний, як голос у навушниках, повторював: «Тримайся! Якщо зірвешся — кінець усім. Ти пам'ятаєш, під час війни теж траплялися подібні історії мало не щодня. Не раз вважав, що порятунку нема, що ти вже ні на що не згоден. І все-таки завжди якийсь давав собі раду».

Глянув на Дженет. Схотілося сказати будь-що, аби тільки заговорити.

— Як у нас пройшла остання проба? — спитав. У цю мить був на крок від неприємності.

Вона зрозуміла все.

— Чудово! — відповіла весело. — У кожному разі, капітан Трелівен був дуже задоволений. Адже так?

— Я майже не чув, що він казав, — відповів Спенсер, крутячи головою: у нього заніміла шия. — Сподіваюсь, що більше не будемо робити цих вправ. Скільки разів ми опускали шасі і закрилки? Три? Якщо він вимагатиме ще, я не... «Спокійно, — говорив внутрішній голос. — Не показуй їй, як тобі зле!»

Дженет нахилилася до нього і витерла хусточкою його лице й чоло.

«Ну, годі, візьми себе в руки. Подумай про Трелівена: йому ще гірше, ніж тобі. Щоправда, він чудово знає свою справу, але ж і він може подумати, що забув тобі щось розтлумачити, і...»

— Ти помітив, сонце зійшло? — Дженет уперше сказала йому «ти».

— О так, бачу! — збрехав він. На заході хмари золотаво рожевіли, а над хмарами — чисте небо. На півдні ліворуч він побачив дві гірські вершини — самотні острови серед бурхливого океану хмар. — Вже скоро день, — ствердив він і замовк. — Дженет! — обізвався по довгій паузі.

— Я слухаю!

— Перед тим, як почнемо знижуватися, подивись востаннє, тобто я маю на увазі пілотів. Може, буде трохи хитати, то треба б їх доглянути.

Дженет вдячно посміхнулася до нього, зняла навушники і підвелася з крісла. Прочинилися двері, і зайшов Бейрд.

— Що сталося?

— Я хотіла глянути на пілотів, чи добре вкриті...

— Не треба, — сказав лікар. — Я це зробив кілька хвилин тому. Ви обоє були такі зайняті, що не помітили мене.

— Як там у вас, лікарю? — спитав Спенсер.

— Власне, тому я і прийшов. Все менше залишається у нас часу...

— Чи порада з землі могла б вам допомогти?

— Звичайно, я б охоче обмінявся думками з лікарем аеропорту, але зараз радіо потрібно вам. Скільки лишилось до приземлення?

— Близько тридцяти хвилин. Витримайте?

— Можливо, не знаю, — відповів Бейрд. Він тримався за поруччя Спенсерового крісла. Видно було, що він остаточно знесилювався. Стояв без куртки, краватка розв'язана. — Двоє хворих в агонії. Можуть витримати, але... Але недовго. А є інші, стан яких, і без того тяжкий, дедалі погіршується.

Спенсер скривився.

— Вам хтось допомагає?

— Авжеж, інакше б я не впорався. Особливо один, чудесний хлопець. Той, кого називають Чайником. З нього б...

Ожило радіо.

— Алло, 714, говорить Ванкувер. Прийом.

Дженет швидко повернулася на своє місце і наділа навушники.

— Ну, я ще прийду до вас, — пообіцяв Бейрд. — Бажаю успіху!

— Хвилинку, — промовив Спенсер, подаючи знак Дженет.

— Тут 714, — промовила вона в мікрофон. — За хвилю будемо вільні. Прийом.

— Лікарю, — квапливо заговорив Спенсер. — Я не буду вас обманювати. Може, станеться зовсім не так, як ми гадаємо... Все може трапитися...

Лікар мовчав.

— Ви розумієте, що я маю на увазі? Може добряче шарпнути... Нехай усі сидять на своїх місцях. А ви...

Бейрд якусь мить мовби зважував Спенсерові слова. Потім суворо відповів:

— Ви постараетесь виконати своє завдання, а я займусь пасажирями. — Він поплескав молодого чоловіка по плечу і вийшов.

— Ну що ж, давай Ванкувер, — звернувся Спенсер до дівчини.

— Ми слухаємо, Ванкувер, — сказала вона у мікрофон.

— Алло, 714! — почули вони впевнений голос Трелівена. — Тепер, коли ти вже відпочив після останньої проби, Джордже, підемо далі. Мабуть, зараз чуєш мене краще? Прошу підтвердити. Прийом.

— Скажи йому, що я кілька хвилин сидів, задерши ноги вгору, — наказав Спенсер. — І підтвердь, що чуємо його добре.

— Пілот свіжий, мов новонароджений, — сказала Дженет. — І чуємо вас добре.

— Браво, Джордже! Ясно, що лекція трохи втомила тебе, але зате не матимеш клопоту під час посадки. Незабаром почнемо знижуватися, тільки перед тим я хочу сказа-

ти кілька слів Дженет. Ти чуєш мене, Дженет?

— Алло, Ванкувер! Я слухаю.

— Дженет, перед посадкою ти виконаєш усе, що вимагає інструкція. Розумієш? Прийом.

— Розумію, капітане. Прийом.

— І ще одно, Дженет. Перед тим, як приземлитися, Джордж натисне кнопку сигналу тривоги. До речі, Джордже: кнопка цього сигналу — червона — міститься якраз над кріслом другого пілота.

— Ти бачиш її, Дженет? — спитав Спенсер, не підводячи голови.

— Так.

— Дженет, — говорив Трелівен, — сигнал тривоги буде для тебе наказом йти до пасажирів, бо ми хочемо, щоб під час приземлення ти була з ними.

— Скажи йому, що я не погоджуюсь, — швидко промовив Спенсер. — Ти мусиш бути тут.

— Алло, Ванкувер, — сказала Дженет. — Я зрозуміла ваш наказ, але пілот потребує моєї допомоги. Прийом.

Цього разу пауза тривала довше, ніж звичайно.

— Добре, 714. Ми це розуміємо. Проте обов'язком Дженет є перевірити, чи виконали пасажирів все, що належить під час стану небезпеки. Чи є у вас хто-небудь, кого можна ознайомити з інструкцією і пояснити, як треба приготувати пасажирів?

— Може, лікар? — спитав Спенсер.

Дженет заперечливо похитала головою.

— У нього досить роботи й без того.

— Ну, то за хвилину матиме її ще більше, — буркнув він. — Ти мусиш бути тут, якщо хочемо мати хоч якийсь шанс приземлення.

Вона ще хвилину вагалася, потім натиснула кнопку передавача.

— Алло, Ванкувер. Лікар Бейрд так чи інакше доглядатиме хворих під час приземлення. Вважаємо, що він є відповідальною особою і забезпечить виконання пасажирів усіх належних заходів. Йому допомагає один з пасажирів.

— Алло, Дженет, ми згодні. Зараз на хвилину залиш мікрофон і перекажи лікареві все, що треба буде зробити. Не маємо права щось забути. Повідом мене, коли повернешся на місце. — Дженет відклала навушники й мікрофон і вийшла. — Слухай мене уважно, Джордже, — говорив Трелівен. — Намагайся не збачити з курсу, яким ідеш зараз. В разі потреби, передамо тобі поправку. Наближаєшся до аеродрому. Зараз я скажу тобі, що саме і як. Дещо ти, певно, пам'ятаєш ще з того часу, як служив у авіації. Якщо виникнуть якісь сумніви, запитуй мене, ще є час. Ти матимеш змогу зробити

стільки спроб заходу і приземлення, скільки захочеш, але пам'ятай, що при останньому заході муситимеш виконувати всі дії чітко і в певній послідовності. Почнемо, як тільки повернеться Дженет...

В контрольній у Ванкувері Трелівен жбурнув на підлогу недокурок і глянув на електричний годинник на стіні.

— Скільки в них ще бензину?

Грімселл вказав на картку, що лежала на столі.

— Приблизно на 90 хвилин льоту.

— Вас цікавить, чи матимуть вони час на польоти над аеродромом і вправи на заходи, так, капітане? — спитав Бердік.

— Так. Це ж він уперше веде таку машину. Будь ласка, стежте за витратою бензину, пане Грімселл. У них повинен залишитися бензин, в разі, коли довелось б сідати на воду, якщо в останню хвилину з'ясується, що це єдиний вихід...

— Пане Бердік! — гукнув з центральної телефоніст. — Дзвонить ваш директор з Монреалю.

Бердік вилаявся.

— Але ж вибрав час! Скажи йому, що не можу зараз розмовляти. От що, з'єднай його з нашим бюро... Почекай! Дай мені бюро! — Він узяв трубку, чекаючи, поки його з'єднають.

— Алло, це ти Деве? Маю для тебе сюрприз: старий на проводі, поговори з ним, розкажи йому казочку. Скажи, що 714 тримається добре і що його молитви не гірші від наших. Скажи йому, що подзвоню негайно після... як тільки матиму, що сказати. Б'юсь об заклад, що тоді він сяде в літак і прилетить сюди. Гаразд? Ну, то до роботи!

Заступник диспетчера, затуливши рукою трубку, казав своєму начальнику:

— Говард скаржиться, що преса...

— Я поговорю з ним! — начальник узяв трубку. — Слухай-но, Кліфф! Не будемо відповідати на жодні телефонні дзвінки, крім оперативних. Наближається вирішальна хвилина... Так, знаю! Якщо мають очі, можуть побачити самі.

— Цей хлопець взагалі непогано працює, — буркнув Бердік.

— Непогано працює, — погодився Грімселл. — А журналісти теж не виконали б свого завдання, якби сиділи тихо. І незважаючи на це, ми зараз не маємо для них часу.

Трелівен стояв перед рацією, вступивши очі в годинник, постукуючи пальцями по столу. На аеродромі готувалися до приземлення літака. В лікарні сестра поклала телефонну трубку і щось сказала лікарю, який працював за сусіднім столом. Коли той підвівся, вона подала йому пальто і вдягнулася сама. Вони вибігли з кімнати, і за кілька

хвилин відчинилися великі двері гаражу при лікарні. З нього виїхала одна санітарна машина, потім друга...

Пожежники міської команди, яких тримали на місці до останньої хвилини, швидко одягалися й вибігали з приміщення.

За аеродромом, перед будиночками, за головною стартовою доріжкою, поліція допомагала мешканцям сідати в автобуси. Людей піднімали з ліжок, більшість була у пальтах, накинутих просто на піжами і нічні сорочки. Якесь дівчинка заплуталася ніжками в занадто довгій піжамі. Поліцейський підняв її і посадив у машину. Подав шофєрові знак їхати.

— Алло, Ванкувер! — викликала Дженет. — Я вже зробила всі потрібні розпорядження. Прийом.

— Браво, Дженет! — з полегкістю промовив Трелівен. Часу лишилося, зовсім обмалъ. Насамперед треба встановити висотомір на тридцять кома один. Потім трохи зменшіть газ, але швидкість тримайте постійну, знижуючись зі швидкістю 500 футів на хвилину. Слідкуйте за приладами. Зараз знову почнуть хмари.

Спенсер, розчепіривши пальці, ухопився за ручки дроселя. Легенько потягнув до себе. Варіометр опустився на 600, потім піднявся і зупинився на 500.

— Іде хмара, — сказав він, коли літак занурився в морок. — Спитай, яка товща хмар.

Дженет повторила запитання.

— Близько двох тисяч футів, — була відповідь. — Ви повинні вийти з хмар за п'ятнадцять миль від аеродрому.

— Скажи йому, що за хвилину знижуємося рівно на 500 футів, — наказав Спенсер. Дженет переказала.

— Чудово, 714. Тепер, Джордж, робота буде трохи складніша... Максимум уваги і не спускай очей з варіометра. Але одночасно, якщо зможеш, — а треба, щоб зміг, — знайди важелі і вмикачі, що я їх тобі називав, вони будуть потрібні для контролю перед посадкою. Впораєшся?

Спенсер мовчав, невідступно дивлячись на прилади. Ще міцніше зціпив зуби і кивнув.

— Так, Ванкувер. Спробуємо.

— Добре. Якщо виникнуть якісь ускладнення, зразу ж повідомляй.

Трелівен заплющив очі, намагаючись уявити собі кабінку пілота.

— Джордж, коли підлітатимеш до аеродрому, перше, що треба зробити, це ввімкнути гідравлічні помпи. Зараз тільки запам'ятовуй, але нічого не чіпай. Манометр ліворуч на головному табло, трохи лівіше від гірокомпасу. Знайшов? Прийом.

Він почув відповідь Дженет:

— Пілот знає ці важелі, Ванкувер; і знайшов вимикач.

— Добре, 714. Правда ж, усе не так страшно? — Трелівен витяг хустку і витер спітнілу шийку. — Потім треба буде вимкнути прилад проти обледеніння. Напевно, зараз він увімкнутий, зрештою, перевір на показчиків — це праворуч на головному табло, навпроти Дженет. Поруч з ним умикач пального. Це просто і легко, але пам'ятай, що контакт треба ввімкнути перед посадкою. Слідкуєш за варіометром? Ну, а тепер — тиск у гальмах. Є два показчики: для правого гальма і для лівого. Ти їх знайдеш праворуч від важеля гідравлічної помпи, про яку ми за хвилину говорили. Прийом.

Після довгенької паузи Дженет підтвердила:

— Ми знайшли їх, Ванкувер. Гальма показують 95 і... 110 фунтів... це на квадратний дюйм, так?..

— Отже, все гаразд, але ви повинні все це ще раз перевірити перед приземленням. Тепер охолоджуючі заслінки мусять бути закриті на третину. Перемикач десь біля правого коліна Дженет. Повідомте, чи знайшли. Прийом.

— Знайшли, Ванкувер. Прийом.

— Це зробиш ти, Дженет. Встановиш охолоджуючі заслінки, як належить. Збоку в тому ж ряді вмикачів є правий і лівий вмикач охолодження. Вони виразно позначені. Їх треба буде увімкнути. Запам'ятаєш, Дженет? Увімкнути цілком, до кінця. Ну, а тепер найважливіше — шасі. Ми вже опускали його, але зараз ще раз докладно повторимо кожен дію на словах, починаючи від закрилків і кінчаючи повним випускненням коліс; перевіримо, чи вони закріплені у цьому положенні. Закрилки повністю відкриєш тільки тоді, коли машина приземлятиметься, коли ти остаточно підеш на посадку. Я допомагатиму. Чи ви все зрозуміли? Прийом.

— Подякуй йому, — сказав Спенсер, не відриваючи очей від табло. В нього страшенно свербіла спина, але він переміг спокусу відірватися на секунду від штурвалу.

— Добре, 714. Коли почнете приземлення і випустите шасі, нагнітальні помпи повинні працювати, інакше мотори зупиняться. Вмикач помп міститься ліворуч від автопілота, одразу ж за важелями регулятора суміші.

Дженет розгублено дивилася на дошку приладів.

— Де? — шепнула вона.

Спенсер глянув на дошку і вказав їй вмикач.

— Ось, — він торкнувся пальцем невеличкого важеля.

— Добре, Ванкувер, — голос її захрип, — Ми знайшли. Прийом.

— Тепер суміш! Треба її збагатити. Я знаю, що Джордж уже давно має це на увазі і впорається без моїх вказівок. Далі треба відрегулювати роботу пропелерів так, щоб засвітилися зелені лампочки над контактами. Вони якраз під Джорджевими коліними. Правильно?

— Пілот каже, що знає це, Ванкувер.

— Нарешті, компресори. Після того, як колеса будуть випущені, їх треба встановити на «старт», тобто вертикально. Це чотири невеличких важелі ліворуч від дроселя. Ну що? Є запитання? Прийом.

Спенсер розпачливо глянув на Дженет.

— Все це одне велике запитання. Ніколи цього не запам'ятаю.

— Алло, Ванкувер, — сказала Дженет. — Мабуть, не запам'ятаємо всього цього.

— Взагалі ви не повинні пам'ятати, 714. Я за вас пам'ятатиму. Залишаються ще деякі дрібниці, про які поговоримо пізніше, коли настане час. Я просто хотів показати вам тепер головні прилади, бо під час посадки Джордж повинен виконувати все чітко, не розпорошуючи своєї уваги, яка буде потрібна для головного: керувати машиною. Так, головне, про що ти мусиш пам'ятати, це те, що ведеш літак.

— Спитай його про час. Скільки маємо часу, — промовив Спенсер.

— Я вже казав, Джордже: у тебе стільки часу, скільки тобі потрібно, але не треба його марнувати. Над аеродромом будеш за якихось сім хвилин. Не хвилюйся, заходити на посадку можеш стільки разів, скільки схочеш. — Настала пауза. — Радар повідомляє, що треба виправити курс на п'ять ступнів. На 260. Прийом.

Трелівен вимкнув мікрофон і звернувся до диспетчера:

— Вони підлітають. Як тільки побачу їх, перекажу поправку і накажу зробити кілька обльотів навколо аеродрому. Побачимо, як йому вдаватимуться наближення і тоді остаточно вирішимо.

— Все готово, — сказав Грімселл. Гукнув до заступника: — Оголосіть на аеродромі аварійний стан.

— Алло, Ванкувер, — почувся з гучномовця голос Дженет. — Ми змінили курс на 260. Прийом.

— Чудово, 714. — Трелівен однією рукою підтягнув штани. — Сповістіть нам висоту польоту. Прийом.

— Алло, Ванкувер, — одізналася за хвилину Дженет. — Дві тисячі п'ятсот футів.

У навушниках Трелівен почув голос начальника радарної установки.

— П'ятнадцять миль від аеродрому.

Натиснув кнопку мікрофона.

— Чудесно, Джордже, за хвилину вийдеш з хмар. Тоді відразу шукай вогні аеродрому.

— Метеостанція подає погане зведення, — відгукнувся Бердік. — Погода погіршується. Знову пішов дощ.

— Нічим не можу зарадити, — огризнувся Трелівен. — Дайте мені контрольну башту і скажіть їм там, щоб засвітили прожектори. Всі, які мають. За хвилину ми туди приїдемо. Хай їхня рація настроїться на частоту, на якій тепер я розмовляю. Спенсер не матиме часу гратися з настройкою.

— Слухаю, — відповів диспетчер, беручи трубку.

— Алло, 714, — викликав Трелівен. — Ви на відстані п'ятнадцяти миль від аеродрому. Уже вийшов з хмар, Джордже? Прийом.

Довга пауза. Раптом гучномовець приніс голос Дженет з половини фрази: «...легко піднімається. Мені здалося, що бачу щось. Але я не певна. Так, так, бачу! Бачу! Ти бачиш, Джордже? Тут, перед нами! Портові вогні — Ванкувер!»

— Боже! — Трелівен обернувся до Бердіка. — Вони тут. Тепер починається найгірше. Алло, Джордже! Горизонтальний політ на двох тисячах і чекай на інструкцію. Я перехожу на контрольну башту, отже, кілька хвилин не будеш мене чути. Потім виберемо смугу для посадки. Вирішимо це в останню хвилину, залежно від вітру. Перед тим виконаєш кілька тренувальних заходів. Прийом.

Він почув Спенсерів голос: «Я відповім, Дженет!» Потім кілька незрозумілих, уриваних слів, нарешті Спенсер почав говорити. Чути було, що він у розпачі.

— З цього нічого не вийде, Ванкувер! Ситуація на борту літака не дозволяє нам затягати політ. Будемо сідати одразу.

— Що? — вибухнув Бердік. — Він не може цього робити!

— Не втрачай розуму, Джордже, — говорив Трелівен. — Мусиш зробити кілька пробних заходів!

— Знижуюсь, іду на посадку, — тон був категоричний, хоч голос Спенсера трохи тремтів. — Я везу хворих людей, деякі з них вмирають. Вми-ра-ють! Чи можете ви це зрозуміти своїми тупими головами? Після двадцяти проб у мене буде так само мало шансів сісти, як і зараз. Я йду на посадку!

— Я поговорю з ним, — сказав Грімселл.

— Ні! — вирішив Трелівен. — Ми не маємо часу на дискусії. Мусимо діяти швидко. — Його обличчя було біле як крейда, на скроні пульсувала жилка. — Не маємо вибору. На борту літака зараз командує він. Я змушений погодитися з ним.

— Ви не можете цього зробити! — про-

стогнав Бердік. — Хіба ви не розумієте, що...

— Гаразд, Джордж! — сказав Трелівен. — Якщо ти так хочеш, я погоджуюсь. Політ по горизонталі і чекай на мій виклик. Ми переходимо на башту. Бажаю успіху нам усім. Кінець! — він зірвав навушники, жбурнув їх на стіл і звернувся до чоловіків, що стояли поруч. — Ходімо! — Всі троє вискочили в коридор. Бердік, важко сопучи, поспішав ззаду. Пробігли повз ліфт, потім сходами нагору, мало не зваливши з ніг когось, хто спускався вниз. Вискочили до контрольної башти. Коло величезного вікна стояв молодший диспетчер і оглядав у сильний бінокль небо.

— Є! — крикнув він. Трелівен схопив зі столу другий бінокль, глянув і поклав бінокль.

— Добре! — він важко дихав. — Виберемо доріжку для посадки.

— 08 буде найкраща, — сказав молодший диспетчер. — Найдовша і під вітер.

— Радар!

— Я тут, капітане!

Трелівен підійшов до невеликого столика, на якому під склом лежав план аеродрому, накреслив на склі напрямок підходу літака.

— Так буде найкраще! Зараз вони тут. Спрямуємо їх сюди. Звідси півколо ліворуч, повне коло і зниження на тисячу футів. Тоді я встанне зв'рю з ним бортові прилади перед приземленням. Потім поведемо його до моря, звідки він зробить півколо праворуч і піде на пряму. Ясно?

— Так, капітане! — відповів молодший диспетчер.

Трелівен узяв навушники, надів їх.

— Підключено до радару? — спитав він.

— Так, капітане.

Грімселл диктував у малий мікрофон:

— Говорить контрольна башта. Весь транспорт — увага! Стартова доріжка 08. Тягачам зайняти сектори один і два. Легкові машини — сектор три. Всі карети швидкої допомоги — сектори чотири і п'ять. Повторюю: жодна машина не рушає з місця, поки літак не помине їх сектор. Виконувати!

Схилившись над столом, капітан ввімкнув мікрофон. Поруч потихеньку оберталися диски магнітофона.

— Алло, Спенсер! Говорить Трелівен з контрольної башти повітряного порту у Ванкувері! Ти чуєш мене? Прийом.

Голос Дженет виповнив невелику кімнату башти:

— Так, капітане. Чуємо вас добре. Прийом.

По телефону доповідав оператор радару:

— Десять миль, перейти на курс 253!

— Добре! Вважай, Джордж, ти зараз за десять миль від аеродрому. Зміни курс на 253. Зменшуй газ і починай знижуватися — до тисячі футів. Дженет, оголоси пасажирам стан небезпеки. Прийом моїх дальших інструкцій підтверджувати не треба, хіба що схочете щось запитати.

Знімаючи зі штурвала то одну, то другу руку, Спенсер розминав пальці. Усміхнувся до дівчини.

— Гаразд, Дженет, роби, що він сказав!

Вона взяла мікрофон, що висів на стіні, і натиснула кнопку:

— Увага, увага! — До горла їй підкотив клубок і голос зірвався. Вона судорожно стиснула пальцями мікрофон і відкашлялась. — Прошу зайняти місця і застебнути запобіжні пояси. За кілька хвилин приземляємось. Спасибі.

— Молодця, — похвалив її Спенсер. — Все так, як під час звичайної посадки!

Вона спробувала відповісти усмішкою, прикусивши губу:

— Ну, не зовсім так...

— У тебе ставів нерви, можна тільки позаздрити. Цікаво, чи взагалі я витримав би все це, якби не... — він замовк, обережно відтягуючи штурвал і чекаючи на реакцію машини. — Дженет... — промовив за хвилину. — Маємо зовсім мало часу. — Він пильно дивився на покажчик екліметра. — Надійшла хвилина, якої я чекав. Я хочу, щоб ти зрозуміла, чому я повинен приземлитися за першим разом...

— Я зрозуміла, — відповіла просто. Затягла міцніше пояс, руки, стиснуті в кулаки, поклатала на коліна.

— Я хочу подякувати тобі, — говорив він. — Не обіцяю нічого. Не обіцяв спочатку, не буду й зараз. Ти краще за всіх знаєш, який з мене пілот. Кружляння над аеродромом мені нітрохи не допоможе. А дехто з хворих може й не витримати... краще вже... щоб я використав цей єдиний для нас шанс...

— Я ж сказала, що розумію. Не треба пояснювати.

Він занепокоєно зиркнув на неї. На мить йому здалося, що вона в думці не згодна з ним. Дженет дивилася на покажчик швидкості. Її обличчя йому не було видно. Глянув праворуч на крило, кінець якого робив ледве помітне коло, ніби підкреслюючи низку імлистих блакитно-сірих вогнів вулиць. Під машиною пропливали вогні повітряного порту — страшенно далекі, маленькі, як дрібні намистинки, червоні і жовті, що їх, граючись, розсипала дитина.

Чув калатання власного серця. Його тіло теж оголосило аварійний стан, наче розуміло, що подальше життя вимірювалось уже

хвилинами, а може, навіть секундами. Тепер він міг критично оцінити себе, дивлячись на свої дії немовби збоку, очима іншої людини: Джордж Спенсер починає летіти горизонтально і зараз піде на посадку.

Почув власний голос:

— Ну, починається, Дженет! Знижуюсь. Уже!

Розділ одинадцятий

05.25—05.35

Гаррі Бердік віддав бінокль Грімселлу. З тераси, що оточувала башту, двоє чоловіків востаннє оглядали аеродром: стартові доріжки вільні, цистерни з бензином відведені далеко за межі льотного поля, у передсвітанковій імлі видніються край аеродрому групи людей, що вдивляються в небо. Гуркіт вантажних машин, що стояли на секторах, посилював напруження.

Бердік гарячково шукав помилок у Трелівеновому плані. Літак з'явиться над аеродромом на висоті 2000 футів і полетить до затоки, потім повернеться до аеродрому, не зупиняючись. За цей час Трелівен повторить із Спенсером усі ті дії, що передують приземленню. Потім останній поворот перед підходом до наміченої стартової доріжки, щоб дати пілоту час на встановлення потрібної швидкості. І нарешті — бетонна смуга доріжки!

Що ж, план непоганий, і він передбачає і використовує ранкове світло, яке посилювалося з кожною хвилиною. Бердік думав також про те, що в ці хвилини переживають пасажирів, ці, здорові настільки, щоб зрозуміти, яка небезпека їм загрожує. Вони бачитимуть затоку, аеродром, хвилі океану, знову аеродром, на який повинен посадити машину чоловік, що ніколи раніше цього не робив. Бердіку здалося, що він зараз там, з ними, що разом з ними його душить страх, бо тільки лічені хвилини відділяють їх від можливої катастрофи. Він здригнувся.

— Курс 253, — виразно розлігся голос Дженет. — Ідемо на зниження.

Бердік запитливо глянув на молодого чоловіка, який стояв поруч. Мовчки вони ввійшли до диспетчерської. Трелівен і Грімселл схилилися над мікрофоном.

— Вітер не змінився? — спитав капітан.

Грімселл ствердно кивнув.

— Дме під гострим кутом до смуги 08,

але кращого підходу немає. В усякому разі, це найдовша смуга.

— Радар! — гукнув Трелівен у мікрофон. — Доповідайте весь час, незалежно від того, розмовляю я з ними чи ні! Це не буде нормальне ведення літака. Всі процедурні інструкції полетять під три чорти, якщо Спенсер щось накоїть. Включається тоді і голосно кричить.

Бердік торкнувся капітанового плеча.

— Може, спробуємо ще раз поговорити з ним, щоб...

— Рішення прийнято! — відрубав капітан. — Спенсер ось-ось дійде до ручки. Коли ми почнемо розводити дискусії, — самі перекреслимо всі шанси на благополучний кінець. Отоді ви напевно спішите машину на злам. — Бердік здвигнув плечима і відійшов. Трелівен говорив уже спокійніше: — Я розумію твоє становище, Гаррі, але ти теж мусиш зрозуміти. У Спенсера перед очима безліч приладів, котрих він ніколи в житті не бачив, він знервований і розгублений.

— А що, коли йому не вдасться? — спитав Грімселл. — Що тоді?

— Найвірогідніше саме це. Йому не вдасться. Не будемо себе дурити, — похмуро відповів Трелівен. — Коли я побачу, що ситуація безнадійна, я спробую переконати його. Але поки що не буду з ним сперечатися. Тільки тоді, коли побачу, що немає іншого виходу, спробую умовити його, щоб сідав на воду. — Хвилину він слухав монотонний голос з радарної станції, потім натиснув кнопку мікрофона. — Джордже, доведи швидкість до ста шістдесяти і закріпи її.

Гучномовець мовчав. Минула довга, моторошна хвилина, аж врешті Дженет сказала:

— Знижуємось. Прийом.

Як величезний птах, машина пролетіла над західним краєм аеродрому, вкритого досвітньою імлою, над рукавом ріки Фрейзер ліворуч від мосту.

— Добре, — промовив Трелівен. — Тепер постав важіль, про який я тобі казав, на «старт» — це значить, підніми його максимально вгору. — Глянув на годинник, рахуючи секунди. — Спокійно, маєш час! Коли зробиш це, вимкни термостати карбюратора. Контакти містяться збоку важеля газу.

— А бак з паливом? — охриплим голосом спитав Бердік.

— Ми перевірили раніше, — заспокоїв його Грімселл. — Він летить на головних баках у крилах.

Спенсер, наморщивши чоло, переводив погляд з одного вмикача на другий. Обличчя його нагадувало гіпсову маску. Слухав монолог Трелівена:

— Далі, Джордже, підніми охолоджу-

вальні заслінки на одну третину. Не поспішай. — Спенсер безпорадно роздивлявся. — Це отой невеликий важіль, що під важелем суміші. Підніми його вгору.

— Ти його бачиш, Дженет? — розгублено спитав Спенсер.

— Так, так! — І додала швидко. — Дивись, ми вже майже над аеродромом! Видно головну стартову доріжку!

— Сподіваюсь, що вона досить довга, — пожартував Спенсер, не підводячи голови.

— Тепер перемикач компресорів, — вів далі Трелівен, — це чотири ручки праворуч од важеля суміші. Встанови їх у горішнє положення.

— Ти знайшла? — спитав Спенсер.

— Так, — відповіла Дженет.

— Тепер випускай закрилки на п'ятнадцять ступенів, — диктував Трелівен. — П'ятнадцять градусів, другий зубець! Покажчик посередині головної бортової дошки приладів. Коли буде п'ятнадцять градусів, зменшуй поволі швидкість до ста сорока вузлів і вирівнюй до горизонтального льоту. Коли зробиш це, негайно включай гідравлічну помпу, її вмикач коло гірокомпасу.

У навушниках Трелівена почувся голос керівника радарної станції.

— Курс на 225. Надто в нього стрибає висота, від 900 до 1300 футів.

— Зміни курс на 225, — наказав Трелівен. — І висота... більше уваги. Стрибаєш. Намагайся триматись на тисячі футів.

— Надто швидко знижується, — пролунав голос з радарної станції. — 1100, 1000, 900... 800... 700...

— Вважай на висоту! — крикнув Трелівен. — Збільшити оберти моторів! Ніс угору!

— 650... 600... 550...

— Висота! — заричав Трелівен. — Вертайся на тисячу! Тисячу футів!

— 550... 450... — читав черговий на радарі спокійним голосом, хоч весь обливався потом від жаху. — Погано, капітане... 400... 400... 450... Піднімається! 500...

На мить у Трелівена не витримали нерви. Зірвав навушники, жбурнув їх на стіл.

— Він не вмє літати! — крикнув Бердіку. — Йому тільки запускати паперового змія! Нічого з цього не вийде, це божевілля!

— Поговори з ним! — Бердік підскочив до капітана і схопив його за плече. — На бога, не кидай його зараз самого! Кажі йому, що він мусить далі робити!

Трелівен схопив мікрофон, підніс його аж до губів.

— Спенсер! — промовив він. — Не можна сідати одразу. Слухай мене! Мусиш зробити кілька кругів над аеродромом і пробних наблизень. Мусиш! Пального маєш ще

приблизно на дві години. Не йди на посадку, чуєш!

Усі напружено чекали відповіді Спенсера.

— Я гадав, що ви мене раніше зрозуміли. Сідаю. Ви чуєте мене? Тут хворі, які помруть до того, як мине година, не кажучи вже про дві. Може, я трохи погну бляху на цій старій шкапі, нічого не зробиш, це ризик, на який ви повинні піти. Дайте мені зараз вказівки приземлення. Опускаю шасі.

Вони почули ще його слова:

— Колеса вниз, Дженет!

— Гаразд, Джордже, хай буде так! — Трелівен важко дихав. Насунув навушники. Опанував себе, тільки сіпалася щока. На мить заплющив очі, потім розплющив. Коли почав говорити, його голос звучав спокійно, як раніше: — Якщо випустив шасі, перевір, чи засвітилися три зелені лампочки, пам'ятаєш? Курс 225. Збільш трохи оберти моторів, щоб вирівняти опір після випуску коліс. Перевір, чи летиш по горизонту, і тримай максимальну висоту. Добре! Перевір, чи тиск у гальмах витримує тисячу фунтів, покажчик на дошці поряд гідравлічної помпи. Якщо тиск у порядку, не відповідай мені. Охолоджувальні заслінки на одну третину. Пам'ятаєш, Дженет? Де контакт, ти знаєш! Відповідайте мені тільки в тому разі, якщо чогось не зрозумієте. Потім — охолодження.

В той час, коли Трелівен диктував так пункт за пунктом, Бердік підійшов до величезного вікна і вдивлявся в небо над горизонтом. Тьмяне світло ледь пробивалося крізь густі хмари. Він чув, як Трелівен наказав змінити курс на 180 ліворуч, щоб спрямувати літак на стартову доріжку, як повторив, щоб Спенсер не поспішав, що час іще є і треба все ретельно перевірити. Спокійний тон, докладні зауваження капітана були похмурим тлом для ще похмуріших думок близького до розпаду представника Лінії.

— Ну й історія! — звернувся він до телефоніста, що сидів поруч. Телефоніст скривився. — В одному я певен, — не вгавав Бердік. — Чим би все це не скінчилося, за кілька хвилин тут буде пекло. — Помацав по кишенях, шукаючи сигарет, потім подумав, махнув рукою і витер губи долонею.

— Тепер відрегулюй роботу пропелерів, — диктував Трелівен. — І оберти! Кожен мотор дві тисячі двісті п'ятдесят обертів на хвилину. Не підтверджуй виконання.

— Дві тисячі двісті п'ятдесят! — буркнув собі під ніс Спенсер, виконавши наказ. — Дженет! — гукнув. — Яка швидкість?

— 130... — почала вона монотонно. — 125... 120... 125... 130...

У контрольній башті Трелівен вислухав чергове повідомлення радарної станції.

— Висота весь час змінюється. Зараз близько дев'ятисот футів.

— Джордже! — закричав капітан. — Закріпи швидкість на ста двадцяті. Повторюю: швидкість сто двадцять! — глянув на годинника. — Спокійно, ще маєш час!

— Робить півколо, але втрачає висоту, — доповідала радарна станція. — 800 футів, 750... 700...

— Знову втрачаєш висоту, — кинув у мікрофон Трелівен. — Втрачаєш висоту! Піднімайся на тисячу футів!

Дженет оголошувала швидкість:

— 110... 110... 110... 105... 110... 110... 120... 120... весь час 120!

— Вгору! Вгору! — цідив крізь зуби Спенсер, підтягуючи штурвал. — Який важкий цей клятий мотлох! Зовсім не піддається! Ніяк не піддається!

— 125... 130... 130... тепер 130...

— Висота 900 футів, — повідомив оператор радару, — 950... 1000... Стоїть на 1000! Трелівен закричав до Грімселла:

— Він завертає на підхід. Погасити всі прожектори стартових доріжок, крім 08. — У мікрофон промовив. — Вирівнюй курс у напрямку між 072 і 080. Зважай на швидкість і висоту. Тримайся на тисячі футів, поки я не скажу.

Поступово гасли вогні на стартових доріжках. Залишилися тільки два ряди обабіч однієї бетонної смуги.

— Виходь з розвороту, коли візьмеш вірний напрямок, Джордже! — сказав Трелівен. — І тримай курс на лінію смуги, що перед тобою. Іде дощ, ввімкни склоочисник. Контакт міститься біля крісла другого пілота, ти його одразу помітиш.

— Знайди його, Дженет! — сказав Спенсер.

— Висота 1000 футів! Ми витягнули тебе далеко за аеродром, отже, час маєш. Хай Дженет пошукає контакт рефлекторів. Вони на дощі над головою, трохи ліворуч. Не забувай про висоту: тисяча футів!

— Знайшла контакт рефлекторів? — спитав Спенсер.

— Хвилинку... так, є!

Спенсер відірвав очі від дошки і мимоволі зойкнув.

Вогні смуги — блискучі крапки у ранковій імлі... здавалося, відстань між ними не більш, як десять метрів. Вузька стежка. На мить звільнив одну руку, щоб протерти очі, які сльозилися від напруження.

— Вирівнюй курс! — наказав Трелівен. — Напрямок — на смугу. Висота та сама. Тепер слухай уважно: націлюйся на третину доріжки. Зліва дме легкий вітер, отже, приготуйся до поправки рулями. — Спенсер якраз виходив з віражу. — Якщо торкнешся землі на зavelикій швидкості, вмикай галь-

ма. Потягнеш червону ручку, що в тебе над головою. Якщо і це не допоможе, вимкни чотири контакти запалювання, вони теж у тебе над головою.

— Бачиш ці контакти, Дженет?

— Так.

— Якщо їх доведеться вимкнути, то збити це треба буде враз, чуєш? — сказав Спенсер. Горло в нього пересохло, наче туди хтось наsipав піску.

— Добре, — прошепотіла Дженет. Вона стиснула руки, щоб не було помітно, як вони тремтять.

— Ну, вже скоро, не хвилюйся. А що з сигналом тривоги?

— Я не забула. Натисну перед приземленням.

— Слідкуй за швидкістю. Оголошуй.

— 120... 115... 120...

— Хай знижується, — сказав оператор радару. — Чотириста футів на хвилину. Хай перевірить колеса і закрилки. Напрямок той самий.

— Увага, Джордже, — сказав Трелівен. — Опустити до кінця закрилки, зменш швидкість до ста п'ятнадцяти, вирівняй, зменшуй висоту по чотириста футів на хвилину. Повторюю: закрилки до кінця, швидкість сто п'ятнадцять, вниз чотириста футів на хвилину. Курс той самий. — Він обернувся до Грімселла. — На полі все готове?

Той кивнув головою.

— Якби попереду був ще рік, однаково більше б не зробили.

— Отже, остання проба. За хвилину будемо знати, чим це скінчиться.

Почули ревіння літака, що наближався. Трелівен озирнувся, Грімселл подав йому бінокль.

— Дженет, закрилки вниз! — наказав Спенсер. Вона з усієї сили пхнула важіль. — Оголошуй висоту і швидкість!

— 1000 футів, 130 вузлів... 800 футів, 120 вузлів, 700 футів, 105 вузлів... Надто швидко знижуємось!

— Набери висоту! — гукав Трелівен. — Не знижуйся так швидко!

— Знаю, знаю! — відгукнувся Спенсер. Додав газу. — Далі! — заволав до Дженет. — 650 футів, 100 вузлів, 400 футів, 100...

Його паралізував страх перед смугою бетону, що безжально наближалася з кожною секундою. Піт заливав йому очі; літак кидало з боку на бік, мотори працювали нерівно.

Бердік закричав з тераси башти:

— Дивіться! Він утратив контроль над машиною!

Не перестаючи стежити в бінокль за літаком, Трелівен схопив мікрофон.

— Додай газу! Додай газу! Надто швидко втрачаєш висоту! Слідкуй за швидкістю, на

бога, слідкуй! Опустися ніс, додай газу, бо втрапиш швидкість!

— Почув! — сказав Грімселл. — Підтягується!

— Господи, — прошепотів Бердік.

Оператор радару повідомив:

— Він і зараз на сто футів нижче, ніж треба, на сто футів нижче...

— Ще вище, Джордже, ще! Якщо ви не дали сигналу тривоги, давайте його зараз! Підняти спинки крісел, пасажирам сховати голови!

Різкий дзвоник прорізав тишу пасажирського салону. І зразу ж закричав Бейрд:

— Всім сховати голови! Нахилитися!

Болільники скупилися на сидіннях. Джо і Хезел Грір, обнявшись, сиділи спокійні, не втрачаючи самовладання. Гарячково, безпорадно метушився містер Чайлдер, силкуючись притягнути до себе безживне тіло дружини. З глибини салону долинали молитви впереміж зі схлипуванням, десь скрикнув один з четвірки:

— Боже, врятуй нас!

— Тихо! — загорлав Чайник. — Замовкнути!

На башті Грімселл кричав у телефон:

— Літак над аеродромом. Пожежним машинам увімкнути мотори і чекати, поки літак не мине вас. Може збачити з курсу. — Голос Грімселла відбивався луною від будинків аеропорту.

— Він піднявся на двісті футів, — доповів оператор радару. — Це нижче глісади. Сто п'ятдесят футів, значно нижче траєкторії. Летить надто низько, капітане. 100 футів...

Трелівен зірвав з голови навушники, однією рукою схопив бінокль, другою мікрофон.

— Тримай висоту, поки не наблизитися до бетонної смуги. Приготуйся до приземлення.... Так...

— Чорти б узяти цей дощ, — лаявся Спенсер. — Майже нічого не видно! — Він знав тільки, що летить над зарослим травною льотним полем. Нараз просто перед собою побачив невиразні обриси стартової доріжки.

— Слідкуй за швидкістю! — говорив Трелівен. — Надто задираєш ніс машини. Вирівнюй перед зіткненням з землею і будь готовий, що вітер зіпхне тебе на правий бік. Так! Вирівнюй під вітер!

Широка бетонова смуга наче розкручувалася під літаком.

— Хвилину! — крикнув Трелівен. — Ти підійшов надто швидко! Підніми вгору ніс! Піднімай! Скинь газ! Газ скинь до нуля! Так! Тепер помалу опускай!

Шасі за кілька футів від поверхні бетону! Спенсер обережно пересував штурвал уперед і назад, намагаючись відчувати зем-

лю. Тільки зараз він зрозумів, наскільки вище в цьому літаку кабіна, ніж кабіна пілота на винищувачах. І тому він абсолютно не міг визначити, яка ж справжня відстань до бетону.

Цілу вічність колеса висіли над доріжкою, не торкаючись її, потім зі страшною силою вдарилися об бетон, щось заскреготіло, піднявся дим, від удару машина підскочила вгору. За мить колеса знову торкнулися бетону.

Потім третій удар, потім ще і ще. Зціпивши зуби, випльовуючи прокльони, Спенсер підтяг штурвал аж до підборіддя. Страх паралізував його. Сіра смуга стрибала перед очима, віддалялася, знову наближалася. І враз цей химерний танок кінчився — колеса побігли по землі. Мов уві сні натиснув гальма. Літак мчав уперед.

— Зменшуй швидкість! — кричав Трелівен. — Гальма безпеки! Потягни червону ручку!

Спенсер хапливо потягнув ручку, з усієї сили натиснув ногами гальма. Відчув страшний тиск у плечі — літак хилився ліворуч. Гальма на хвилину затримали колеса — вони ковзалися. Ще мить — і гальма зірвало, літак покотився далі.

— Вимкни пальне, — крикнув до Дженет.

Гуркіт моторів затих, і тепер чути було тільки шум у навушниках та ще долинав шурхіт покришок об бетон. Спенсер, смертельно переляканий, дивився перед собою. Літак і без моторів нестримно мчав уперед, земля пролітала обіч, як невиразна кінострічка. Бачив уже кінець стартової доріжки. В якусь мить його очі зафіксували пожежну машину, яка перекинулася, тікаючи від літака.

— Скільки маєш сили — ліворуч! — закримів голос Трелівена. — Ліворуч, скільки вистачить сили! Руль напрямку ліворуч!

Спенсер з нелюдською силою натиснув ногою ліву педаль. Літак враз звернув з доріжки, описуючи півколо. Почувся тріск, посипалися іскри, щось блиснуло — вирвало шасі, і машина посунула далі на животі... Спенсер, підкинутий в кріслі, відчув сильний біль — рятівний пояс уп'явся йому в тіло.

— Дженет, ховай голову! — крикнув він. — Капотуємо!

Вчепившись застиглими пальцями в поруччя, втягнувши голови в плечі, вони скорборилися у своїх кріслах. Літак сунув за дом наперед, стинаючи крилами, як косами траву. З жахливим скреготом машина перевалилася на іншу стартову доріжку, ламаючи стовпи з ліхтарями і здіймаючи фонтани землі.

Спенсер сидів із закривавленим ротом —

удару він навіть не відчув — і чекав неминучого кінця, страшного гуркоту, від якого в очах спалахнуть тисячі блискавок, перш як западе вічний морок.

І раптом машина зупинилася. Світ застиг. Спенсер ще відчував скажений біг, але очі говорили йому, що літак стоїть. На кілька секунд вщухли усі звуки. Спенсер трохи підвівся з перехиленого крісла і глянув на Дженет. Вона затулила обличчя руками і тихо схлипувала.

У пасажирському салоні позад себе він почув шепіт — шепотіли люди, здивовані, що вони живі. Хтось засміявся — коротко, істерично.

Озався Бейрд:

— Чи всі цілі?

Почулися поодинокі голоси, потім — суцільний гармидер. Спенсер заплющив очі. Його трусило.

— Треба відімкнути запасні двері, — заgrimів бас Чайника. — І хай усі сидять на своїх місцях!

У вирвані під час посадки двері просунулася голова лікаря:

— Чудесно, Спенсер! Ви обоє живі?

— Розтрощив шасі, — сердито пробурчав Спенсер. — Чорти б мене взяли! Клятий нездара!

— Дурниці! — відповів Бейрд. — Ти молодець. Адже всі ми цілі і неушкоджені — якщо не брати до уваги кількох синців. А як там наші пілоти? Їх, мабуть, здорово кидало?!

Спенсер повернув голову до лікаря. На силу це зробив — так боліла шия.

— Ми встигли, док? — запитав хрипко.

— Гадаю, що саме вчасно. Тепер усе залежить від лікарів. Ти своє зробив, хлопче!

Спенсер спробував підвестися з крісла, коли раптом знову почув якісь пронизливі звуки. На мить його огорнув страх. Та одразу зрозумів, що ті звуки з навушників, які впали на підлогу. Нахилився, підняв їх і притулив до вух.

— Джордже! — гукав Трелівен. — Джордже! Спенсер! Ти чуєш мене?

Десь наростало виття сирен пожежних і санітарних машин, що мчали до літака.

— Так, — відповів він. — Я тут.

Трелівен піддався загальному настрою, що панував зараз в аеропорту. На тлі його голосу було чути сміх і радісні вигуки багатьох людей.

— Джордже, це було найгірше приземлення, яке будь-коли відбувалося на цьому аеродромі. Отже, не проси нас влаштувати тебе пілотом на якусь із повітряних ліній. Але я хочу потиснути тобі руку і запросити до бару на чарку віскі. Сиди на місці, Джордже. Ми їдемо до тебе.

Дженет підвела голову і кволо всміхнулася.

— Поглянь у дзеркальце, — сказала вона. — У тебе зовсім чорне обличчя.

Жоден дотеп не став йому на думку в цю мить. Жодні слова подяки. В цю хвилину вони були б зайві. Крім того, він був у край змучений. Він просто простягнув до Дженет руку і посміхнувся.

Переклала Лідія ЛЕБНАЯ